

Pravila

narodne čitalnice v Ptuj

S. I.

Namen čitalnice je:

čitanje časopisov in knjig pisanih v slovenski
pa tudi v drugih jezikih.

Posvetovalni odbor, ki se sestavlja iz 12 članov, ki jih
izvolijo člani čitalnice, ima tudi pravico, po doh
odboru, da se odloči o vseh zadevah, ki se
dotikajo čitalnice.

Člani čitalnice so: 1. vsi, ki so se prijavili v
čitalnico, 2. vsi, ki so se prijavili v čitalnico
in so plačali članstvo, 3. vsi, ki so se prijavili
v čitalnico in so plačali članstvo, 4. vsi, ki so se
prijavili v čitalnico in so plačali članstvo.

Društveni pogoji so: 1. vsi člani čitalnice
so dolžni plačati članstvo, 2. vsi člani čitalnice
so dolžni plačati članstvo, 3. vsi člani čitalnice
so dolžni plačati članstvo, 4. vsi člani čitalnice
so dolžni plačati članstvo.

Zornanji, to je, kateri nimajo v Ptuj stalnega
stana.

S. II.

Tukajšnji udji z rodino pristopijo plačajo
na leto 8 fr. — samci 6 fr. — zornanji brez
izjemke 4 fr. — to se pravi, zmirom naprej.

D 13871 b

5184561

31.12.2008

TRIDESET LET ŠTUDIJSKE KNJIŽNICE V PTUJU

NASTANEK IN DELOVANJE
KNJIŽNIC NA PTUJSKEM IN
ORMOŠKEM PODROČJU

PTUJ 1978

»Hvala vam, knjige!«

(B. Borko)

Ko se je sestal uredniški odbor pred slabim letom dni, da bi se najprej okvirno pogovoril o vsebini knjižice, ki jo lahko sedaj že presojuje bralci, smo bili malce zaskrbljeni, če bo delavcem ptujske Ljudske in študijske knjižnice poleg rednih vsakodnevnih nalog uspelo realizirati zamisel, da bi proslavili v letu 1978 več jubilejev njihove ustanove tudi z izdajo jubilejne publikacije. Čas je bil namreč odmerjen, pregledati pa je bilo potrebno, posebej za »predzgodovino« ptujske Študijske knjižnice ter za prikaz rojstva in razvoja podeželskih knjižnic, veliko zapiskov: že obstoječo literaturo o knjižnicah, vrsto starejših časnikov, obsežno arhivsko gradivo, številne šolske in župnijske kronike, dokumentacijo, ki jo hranijo knjižnice, in drugo. Vendar so vsi, ki so sprejeli naloge, uspeli in zato jim gresta zahvala ter priznanje.

Bralec bo lahko kaj hitro ugotovil, da glavni naslov »30 let Študijske knjižnice v Ptuj« povsem ne ustreza vsebini publikacije. Zato se je uredniški odbor odločil še za podnaslov.

Res proslavlja Študijska knjižnica 30 let svojega uspešnega delovanja, hkrati praznuje letos 20 let svoje združitve z Ljudsko knjižnico, ne moremo pa tudi ne mimo letnice 1893, ko je bilo v Ptuj ustanovljeno Muzejsko društvo in z njim vzporedno njegova strokovna knjižnica, pozneje skoraj redno imenovana Ferkova po njenem ustanovitelju. Ta je bila dejansko zametek po osvoboditvi nastali študijski knjižnici, saj so prav knjige nekdanje Ferkove knjižnice poleg drugih predstavljale njen osnovni knjižni fond.

Torej bi lahko tudi mi v nekem smislu praznovali 85-letnico delovanja knjižnice.

V tridesetih letih svojega poslanstva po osvoboditvi je prejela knjižnica več priznanj, kar je opravičevalo njen obstoj, čeprav so ji nekateri kratkovidneži v petdesetih letih že skopali grob. Pa se je vendarle dvignila, ponovno zaživela in danes si naše osrednje knjižnice brez tega oddelka ne bi mogli zamišljati.

Prvi del naše publikacije tako govori o ustanovitvi, razvoju in delovanju vseh oddelkov knjižnice do danes. Bralec se bo lahko v tem delu seznanil tudi s knjižnimi redkostmi, ki jih hrani naša knjižnica.

V drugem delu gre za razmišljanje o knjigi, ki je pomemben dejavnik v naši samoupravni socialistični družbi, in za predstavitev internega dela v knjižnici. Sestavek »Pot knjige od knjigarne v knjižnico in od tu do bralca« je napisan poljudno in zelo poenostavljeno prikazuje, kaj vse doživi knjiga v knjižnici, preden si jo lahko bralec poišče in izposodi. Torej ne gre za visoko strokovno razpravo, temveč naj bi ob teh vrsticah doumel tudi tisti bralec, ki misli, kako v knjižnici njeni delavci knjige samo bero, da temu ni tako.

Tretji del pa nas vabi v razne druge nekdanje in sedanje ptujske in ormoške knjižnice oziroma v ljudske knjižnice na njunih področjih.

Žal nam zgodovine vseh šolarskih knjižnic v ptujski občini ni uspelo obdelati. Gostovati bo treba še na desnem bregu Drave. Obljuba naj velja kar za dolžnost in je ne kaže odlašati. Hkrati se zavedamo, da tudi o naših podeželskih knjižnicah še ni bilo vse dorečeno. Tu in tam še zeva praznina, tu in tam so podatki skromni. Prav gotovo se bodo našli novi viri, ki bodo terjali nadaljnjo obravnavo omenjenih knjižnic.

Objavljena bibliografija sestavkov o naši knjižnici na koncu pa predstavlja plod avtorjevega načrtnega in vestnega zbiranja podatkov ter že kar znanstven pristop k delu.

Publikacija »30 let Študijske knjižnice v Ptuj« je torej pred nami. Mogoče so njenega izida najbolj veseli ptujski knjižnični delavci, saj so v njej prikazana njihova prizadevanja, hotenja in tudi njihovi uspehi. Čeprav ob jubileju knjižnice najbrž ne bodo prejeli kakšnega posebnega priznanja, jim naj bo priznanje zavest, da opravljajo pomembno kulturno delo — ponuditi dobro knjigo slehernemu občanu.

Zahvaljujemo se Kulturni skupnosti občine Ptuj ter vsem tistim organizacijam združenega dela in posameznikom, ki so z gmotno podporo omogočili izdajo te naše publikacije.

Drago Šuligoj

USTANOVITEV KNJIŽNICE IN NJENO SAMOUPRAVLJANJE

Študijsko knjižnico v Ptujju je ustanovil Okrajni LO Ptuj dne 27. 7. 1948 z odlokom št. 4007/1. Po njeni združitvi z Ljudsko knjižnico v Ptujju leta 1958 je Občinski LO imenoval Ljudsko in študijsko knjižnico Ptuj 14. 8. 1962 z odločbo št. 63-4/62-6-RF za matično knjižnico občine Ptuj. Kot finančno samostojen zavod je bila registrirana 1. 3. 1963 z odločbo št. 022-6/63-3/RH.

Knjižnica je vpisana v register organizacij združenega dela pri Okrajnem gospodarskem sodišču v Mariboru pod št. 127-00 in je članica Skupnosti knjižnic Slovenije. Vpisana je v osrednji razvid knjižnic, ki ga vodi Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, pod št. 10 in v razvid knjižnic pri matični knjižnici ptujske občine pod št. 17.

Ljudska in študijska knjižnica je samostojna organizacija združenega dela, ki jo neposredno opravlja delovna skupnost. Predsednik DS v tekočem mandatnem obdobju je bila višja knjižničarka Lidija Majnik, njen namestnik pa višja knjižničarka Milka Kerbler.

Člani delovne skupnosti in predstavniki družbene skupnosti tvorijo knjižnični svet. Ta odloča o zadevah, ki so posebnega družbenega pomena, o čemer podrobneje govori Statut knjižnice. Po enega predstavnika družbene skupnosti imenujejo v knjižnični svet:

1. Skupščina občine Ptuj
2. Temeljna kulturna skupnost Ptuj
3. Temeljna izobraževalna skupnost Ptuj
4. Občinski svet Zveze kulturnih organizacij Ptuj
5. Občinska konferenca Zveze socialistične mladine Ptuj
6. Skupščina občine Ormož.

Knjižnica ima poleg delovne skupnosti in knjižničnega sveta še druge samoupravne organe, ki jih določa Statut, in vse samoupravne akte, ki so bili usklajeni z Zakonom o združenem delu.

Delavci knjižnice sodelujejo po izvoljenih delegatih v organih družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti, zato da usklajujejo svoje in splošne družbene interese. Knjižnični delavci v celoti predstavljajo delegacijo. Ta se povezuje z delegacijami ostalih zavodov s področja kulture v konferenco delegacij Temeljne kulturne skupnosti Ptuj.

Delavci knjižnice in Zgodovinskega arhiva Ptuj tvorijo skupno osnovno organizacijo sindikata knjižnice in Zgodovinskega arhiva, knjižnični delavci — člani ZKS pa so vključeni v osnovno organizacijo ZKS, ki povezuje člane ZK ptujskih kulturnih ustanov.

ZGODOVINA LJUDSKE IN ŠTUDIJSKE KNJIŽNICE

Jakob Emeršič

LJUDSKA KNJIŽNICA (Z MLADINSKIM ODDELKOM)

Na kratko je orisala razvoj Ljudske knjižnice oziroma Mestne knjižnice in čitalnice nekdanja ravnateljica Milojka Aličeva (Ptujski zbornik 1962, 366-371 in Knjižnica 1970, 42-43), vendar je za zgodovino ptujskega knjižničarstva pomembno še natančneje pregledati razvoj glavnih knjižnic.

Tako lahko čitamo med arhivskim gradivom zapisnik ustanovnega občnega zbora »Ljudske knjižnice in čitalnice« 22. 12. 1945, ki je potekal v mali dvorani MNO v Ptuj. Občni zbor je odprl Saša Skaza, prosvetar Mestne Osvobodilne fronte, in poudaril pomen ustanovitve Ljudske knjižnice in čitalnice ter njeno nalogo glede potrebe po slovenski knjigi, ki jo je okupator neusmiljeno uničeval. Med podpisniki odbora za novo Ljudsko knjižnico in čitalnico so bili: predsednik Mirko Majcen, tajnik Lojze Frangež, člani Vlasta Košar, Uroš Peček, Anton Ingolič, Marija Verden, Katica Gjurič, Miha Remec, dr. Franjo Šalamun in zapisnikar Mirko Žlender. Novoizvoljeni odbor sklene, da se knjižnica začasno naseli v dvorani evangeljske cerkve. Knjižne police bi naj dobili iz bivše nemške knjižnice v stari vojašnici na Panonski ulici. Sklenejo sprožiti akcijo za zbiranje knjig.

15. 1. 1946 sklene odbor, da bo knjige naročal Anton Ingolič in da bodo namestili plačnega knjižničarja.

29. 1. 1946 so prejeli od gimnazije 6 knjižnih polic, ki naj jih knjižnica uporablja v prostorih protestantske cerkve v Prešernovi 27/I. Tega dne je bila seja že v knjižničnih prostorih. Ingolič poroča o delu knjižnice ter o pripravah k otvoritvenemu dnevu knjižnice dne 8. februarja 1946.

Odbor je že v začetku februarja (1. II.) sestavil Poslovnik Ljudske knjižnice v Ptuj, ki govori o vpisu, izposoji, članarini, zamudnini itd. Knjižnica bo odprta ob torkih in petkih od 17. do 19. ure in ob nedeljah od 10. do 12. ure. Ob praznikih knjižnica ne posluje. Čitalnica knjižnice pa je odprta v istem času kot izposojevalnica.

Natančnejše podatke o ustanovitvi knjižnice daje Anton Ingolič 15. 1. 1946 v pismu neugotovljeni osebi, kjer pravi:

»1. Prostori knjižnice in čitalnice so deloma že opremljeni, deloma je oprema pripravljena, a se bo namestila, ko bomo dobili dokončne prostore za knjižnico in čitalnico v Narodnem domu.

2. Knjižnica in čitalnica bo poslovala vsak dan, in sicer bo začela z rednim poslovanjem s 1. februarjem s čitalnico, in sicer dnevno od 3. do 7. ure popoldne, v nedeljo pa poleg tega še od 10. do 12. ure. Knjižnica bo otvorena 8. februarja, seveda če bodo prispele knjige, ki smo jih pravočasno naročili... Kupil sem kartoteko za 2000 knjig in 500 čitalcev. To v imenu čitalnice, ki sem ji začasen tajnik.»

Z dne 28. 1. 1946 je ohranjen zapisnik seje »Narodne čitalnice v Ptuj« o likvidaciji društva. Predsednik čitalnice je dr. Ivan Fermevc. O likvidaciji govori odlok Okrožnega odbora OF Maribor 13. 9. 1945 in dopis ObINO Ptuj, odsek za ljudsko prosveto 10. 1. 1946, št. 454/1:

»Imovina se naj izroči prosvetnemu odseku OF odbora, katerega sestavn del je novo ustanovljena Ljudska knjižnica in čitalnica, ki naj bi bila po naših pravilih tudi pravni naslednik Narodne čitalnice.

Iz tega stališča moramo smatrati danes poslujočo Ljudsko knjižnico in čitalnico Ptuj, ki je po naših pravilih pravni naslednik Narodne čitalnice, le kot nadaljevanje našega društva, nekako pomlajeno Narodno čitalnico, ki si je nadela po spremenjenih pravilih ime Ljudska knjižnica in čitalnica v Ptuj. Tudi ta sprememba imena ni bistvena, ker smo imeli pod okriljem Narodne čitalnice v Ptuj itak tudi Ljudsko knjižnico, največjo v okraju, ki je pod vzornim vodstvom pokojnega Mihca Plevnika in pozneje tovariša Kneza dolgo let poslovala v zadovoljstvo slovenskemu ljudstvu Ptuj in okraja... Dalje se ugotovi, da so Nemci uničili vse knjige Ljudske knjižnice (nad 6000 knjig) in pokradli vse pohištvo in druge nepremičnine... Vojna škoda je 700.000 din.«

Tajnik knjižničnega sveta v Ptuj Lojze Frangež piše v poročilu, da se trenutno nahaja v Narodnem domu vojaštvo, zato mora knjižnica gostovati v Prešernovi ulici. O sami knjižnici pravi: »MNO je posodil knjižnici 2500 din. Na vsak način bomo skušali, da se nam ta denar prepiše v eno ali dvoletno dotacijo, drugače bi bili prisiljeni postaviti knjižnico na popolnoma trgovsko osnovo, kar pa ni naš namen. Pri nabiralni akciji, ki smo jo organizirali v Tednu slovenske knjige, smo zbrali čez 14.000 din in okrog 100 knjig, od katerih bo kvečjemu 10 % uporabnih. Ako bomo dobili pravočasno naročene knjige od DZ, bomo odprli knjižnico ob Prešernovi proslavi, ki jo pripravlja knjižnični svet. Čitalnica bo poslovala dnevno že od 1. februarja. Dozdaj imamo v čitalnico naročene vse slovenske časnike in revije, tudi po dva vidnejša zagrebška in beograjska dnevnik. Na seji dne 11. 1. 1946 je knjižnični svet sprejel knjižničarja, ki ga bo plačeval MNO. Treba nam je samo knjig.«

V knjižnici je bil tudi pisalni stroj, ki pa so ga morali 22. 2. 1946 izročiti tajništvu MLO Ptuj.

25. 2. 1946 razpolaga knjižnica s 516 knjigami, ki so jih dobili z zbirno akcijo ter nakupom. Ministrstvo odkloni dotacijo sredstev za plačane knjižničarja. Knjižničar postane M. Žlender. Stanje 15. aprila je 819 knjig ter 129 nepopolnih letnikov LZ, Sodobnosti, Popotnika idr. Od teh je več raztrganih del takoj izločenih, 265 pa zaradi neprimerne politične vsebine (Ministrstvo za prosveto je namreč poslalo 1945 več seznamov izločenih knjig in revij, ki so si sicer večkrat med seboj nasprotovali glede del, ki se naj izločijo in uničijo), ali pa so bile last drugih knjižnic. Knjižnica se preseli v Narodni dom. Kot zanimivost navajamo tudi predmete, ki so bili dani na uporabo knjižnici

v prejšnjih prostorih: 3 omare, 1 navadna miza, 1 električna svetilka, 1 prižnica itd.

10. 8. 1946 beremo tudi uradni sklep Okrajnega sodišča v Ptuj: »Na temelju zapisnika odborove seje Narodne čitalnice v Ptuj z dne 28. januarja 1946 se dovoljuje na nepremičnine Narodne čitalnice v Ptuj, VI. št. 165 k. o. Ptuj zaznambo spremembe imena Narodne čitalnice v Ptuj na ime »Ljudska knjižnica in čitalnica prosvetnega odbora OF v Ptuj.«

V zapisniku o predaji uprave knjižnice Lojzetu Frangežu dne 3. septembra 1946 piše: »Podpisani Zlender Mirko, namestnik knjižničarja, predajem ves knjižni inventar, ki se nahaja v novem prostoru Ljudske knjižnice v Narodnem domu, tako tudi ves inventar, kateri je še spravljen v prostorih Prešernove ulice 27/I.« Navaja 808 knjig in po knjižnih listkih 298 izposojenih del. V inventarni knjigi je vknjiženih 1106 knjig. Navaja tudi kakšnih 14 časopisov in revij.

Na seji 6. 9. 1946 se zahvalijo Antonu Ingoliču, ki »smo mu dolžni vse priznanje in pohvale, ker je s toliko požrtvovalnostjo duhovno vodil našo knjižnico.« Knjig je že sedaj čez 1100. »Mladina si je izposodila 598 knjig, inteligenca 427, delavci 373, nameščenci 182, vojaki 23. Skupno je doslej obiskalo knjižnico 676 obiskovalcev.« Knjižnico vodi knjižnični svet, ki ga imenuje ustanova, ki knjižnico vzdržuje. Gospodarske posle za knjižnico je upravljal upravni odbor Narodnega odbora.

23. 11. 1946 preda L. Frangež knjižnico Milici Pahor. Narodni dom se preimenuje v Dom ljudske prosvete. V knjižnici je 1165 slovenskih in hrvaških knjig ter še 1860 nemških del.

Po poročilu seje 13. 2. 1947 je v knjižnici 1149 knjig ter 294 vpisanih članov. Knjižnica je odprta ob torkih in petkih od 5. do 8. ure popoldne. V januarju 1947 je izposojenih 442 knjig (305 leposlovnih, 26 poučnih, 12 političnih, 91 mladinskih, 8 hrvatskih). Od 187 obiskovalcev je 74 moških in 113 žensk, 102 mladine, 43 ročnih delavcev, 1 kmet, 36 nameščencev in 5 vojakov. Da bi se knjige bolj ohranile, jih zavijajo. Medtem pa je statistika za prvo tromesečje 1947 prikazala 608 obiskovalcev, ki si je izposodilo 1457 knjig. V knjižnici je sedaj 1116 del. V natančno razčlenbo se ne bi spuščali (te številke se popolnoma ne skladajo s podatki, ki jih navaja M. Alič v Ptujskem zborniku 1962, 369, kakor tudi ne nadaljnje). Knjižničar sprejme od decembra 1946 do aprila 1947 nagrado 3000 din.

Ponovno je popis inventarja dne 8. 8. 1947 ob priliki predaje vse knjižnične imovine ESDNJ v Ptuj. O tem beremo:

»Na podlagi sklepa okrajnega sodišča v Ptuj po dnev. št. 2138/46 je prešla vsa imovina »Narodne čitalnice« v last »Ljudske knjižnice in čitalnice« v Ptuj. Po zaplembi istega premoženja od strani Okrajne komisije za agrarno reformo ne poseduje Ljudska knjižnica in čitalnica v Ptuj nobenih nepremičnin. Z ozirom na zgoraj omenjene spremembe poseduje Ljudska knjižnica in čitalnica Ptuj naslednje premoženje, ki je deloma njena last, ali ga pa ima trenutno v uporabi, tako da je stanje dne 8. avgusta sledeče:

Lokal Ljudske knjižnice in čitalnice sestojč iz dveh prostorov v dobrem stanju (last...). Ostali inventar, katerega uporablja knjižnica je last Narodne imovine v Ptuj, dodeljen knjižnici dne 16. 2. 1946 pod št. 465/1-46, in sicer: 4 navadne mize, 1 pisalna miza, 22 stolov, 1 omara..., 4 male knjižne police,

2 veliki knjižni polici ... Ostali inventar, in to: vse pisarniške potrebščine, kot tudi vsi predmeti, ki so potrebni za poslovanje knjižnice, so last Ljudske knjižnice in čitalnice v Ptujju ... Sem še spadajo inventarna knjiga, seznam izposojevalcev, kartoteka bralcev in pisateljev ter ostali pripomočki za izposojanje.»

Za 1948 nisem našel v arhivu nobenih podatkov. Članek M. Aličeve iz 1962. leta sicer navaja, da je imela knjižnica v tem letu 973 (!) knjig in 2678 bralcev, ki so prebrali 5216 knjig.

Dopis z 21. 1. 1949 pa govori, »da smo pristopili z vso resnostjo k organiziranju okrajne Ljudske knjižnice. Priprave so v teku. Prejšnjo Ljudsko knjižnico mesta Ptuj bomo dopolnili z novimi knjigami ... Za opravljanje okrajne Ljudske knjižnice imamo že nastavljenega profesionalca, in sicer tov. Rožič Sonjo, knjižničarko Ljudske knjižnice iz Ormoža ... Omenjena tovarišica je imela pri tem delu prav lepe uspehe že v Ormožu ...«

V Narodnem domu so knjižnico čisto izrinili in v ptujskem Našem delu s 25. novembrom 1949 beremo, da je dobila primerne prostore v Slomškovi ulici v bivši trgovini Skočir (danes papirnica v Bezjakovi ulici). Otvoritev je bila 19. novembra in so ji prisostvovali pomočnik ministra za kulturo in prosveto Ivan Bratko, pisatelj Ivan Potrč idr. Knjižnica bi naj bila, tako piše v članku, odprta vsak dan od 13. do 20. ure. S knjižnico je odprta istočasno čitalnica.

Zbirno poročilo Okrajne knjižnice za 1. 1950 pravi, da ima knjižnica čitalnico, ki je bila ustanovljena 1948. 1. Naročena je na 8 revij, dnevne časopise ter ima 2600 slovenskih, 174 hrvatskih, 932 nemških knjig, ali skupaj 3945 zvezkov. Vseh prebranih del je bilo 8922. Tega leta je bila knjižnica odprta od 8. do 11. ure in od 6. do 8. ure popoldne. Dnevno si je do 35 bralcev izposodilo do 80 knjig.

Poročilo za 1951 je en sam oster protest proti neurejenim prostorom, vlagi in nevdržnemu finančnemu stanju. Z enako ostrino je podan v Ptujskem tedniku (9. oktobra 1951) članek: »Ali se je res treba za vsako malenkost boriti? Kdo je 'nasprotnik' okrajne knjižnice?« Tu je poleg omenjenih očitkov govor tudi o nekulturnih odnosih ptujskih forumov do knjižnice, ki so v tem pogledu najslabši v vsej Sloveniji. Člankar pravi, da bi bilo prav, če bi se kdo oglasil in odkrito povedal, da okrajna knjižnica v trenutnem stanju še zdaleč ne izpolnjuje pogojev okrajne kulturne ustanove, ki jo vzdržuje ljudska oblast, temveč je lepše urejeno »začasno skladišče knjig«.

Tako se je knjižnica ponovno selila v sedanje prostore v Kremljevi ulici 1952. 1.

1. 1. 1952 je bilo v knjižnici 4284 knjig.

Zapisnik o poslovanju Ljudske knjižnice v Ptujju ugotavlja 30. 7. 1952, da je poslovanje knjižničarke (S. Rožič) v redu. Ker je v knjižnici velik promet, ji izginjajo knjige.

Po odločbi OLO Ptuj, št. 282/52 se 29. 10. 1952 označuje »Okrajna ljudska knjižnica in čitalnica v Ptujju« kot predračunska ustanova s samostojnim financiranjem OLO Ptuj.

Po poročilu na seji 16. 3. 1953 je bilo 1952. 1. 1803 bralcev. Na vsakega bralca so prišle letno 3—4 knjige. Knjižničarki očitajo malomarno opravljanje dela, saj je izginilo 250 knjig, poleg tega pa manjka še knjižni seznam. Knjižničarka pa sproži vprašanje brezplačne izposoje nemške literature v študijski

knjižnici, kar baje s tem odvzema bralce Okrajni ljudski knjižnici. Sklene se, da je svet za kulturo in prosveto dolžan nuditi knjižničarki strokovno pomoč pri ureditvi in vodstvu knjižnice. Na isto temo je uglasena tudi seja Sveta za prosveto in kulturo 15. 7. 1954. Sklenejo reorganizirati knjižnico. V ta namen se mora pripraviti pravilnik ustanove.

Ob ukititvi Študijske knjižnice nameravajo izročiti Mestni ljudski knjižnici (1. 7. 1954) leposlovni del njenega knjižnega fonda. V zvezi s tem dekretom določijo Nežko Vaupotičevo iz Študijske knjižnice za upravnika Mestne ljudske knjižnice s 1. 8. 1954. Študijska knjižnica je sicer ostala, N. Vaupotič pa je bila vendar premeščena v Mestno knjižnico in tako ima sedaj ta knjižnica dve delovni moči. V zvezi z novim imenom ustanove izda LO mestne občine 28. 7. 1954 odločbo, po kateri se »Okrajna ljudska knjižnica« preimenuje v »Ljudsko knjižnico Ptuj«. Knjižnico vodi upravni odbor, ki ima skupaj z upravnico knjižnice 7 članov. Neposredni nadzor in tekoče posle vodstva knjižnice in čitalnice pa opravlja vsakokratna upravnica.

Na seji 15. 12. 1954 je po upravnicišem poročilu v knjižnici 4082 slovenskih knjig, 241 srb.-hrv., 493 nemških, 6 angleških ali skupaj 4822. Hasl Drago, ravnatelj Študijske knjižnice, je izvoljen za predsednika upravnega odbora Mestne knjižnice. Na seji 28. 12. se omenja 4862 knjig in revij. V tem letu je izposoja čez 8300 knjig. Na predzadnji seji (21. decembra) se pojavi vprašanje pionirskega oddelka, ki bo priključen kot posebni oddelek Mestne knjižnice. Strokovni svetovalec za pionirski oddelek postane Mija Urbasova, za odrasli oddelek pa Ivo Arhar.

22. 1. 1955 sklenejo na seji, da uredijo Pionirski oddelek v pisarni Mestne knjižnice in čitalnice.

Ker je ugotovljeno, da so med upravnico Nežko Vaupotič ter uslužbenko Sonjo Rožič nemogoči odnosi, predlaga upravni odbor, da se s 1. marcem 1955 imenuje za hnorarnega upravnika Ivo Arhar. Vaupotičeva prevzame novi Pionirski oddelek, ki posluje dnevno od 11. do 14. ure, razen v nedeljo. Sklep o imenovanju novega upravnika je bil sprejet.

Pionirska knjižnica šteje 29. 4. 1955 1023 knjig, od teh 505 novih. Rednih bralcev je 190. Od ustanovitve 18. februarja (v poročilu z 2. 9. piše, da je to 1. marec) do te seje je knjižnico obiskalo 964 bralcev, ki so si izposodili 1490 knjig (1000 pionirskih, 490 leposlovnih). V knjižnico se vpisujejo tudi učitelji, ki potrebujejo mladinsko literaturo za pouk. 1. 7. je v knjižnici že 1246 knjig, ki so bile delno prenesene iz oddelka za odrasle, nekaj pa sta jih darovali Študijska knjižnica Ptuj in Pionirska knjižnica iz Ljubljane. Površina novega oddelka je 18,2 m² in je ostala nespremenjena do danes.

V knjižnici sklenejo zamenjati radijski aparat za pisalni stroj.

15. 8. 1955 objavi upravnik (I. Arhar) statistiko o delu knjižnice od 1950 do prve polovice 1955 ter njen kratek historiat.

Čitalnica služi obenem odraslim in mladim bralcem ter ima 12 sedežev. Med pravili knjižnice se omenja, da se za izgubljene knjige plača trikratna vrednost nove knjige.

V poročilu za Ljudsko prosveto Slovenije pošilja upravnik podatke za mladinsko knjižnico: »... Je edina knjižnica v ptujskem okraju, kot oddelek Mestne knjižnice. Na mesec je povprečna izposoja do 500 knjig, na dan pa 30—40 knjig. Ostali čas za interno delo. Oddelek šteje 1500 knjig... Knjižnica je bila

ustanovljena 1. marca 1955 in ima navadne police. Nima lastne čitalnice, ali posebnega oddelka. Knjige so postavljene po formatu. Je pultnega značaja. Knjige si izbirajo iz knjižnega seznama. Vodi se AIK in naslovni katalog. Za ustanovitev Pionirske knjižnice je prispeval »Odbor za varstvo otrok« 300.000 din.«

To leto je dala knjižnica v vezavo čez 100 knjig. Po poročilu šteje knjižnica 4496 del z 2383 bralci. Izposodilo si je 4672 obiskovalcev 8638 knjig. Pionirska knjižnica pa šteje 1727 knjig, prebranih pa 8379 in članov 3583. Na seji 21. 1. 1956 se omenja Narodni dom kot mesto nove samostojne Pionirske knjižnice.

4. 2. 1956 se zanima za ustanovitev samostojne Pionirske knjižnice upravnik Pionirske knjižnice v Ljubljani prof. Franček Bohanec ter predlaga, da bi se naj novi oddelek imenoval raje Mladinska knjižnica. Tudi Mara Šlajpahova govori v pismu o isti zadevi ter obljubi pomoč Zveze društev prijateljev mladine za adaptacijo prostorov za Mladinsko knjižnico. Najprej so bili za novo knjižnico ponujeni prostori bivšega Doma milice na Ormoški cesti, ki pa ne odgovarjajo, zato so ji bili dodeljeni sosednji prostori, ki jih je izpraznil bivši OLO za zdravstvo.

Sredi 1. 1956 prevzame Mestna knjižnica od Študijske več knjig. Na mesto S. Rožič-Slatinškove se prijavi M. Aličeva.

V naslednjem letu je bil izdelan predračun za adaptacijska dela novega mladinskega oddelka, Zveza prijateljev mladine Slovenije iz Ljubljane pa je dodelila knjižnici v ta namen 250.000 din. Tudi ključe od novih prostorov je dobila uslužbenka knjižnice M. Alič.

Stanje v mladinskem oddelku 1. 1956 je 2127 knjig in 11.622 prebranih del, v oddelku za odrasle pa 4913 knjig, 24 revij, 13 listov in 11.642 prebranih knjig.

Na 1. seji Sveta za prosveto in kulturo ObLO Ptuj se je dne 13. 12. 1957 obravnavalo pod točko razno tudi, da se je v prostore, ki so bili dodeljeni mladinskemu oddelku, vselilo trgovsko podjetje »Izbira« in »potrebno bo podvzeti vse ukrepe, da se Izbiri dodelijo drugi upravni prostori.« Mladinska knjižnica ima na razpolago 500.000 din, ki jih mora uporabiti za svojo ureditev. Svet tudi sprejme sklep, da se združita Mestna knjižnica in čitalnica v Ptuj ter Študijska knjižnica v Ljudsko in študijsko knjižnico Ptuj.

Ob koncu 1957 šteje Mladinska knjižnica 2523 knjig s 6791 obiskovalci, ki so prebrali 11.381 knjig. Zaradi utesnjenih prostorov je slaba evidenca nad mladimi bralci. Občina ponovno obljubi, da bo »Izbira« izpraznila prostore za Mladinsko knjižnico. Vseh sredstev za adaptacijo oddelka je že 615.000 din.

Oddelek za odrasle pa šteje 5437 knjig. 7882 bralcev si je izposodilo 15.101 knjig. 150 knjig si je izposodila tudi mladinska delovna brigada.

Občina zahteva od Stanovanjske skupnosti (17. 4. 1958), naj čimprej reši vprašanje prostorov za Mladinsko knjižnico, ker so v proračunu občine predvidena sredstva za ureditev teh prostorov v znesku 200.000 din.

Na skupni seji (25. 4. 1958) študijske in Mestne knjižnice se sklepa o združitvi obeh ustanov. Člani obeh upravnih odborov so soglašali s tem sklepom pod pogojem, da bo nova knjižnica proračunska ustanova, kakor predvideva tudi bodoči knjižničarski zakon. Nova ustanova se odslej imenuje Ljudska in študijska knjižnica (ustanovitveni akt — odločba št. 01/1-10435/1-58 z dne 27. 12. 1958) in ima 3 oddelke: ljudskega, mladinskega in študijskega.

1958 šteje oddelek za odrasle 5588 knjig, izposoja 15.038 knjig in 8013 bralcev, mladinski oddelek pa 2800 del, izposoja 12.700 knjig s 7250 izposojevalci.

Nadaljnji razvoj ljudske in mladinske knjižnice poteka v okviru združene Ljudske in študijske knjižnice Ptuj.

V zvezi s ptujskimi javnimi knjižnicami po osvoboditvi moramo omeniti še tri manjše knjižnice: knjižnico krajevnega odbora sindikata železničarjev Ptuj, ki je štela 1962 90 knjig, knjižnico SZDL terena Breg s 500 knjigami in knjižnico LMS Vičava — Orešje s 400 knjigami. Te knjižnice so po 1962. letu kmalu zamrle, knjige pa so se porazgubile.

(Viri: Poleg našete literature še ZAP 77 Mestna knjižnica in čitalnica Ptuj 1945—1962.)

Delo z bralci v ljudskem oddelku

(Foto: S. Kerbler)

Lidija Koltak

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA

Pričujoči oris zgodovine ptujske študijske knjižnice bi bil potreben sistematičnejše obdelave in daljšega študija. Bo pa morda kljub temu marsikateremu bralcu odkril svetle in temne trenutke ustanove, ki naj bi vršila nalogo posredovalca duhovnega bogastva nekdanjim in sedanjim rodovom ter skrbela za njihovo neprestano izobraževanje in kulturno razvedrilo. Zdelo se mi je pomembno, da podrobneje obdelam le prva, lahko bi rekla pionirska leta razvoja, ki so nam že nekoliko odmaknjena, ko sta bila gibalno knjižnice bibliotekar Andrej Kovač na strokovnem in Drago Hasl na organizacijskem področju.

Velika količina knjig, ki so jo zbrali v zbirnem centru kmalu po končani 2. svetovni vojni, knjižni fond predvojne gimnazijske knjižnice, predvsem pa dediščina muzejskega društva z bogato zalogo strokovnih knjig, največ s področja arheologije, umetnostne zgodovine in zgodovine ter z nekaj dragocenimi knjižnimi redkostmi, vse to je narekovalo ustanovitev študijske knjižnice, ki je pred vojno Ptuj ni imel. S tem naj bi se duhovno bogastvo, dotlej skrito in dostopno le redkim posameznikom, posredovalo najširšemu krogu ljudi.

Ministrstvo za prosveto in kulturo v Ljubljani je tedaj vzpodbujalo ustanavljanje študijskih knjižnic tudi v manjših središčih in jim obljublja vso strokovno in tudi finančno pomoč. Knjižnice so se tedaj srečavale z mnogimi težavami: prostorskimi, denarnimi in kadrovskimi. Prav posebno so omenjene težave pestile ptujsko študijsko knjižnico in jo, na žalost, pestijo še danes.

Knjižnica je bila ustanovljena na pobudo NUK v Ljubljani z odlokom OLO Ptuj z dne 27. 7. 1948 št. 4007/1-48 z veljavnostjo od 1. 8. 1948. Ustanovni akt knjižnice je vseboval le 9 členov, ki so knjižnici določali delovne naloge, finančnega in 3-članski odbor, ki ga imenuje OLO Ptuj sporazumno z Ministrstvom za prosveto in kulturo v Ljubljani. Izposoja, ki jo je določal 8. čl., je bila brezplačna. Hkrati z ustanovitvijo je bila nastavljena tudi bibliotekarska pripravnica Rajka Smodičeva, vendar je bila ustanova brez pomožnega osebja pa tudi brez predpisanih uradnih knjig in štampljke. Dobila je svoje prostore v sedmih sobah in treh hodnikih južnega trakta nekdanjega dominikanskega samostana oz. kasnejše vojašnice.

6. 11. 1948 je bil za vršilca dolžnosti ravnatelja imenovan upokojeni šolski nadzornik Henrik Šel, ki v svojem delovnem poročilu za leto 1948 govori o mnogih težavah, s katerimi se je srečeval pri začetnem urejanju knjižnice.

Najprej je bilo treba prepeljati okrog 35.000 knjig iz zbirnega centra v Narodnem domu. Knjige so ležale tam v precejšnjem neredu, bile razmetane, pohojene pa precej raztrgane. Močno poškodovali naj bi jih slušatelji nekega tečaja.

Knjige, ki so jih pripeljali z vseh koncev v bodočo knjižnico, so natrpale vse prostore. Štampiljke, s katero naj bi knjigam označevali lastništvo, pa še vedno ni bilo. To je bila po svoje tudi sreča, saj je morala knjižnica Mestnemu muzeju leta 1949 vrniti podarjeno Skrubarjevo privatno knjižnico, muzejsko-arheološko knjižnico in arhivarje.

V knjižnici je bilo po Šelovem mnenju okrog 80.000 knjižnih enot, ne da bi upoštevali periodično gradivo. Seveda je bilo med tem fondom veliko dvojnic ali celo multiplikativov, ki jih je bilo treba izločiti, pripraviti za zamenjavo ali darovati drugim knjižnicam.

Prvega dela v knjižnici, ki je predstavljalo le grobo razvrščanje knjig po strokah na police, se je lotil Šel sam z občasno pomočjo posameznikov, ki so mu iz veselja do knjig brezplačno pomagali. Do konca leta 1948 sta bila nastavljena honorarni snažilec in administratorka, ki pa dela v knjižnici ni bila večja. Šel je zato zaprosil ministrstvo za prosveto in kulturo, naj ga podpre v njegovih prizadevanjih, da bi dobila knjižnica vsaj še enega knjižničarja s srednjo izobrazbo in eno vpeljeno pisarniško moč. Prosi, naj posredujejo tudi pri Državni založbi, da bi dobila knjižnica uradne knjige in tiskovine v doglednem času. Kljub temu da knjižnica še zdaleč ni bila urejena, je zabeležila v ustanovnem letu 54 obiskov, izposodila pa je 82 strokovnih knjig in 92 del zabavnega pripovednega čtiva v nemščini. Izposojo slednjega je ustavilo ministrstvo za prosveto in kulturo.

Tudi naslednje leto se stvari niso bistveno izboljšale. Upravnik se v oktobru 1949 v svojem poročilu Društvu bibliotekarjev Slovenije pritožuje, da se knjižnica bori z novimi težavami. Nima ne ustreznega knjižničnega kadra, ne večjih administrativnih moči in ne uporabnega pisalnega stroja. Tudi pri ustanoviteljih se kaže premala skrb za knjižnico. Še vedno ni znan tričlanski nadzorni odbor, ki bi moral nadzirati delo v knjižnici. Navaja, da so finančna sredstva premajhna, »saj je 500 din za nabavo knjižničnega gradiva za četrto četrtletje res premalo.« Primerja stanje v celjski študijski knjižnici, ki je imela za nabavo knjig v letu 1949 namenjenih 100.000 din.

Knjižnica je dobila v letu 1949 nove delovne moči. 1. 7. 1949 je bil nameščen profesor Kovač Andrej kot bibliotekar pripravnik. Upravniške posle je prevzel prof. Stiplovšek Franc 28. 12. 1949. V začetku leta 1950 je imela knjižnica že 6 delavcev.

Vendar so med letom ponovno nastale spremembe. 1. 9. 1950 je upravniške posle ponovno prevzel Henrik Šel, Franc Stiplovšek pa je bil premeščen na gimnazijo. Istočasno sta odšli tudi obe administratorki, na novo pa sta bila nameščena 1. 9. 1950 Drago Hasl, kot honorarni uslužbenec za urejevanje knjižnice, in 1. 10. 1950 Tatjana Stefancioza, nižji bibliotekar.

Inventarizacija je tekla počasi, ker je bilo treba fond še pregledovati in veliko izločati. Ob koncu leta 1950 je bilo inventariziranih 30.000 bibliotečnih enot. Knjižnica pa še vedno ni imela urejene čitalnice, da bi lahko bralcem nudila potrebne pogoje za delo. Bralcev je bilo 1950. leta 64, izposodili pa so si 899 knjig. V knjižnici je bilo tudi nekaj kolektivnih obiskov. Najbolj je knjižnica pogrešala slovenske izdaje predvojnega tiska (vseh slovenskih knjig je bilo

2753). Temeljni fond knjižnice so namreč predstavljale knjige ljudske imovine, ki so v glavnem združile privatne knjižnice pobeglih nemčurjev, zato so bile te knjige v glavnem nemške. Le nekaj jih je bilo slovenskih, ki so pač slučajno ušle uničenju. Ohranila pa se je celotna muzejska zbirka slovenskih knjig, predvsem po zaslugi prof. Brataniča. Med njimi je nekaj posebej dragocenih, kot sta Dalmatinova biblija iz leta 1584 in 1. izdaja Prešernovega Krsta pri Savici.

Drago Hasl,
ravnatelj knjižnice
od 1951 do 1966

Revna je bila knjižnica tudi s povojnimi izdajami, saj si je lahko z lastnimi proračunskimi sredstvi od 1948—1951 kupila le 674 slovenskih knjig, kar je predstavljalo le nekaj nad 10 odstotkov povojnega slovenskega tiska. Obveznega primerka knjižnica ni prejerala. Prav zato je v začetku leta 1951 sprožila veliko zbiralno akcijo predvsem predvojnega tiska in tiskov NOB, pa tudi vseh tujejezičnih knjig, ki so jih bili ljudje pripravljeni darovati. Tako je bilo zbranih 350 knjig. Tedanji upravnik Drago Hasl, nameščen 1. 7. 1951, je poskušal tudi pri vseh odločujočih forumih doseči, da bi knjižnico uvrstili med prejemnike obveznih primerkov, kakor so bile to vse ostale študijske knjižnice v Sloveniji. Ptujski knjižnici so to pravico odrekli zaradi bližine Maribora, ki je obvezne primerke dobival. Vendar kljub vsem zastavljenim silam akcija ni uspela. Knjižni fond se je v tem letu povečal z nakupom 182 knjig in z naročilom po seznamu NUK iz sklada FZC v Ljubljani za 278 knjig.

Knjižnica je skrbela tudi za strokovno izpopolnjevanje svojih kadrov. Dva-krat sta uslužbenca knjižnice obiskala celjsko študijsko knjižnico, da bi se seznanila z osnovnim delom in organizacijo knjižnice, eno knjižnično moč pa so poslali v NUK na enomesečno prakso. Iz statistike je razvidno, da so kljub neurejeni čitalnici izposodili 243 bralcev 914 knjig za branje v čitalnici, 259 bralcev pa si je izposodilo na dom 1042 knjig. V tem letu je knjižnica priredila tudi svojo 1. razstavo ob 400-letnici slovenske knjige.

V juniju 1952 je bila urejena čitalnica z 12 sedeži. Opravili so tudi potrebna adaptacijska dela. Ponovno je prišlo do kadrovskih sprememb. 1. 7. 1952 je bila nameščena Nežka Vaupotič, 31. 8. 1952 pa je odšla iz knjižnice Tatjana Stefancioza. Namesto nje je bil nameščen kot bibliotekarski pripravnik Douglas Lastavec.

Jeseni istega leta so začeli urejati in inventarizirati knjige minoritske knjižnice. Med tiski iz 16. stol. je bibliotekar Andrej Kovač našel Trubarjev Novi testament iz leta 1557, 1560 in 1561, ki predstavlja najpopolnejši doslej znani primerek.

Leta 1953 je knjižnica kupila 188 knjig, z darovi pa se je fond povečal za 1304 knjižne enote. Ves inventarizirani fond je štel ob koncu leta 38.000 enot. Čitalnica je bila odprta 3-krat tedensko v popoldanskih urah od 12. do 19.30 in 3-krat tedensko v dopoldanskem času od 11. do 12. ure. Bralcem je ponujala okrog 60 domačih in tujih časnikov ter revij. Za te je dobila knjižnica okrog 50.000 din. Ker ni mogla računati na dodatna sredstva iz proračuna, je upravnik prosil za pomoč pri upravnih odborih podjetij in tovarn. V dopisu takole utemeljuje svojo prošnjo: »Prosim upravni odbor, da nakloni Študijski knjižnici v Ptuj primerno denarno pomoč. Knjižnica ima naročene inozemske revije, ki so se zaradi svobodnega nakupa deviz zelo podražile in jih ne moremo opustiti, ker so nadaljevanje starejših serij. Študijska knjižnica je sicer okrajna proračunska ustanova, vendar ji je potrebna podpora širše javnosti... Pri tej priliki bi Vas opozorili, da je Študijska knjižnica naročena na bilten Dokumentaciji stručne literature, ki jo izdaja Jugoslovanski centar za tehnično i naučno dokumentacijo v Beogradu. Prejemamo sledeče biltene:

- A. Poljoprivreda i šumarstvo,
- B. Mašinska tehnika i elektrotehnika,
- C. Geologija, rudarstvo, metalurgija,
- D. Hemija i hemijska industrija,
- E. Gradbena tehnika, arhitektura i promet.

Na podlagi biltena lahko vaši strokovnjaki sistematično zasledujejo publikacije okrog 900 strokovnih časopisov iz oblasti tehnike, ekonomskih in prirodoslovnih ved v raznih jezikih. Te časopise hrani študijska knjižnica zgoraj omenjenega zveznega centra. Študijska knjižnica lahko posreduje fotokopije zaželenega gradiva...«

Ko je delo tako rekoč steklo in je bila knjižnica prostorsko in strokovno dokaj dobro organizirana, je od Okrajnega ljudskega odbora Ptuj prejela naslednji sklep: »Proračunska ustanova Študijska knjižnica v Ptuj, ki je bila ustanovljena z odločbo OLO Ptuj z dne 28. 7. 1948, opr. št. 4007/1-48, se ukine

in preneha s poslovanjem 30. 6. 1954... Knjige Študijske knjižnice, ki imajo študijski značaj, se predajo novo ustanovljenemu okrajnemu zavodu Okrajni arhiv v Ptuj, ostala knjižna zalog pa se preda Mestni knjižnici in čitalnici v Ptuj.

Upravnik Drago Hasl je bil z odločbo OLO Ptuj premeščen v Glasbeno šolo, Nežka Vaupotič pa je bila s 1. 8. 1954 nameščena kot upravnica Mestne knjižnice in čitalnice. Ustanova se je proračunsko združila z muzejem. V knjižnici so še ostali: Andrej Kovač, ki je prevzel upravniške posle, Douglas Lastavec, bibliotekarski pripravnik in Jakob Lah, ki je bil 13. 5. 1953 nameščen kot pomožni uslužbenec.

Delo pa je teklo naprej, sicer v okrnjenem obsegu, saj knjižnični delavci, ki so ostali v ustanovi, niso zmogli vsega. Vendar si je bibliotekar Andrej Kovač še naprej prizadeval popularizirati knjižnico s članki v lokalnem in širšem slovenskem tisku. Isto leto je pripravil v sodelovanju z Ljudsko univerzo predavanje o velikih evropskih knjižnicah, spremljano s filmom o ljudskih knjižnicah na Švedskem. Fond je narastel z darovi, nakupi in zamenjavo za 263 bibliotečnih enot. Negotov položaj knjižnice je podprlo Društvo bibliotekarjev Slovenije, ki je na občnem zboru v Ljubljani dne 27. 2. 1955 izdalo naslednjo resolucijo:

»Društvo bibliotekarjev Slovenije v Ljubljani, kot najvišja strokovna organizacija s sindikalnim značajem, ki združuje bibliotekarje in knjižničarje znanstvenih in ljudskih knjižnic Ljudske republike Slovenije, predlaga in priporoča z občnega zbora v Ljubljani dne 27. 2. 1955 glede Študijske knjižnice v Ptuj naslednje:

1. OLO v Ptuj naj čimprej uredi dosednji negotov položaj Študijske knjižnice v Ptuj in ji zagotovi s primernimi finančnimi sredstvi nadaljnji razvoj, in sicer kot proračunsko samostojni ustanovi.

2. Z ozirom na posebne naloge, ki jih opravlja Študijska knjižnica pri strokovni izobrazbi delovne inteligence in čim širših delovnih množic sploh, odsvetujemo združitev te ustanove z arhivom ali muzejem.

3. Njen samostojni razvoj narekujejo tudi bogata zgodovinska tradicija mesta Ptuja, popolna gimnazija in v novejšem času tudi v bližini nastajajoči industrijski center v Kidričevem.

4. Navedeni predlogi Društva bibliotekarjev Slovenije v Ljubljani so v skladu s prosvetno politiko Sveta za prosveto in kulturo LRS v Ljubljani, ki posveča mnogo pažnje že obstoječim knjižnicam in podpira pobude za ustanovitev novih, kjer so za to dani pogoji.

Razen društva bibliotekarjev Slovenije se je za knjižnico zavzel Svet za prosveto in kulturo v Ljubljani in IS LRS v Ljubljani.

Sklep o ukinitvi knjižnice je bil nato preklican 19. marca 1955 z naslednjo obrazložitvijo:

»... Ker Svet za prosveto in kulturo LRS v Ljubljani ne pristane na ukinitve Študijske knjižnice v Ptuj, Okrajni ljudski odbor pa ni pristojen za ustanovitev okrajnega arhiva, Okrajni ljudski odbor Ptuj prekliče svoje sklepe z dne 1. 7. 1954 o ukinitvi Študijske knjižnice v Ptuj in o ustanovitvi Okrajnega arhiva...«

Knjižnica postane s 1. aprilom 1955 samostojna proračunska ustanova. Na položaj upravnika se 1. 8. 1955 vrne Drago Hasl. V knjižnici so bili sedaj le štirje uslužbenci, občasno pa sta jim pomagala Nežka Vaupotič in Vlado Klemenčič, upokojeni šolski upravitelj. Namesto nekdanjega nadzornega odbora je OLO Ptuj z odlokom dne 1. 3. 1956 št. (02-633/1) določil petčlanski upravni odbor. Sestavljali so ga Stane Stanič, načelnik Oddelka za prosveto pri OLO Ptuj, Rudolf Čeh in Marija Urbas, profesorja na gimnaziji, Jože Rojic, upravnik vajenske šole in Drago Hasl, ki je bil član odbora po svojem položaju. S tem se pričinja družbeno upravljanje tudi v ptujski študijski knjižnici.

Ob konstituiranju so sprejeli program dela in nalog za leto 1956. Potrdili so predračun za leto 1957, sprejeli perspektivni plan razvoja ustanove, obravnavali vprašanje pridobitve novih prostorov in govorili o sodelovanju ustanove z ljudskimi knjižnicami v okraju. 3. 3. 1956 sta Študijska knjižnica in Svet svobode prosvetnih društev organizirala 3-dnevni tečaj za ljudske knjižničarje ptujskega okraja, ki se ga je udeležilo 20 knjižničarjev. Predavatelji so bili Mara Slajpah-Zorn, Ivo Arhar, Andrej Kovač in Nežka Vaupotič. Knjižnica je sodelovala tudi na razstavi mladinskega tiska, ki ga je priredila Zveza prijateljev mladine Slovenije.

V letu 1957 se je nadaljevalo interno delo, potekala pa so tudi adaptacijska dela. (Menjava oken, izolacija vlažnih zidov.) Knjižni prirast je bil 663 knjig; od tega je darovala Ljudska knjižnica v Celju 360 knjig. Za centralni katalog pri Bibliografskem inštitutu v Beogradu, ki ga je knjižnica sestavljala in občasno pošiljala, je to leto poslala 2000 katalognih listkov.

Lidija Koltak

LJUDSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA

Ideja o združitvi Mestne knjižnice in čitalnice ter Študijske knjižnice v eno ustanovo, ki je bila živa že več let, je v letu 1958 začela dobivati realno podobo. Priprave so tekle vse leto, pravno pa je bila zadeva rešena z odločbo OLO 27. 11. 1958, ki govori o ukinitvi Mestne knjižnice in čitalnice ter Študijske knjižnice in o ustanovitvi Ljudske in študijske knjižnice Ptuj od 1. 1. 1958. Knjižnica s tem aktom prevzame vse pravice in obveznosti obeh ustanov, njen delokrog je območje občine Ptuj, dela pa pod nadzorstvom Sveta za prosveto in kulturo pri Občinskem LO Ptuj. Ustanova ima svoj predračun v proračunu občine. Upravnik postane dotedanji upravnik študijske knjižnice Drago Hasl. Knjižnica je dobila tako skupno upravo s sedežem v študijskem oddelku, sicer pa oddelki še danes delujejo v ločenih prostorih z ločenim knjižnim fondom. Iz knjižničnih svetov obeh dotedanjih ustanov se je formiral knjižnični svet Ljudske in študijske knjižnice, ki je štel pet članov. V knjižnici je bilo takrat zaposlenih 7 strokovnih uslužbencev.

Smotrno bi bilo, da bi ustanovitelj poskrbel ob združitvi obeh knjižnic za boljše in racionalnejše strokovno delo (skupna katalogizacija in podobno) in koordinacijo nabavne politike. Iz statistike pa je razvidno, da je videl ustanovitelj v združitvi predvsem prihranek pri denarju. 1958. leta je bil seštevek proračunskih sredstev za Študijsko knjižnico in Mestno knjižnico in čitalnico z mladinskim oddelkom 4,027.000 din; medtem ko je znašala dotacija za leto 1959 za združeno Ljudsko in študijsko knjižnico le 3,549.000 starih din, in se je šele leta 1960 dvignila z 4,104.000 starih din na raven leta pred združitvijo. Zamislimo se, koliko je ta vsota pomenila ob neprestani dražitvi knjig in življenjskih stroškov leta 1960 in koliko dve leti poprej.

Če se povrnemo v leto 1958, vidimo, da je bila razen priprav za združitve ena pglavitnih nalog upravnih odborov obeh knjižnic ustanovitev potujoče knjižnice. Obe ustanovi sta se dobro zavedali perečega problema ljudskih knjižnic v ptujski občini, ki že več let niso kupovale novih knjig in so zato izgubile večino svojih bralcev. Rešitev bi bila ustanovitev potujoče knjižnice po vzoru drugih, že delujočih v Sloveniji in tujini.

Ker je potrebno za tako akcijo veliko sredstev, se je začelo, kot že tolikokrat poprej, zbiranje prispevkov v podjetjih, zavodih, šolah, sindikalnih organizacijah... Akcija je stekla, ko so se pričele proslave v počastitev spomina Ivana Cankarja ob 40-letnici njegove smrti pod pokroviteljstvom Občinskega sveta za prosveto in kulturo, ki je tudi zagotovil največ finančnih sredstev, to

je 150.000 starih din. Prispevke drugih so zbirali na Cankarjevem knjižnem fondu pri Mestni hranilnici in so znašali 46.580 din. Najizdatnejšo pomoč je predstavljal fond 1374 knjig v vrednosti 203.000 starih din, ki jih je darovala Cankarjeva založba. Mohorjeva družba je poklonila knjižnici 26 knjig, SAZU 35 in MK 35 knjig. Z zbranim denarjem je knjižnica kupila dva kovčka in 245 knjig. V obeh kovčkih je bilo prostora za 430 leposlovnih, strokovnih in družboslovnih knjig. Do konca oktobra so bile knjige ovite in opremljene za izposajo. Razen tega je knjižnica ob tej priliki poklonila vsem knjižnicam v občini večjo kolekcijo knjig. Da bi se skrb za ljudske knjižnice še poglobila, je bil ustanovljen leta 1959 sosvet za ljudske knjižnice kot pomožni organ okrajnega sveta svobod in prosvetnih društev v Mariboru. Sosvet naj bi nudil ljudskim knjižnicam v mejah možnosti moralno in strokovno pomoč, to je organizirane ogledne knjižnic, posvetovanja in strokovne tečaje za ljudske knjižničarje. Članica tega sosveta je bila tudi LIŠK. Na pobudo sosveta je bilo 27. septembra 1959 v Ptuj sklicano posvetovanje ljudskih knjižničarjev ptujske občine.

Posvetovanje je nakazalo smernice za izboljšanje slabega stanja knjižnic na podeželju, ki jih je bilo takrat 26. Po večini so bile te v šolskih razredih, v nezaklenjenih omarah ali celo v privatnih sobah. Tudi knjižničarji so se prosto menjavali in predajali knjižnice največkrat neurejene. Statistični podatki kažejo neustrezno razmerje med številom knjig in številom prebivalstva. Jugoslovansko povprečje je bilo 1 knjiga na prebivalca, v ptujski občini pa je prišlo na 64.000 prebivalcev 26.369 knjig, to je nekoliko več kot 1 knjiga na 3 prebivalce.

Kljub temu da si je knjižnica z raznimi akcijami prizadevala pospešiti razvoj ljudskega knjižničarstva in lastne osrednje občinske knjižnice, je njen razvoj zaostajal za splošnim družbenim razvojem.

Po reorganizaciji knjižnične službe, ki jo je določal novi zakon o knjižnicah iz leta 1961, je postala LIŠK matična knjižnica za ptujsko občino. Z odločbo o ustanovitvi matične knjižnice (14. 8. 1962) si je LIŠK zadala naslednje naloge:

- da se ukvarja z vprašanji organizacije in pospeševanja knjižničarske službe in stroke,
- da posreduje izposajo knjižničnega gradiva,
- da vodi registracijo knjižnic in evidenco njihovega knjižnega gradiva,
- da pomaga pri strokovnem delu knjižničarskega osebja in skrbi za njegovo vzgojo in strokovno izpopolnjevanje,
- da opravlja druge naloge po veljavnih predpisih.

Junija 1963 je bila knjižnica vpisana še v osrednji register knjižnic pod št. 10 pri Republiški matični knjižnici v NUK.

Ob novih nalogah, ki jih je knjižnica dobila, so mislili tudi na posodobitev izposoje v lastni hiši. Da bi knjigo čimbolj približali bralcem, so v februarju 1964 preuredili ljudski oddelek. Pultni sistem je zamenjal prost pristop do knjig. Stare police so zamenjali z novimi, ustrežnejšimi in kupili novo pohištvo za čitalniški kotiček.

Za nakup knjig vaškim knjižnicam je dobila knjižnica v letu 1965 od SO Ptuj 2.000.000 din, v naslednjih letih pa še nadaljnjih 1.800.000 din. V triletnem obdobju je knjižnica kupila 4491 knjig in jih razdelila med vaše knjižnice.

Junija 1966 je po odhodu Draga Hasla v pokoj prevzela upravniške posle Milojka Aličeva, ki je delala pred tem kot prizadevna knjižničarka v Mestni knjižnici in čitalnici, po združitvi leta 1959 pa v študijskem oddelku združene ustanove. Veliko njenega dela in snovanja je veljalo predvsem rasti in razvoju ljudskega knjižničarstva, saj je bila referentka na raznih posvetovanjih knjižničarjev in predavateljica na tečajih za ljudske knjižničarje ptujskega okraja.

Milojka Alič, ravnateljica knjižnice od 1966 do 1977

Tudi pod njenim vodstvom je doživela knjižnica vrsto sprememb.

Leta 1967 je bil nameščen bibliotekar Jakob Emeršič, ki je ob mnogih delovnih nalogah prevzel tudi skrb za prirejanje razstav in literarnih večerov. Že v prvem letu svojega službovanja je priredil razstavo ob 80-letnici smrti Frana Levstika, naslednje leto, ob 20-letnici študijske knjižnice pa razstavo starih in redkejših tiskov, ki jih knjižnica hrani.

Razstavna dejavnost je še bolj zaživela, ko se je knjižnica po letu 1969 preselila iz starega dominikanskega samostana v adaptirane prostore minoritskega samostana, kjer so na hodniku knjižnice dobile svoj prostor tudi razstavne vitrine. Knjižnica je dobila tudi nove upravne prostore in čitalnico nad novo pošto. Ti prostori so s staro stavbo povezani z nizkim stopniščem. Prenovljena dela je finansirala SO Ptuj (6.000.000 starih din), ostala manjkajoča

finančna sredstva pa je knjižnica dobila iz občinskega (1,600.000 starih din) in republiškega (10,000.000 starih din) sklada za pospeševanje kulturnih dejavnosti. Na otvoritveni slovesnosti sta Milojka Aličeva in Drago Hasl prejela Copovo nagrado za prizadevno delo v knjižničarstvu. Ob 1900-letnici prve omembe Ptuja v zgodovinskih virih je knjižnica pripravila razstavo »Življenje in delo pomembnih mož Ptuja in okolice«. V oktobru istega leta pa je skupaj z odborom DBS pripravila posvetovanje in občni zbor DBS ob finančni pomoči SO Ptuj. Posvetovanja se je udeležilo 150 knjižničarjev. 1970. leta se je pripravljala novi zakon o pošiljanju obveznega primerka študijskim knjižnicam. Do tedaj so namreč nekatere študijske knjižnice obvezni primerki dobivale v celoti ali pa delno (samo periodiko), nekatere knjižnice pa obveznega primerka sploh niso prejemale. Osnutek novega zakona se je od starega razlikoval v tem, da je k obveznim primerkom priključil še gramofonske plošče in uvedel kazenske določbe proti kršilcem zakona, medtem ko sta število obveznih izvodov in razporeditev po knjižnicah ostala enaka. Založniki se namreč niso strinjali s tem, da bi število izvodov povečali, pa tudi med knjižničarji samimi ni bilo enotnega stališča o tem, ali so vsem študijskim knjižnicam obvezni primerki potrebni ali ne. Zato so na seji skupnosti študijskih knjižnic marca 1970 soglasno sprejeli sklep, da na osnutek zakona ne bodo dali nobenih pripomb in da naj si občine prizadetih knjižnic same prizadevajo pridobiti pravico do obveznega primerka.

Svet za prosveto in kulturo SO Ptuj je zato na svoji seji 6. 3. 1970 obravnaval osnutek zakona in ugotovil, da se med študijskimi knjižnicami v SR Sloveniji dela neupravičena razlika. V resoluciji, ki jo je poslal IS skupščine SRS, med drugim pravi: »... Zakon vnaša povsem neutemeljeno razliko med študijskimi knjižnicami, ki so jim založbe dolžne pošiljati obvezne primerke in med onimi, ki obveznih primerkov ne bi prejemale. Mislimo, da za tako stališče ni opravičila. Vse študijske knjižnice v SR Sloveniji so bile ustanovljene z enotnim namenom: pospeševati znanstveno in kulturno delo, zato mora biti v vseh študijskih knjižnicah zagotovljena ohranitev vseh tiskov kot kulturnih vrednot in njihova dostopnost za proučevanje in uporabo...« Resolucija govori tudi o tem, da je pošiljanje obveznih primerkov zares določena obremenitev za založbe, vendar ne tolikšna, da je založniki, ki so deležni raznih subvencij in olajšav, ne bi zmogli.

S skupnim nastopom prizadetih knjižnic in vsake knjižnice posebej je bilo doseženo, da je izšel zakon o obveznem pošiljanju vsega v Sloveniji tiskane gradiva vsem študijskim knjižnicam v Sloveniji.

Sprva so založbe pošiljale tiske direktno vsaki knjižnici posebej, od leta 1972 pa se vsi tiski zbirajo v NUK, od koder jih ta pošilja 14-dnevno vsem študijskim knjižnicam.

Knjižnica je tako vsaj delno rešila problem dostopnosti knjižničnega gradiva, še vedno pa ni bilo dovolj denarja za nabavo srbskih in hrvatskih strokovnih knjig, po katerih uporabniki čestokrat sprašujejo. Prav tako ni bilo dovolj denarja za nabavo knjig v ljudskem in mladinskem oddelku.

Neustrezní prostori, predvsem pa kronično pomanjkanje denarja so bili krivi, da so posamezni oddelki in knjižnica kot celota, kljub nekajkratnim izrednim in namenskim dotacijam, nazadovali v primerjavi z ostalimi knjižnicami v Sloveniji. Podatki iz leta 1951 kažejo, da je bila študijska knjižnica

s knjižničnim fondom 60.000 knjig na tretjem mestu v Sloveniji. Leta 1975 pa je zdrknila med osmimi študijskimi knjižnicami v Sloveniji na predzadnje mesto. V tem času pogreša knjižnica najbolj strokovno in družboslovno literaturo drugih jugoslovanskih narodov. Ptujске srednje šole in univerza v Mariboru izobražujejo bodoči strokovni kader, ki potrebuje v knjižnici vedno več uslug, pa mora knjižničar žal velikokrat reči, da knjige nimamo, ali da je izposojena. Knjižnica namreč navadno razpolaga le z enim izvodom zaželenih knjige. Mnogokrat rešujemo pereč problem pomanjkanja literature z medknjižnično izposojajo, vendar le v primeru, če lahko uporabnik na knjigo počaka. Na knjige iz drugih knjižnic je treba velikokrat dolgo čakati, ker so pogosto tudi tam prav te izposojene.

Čeprav so za vsako knjižnico poglavitni vir življenja nove knjige, in to v zadostnem številu, ki ga knjižnica še zdaleč ne dosega, se število bralcev in izposoja iz leta v leto večata.

Uporabniki si lahko ustrezno literaturo iščejo v treh različnih katalogih, ki jih ima knjižnica za bralce in za lastne potrebe. Knjižnica ima abecedno-imenski, UDK in v novejšem času tudi naslovni katalog. Za interno uporabo pa vodi tudi signaturni katalog. Obdelava knjižnega gradiva za vse oddelke poteka v majhnem in neustreznem prostoru, kjer dela istočasno 6 knjižničnih delavcev in administratorka, tako da v njem poglobljeno študijsko delo ni mogoče. Razrešitev prostorskega problema je poleg mnogih drugih sprotnih nalog največja preokupacija novega ravnatelja prof. Draga Šuligoja, ki je 1. septembra 1977 po odhodu ravnateljice Milojke Aličeve prevzel krmilo, poln optimizma in vere v boljše čase.

RAZSTAVNA DEJAVNOST LJUDSKE IN ŠTUDIJSKE KNJIŽNICE IN LITERARNI VEČERI

(zbrala Lidija Majnik)

Naša knjižnica je priredila od leta 1951 vrsto razstav (do leta 1958 nekaj tedanja Ljudska, nekaj pa Študijska knjižnica, česar pa v tem pregledu ne ločujemo), po letu 1969 pa tudi več literarnih večerov. Zavedamo se namreč, da so tako razstave kot literarni večeri pomembno izobraževalno sredstvo in nazorna oblika za vzgojo bralcev, posebno mladih. Tega se zavedajo tudi vodstva tako osnovnih kot srednjih šol oziroma predavatelji slovenskega jezika, saj je prav šolska mladina najbolj zvest in redni obiskovalec teh naših kulturnih prireditev.

a) Razstave

- 1951 Knjižna razstava ob 400-letnici prve slovenske knjige v okviru 2. okrajne gospodarske razstave v Ptuj (fotografski posnetki)
- 1953 Razstava knjižnih redkosti ob 60-letnici Muzejskega društva Ptuj.
- 1956 Knjižni razstavi v Cirkulanah
- 1960 Razstava mladinskega tiska (ob sodelovanju tukajšnje podružnice Mladinske knjige) v tednu knjige
- 1964 Izložbena razstava arhivskega gradiva ob 100-letnici ptujske Čitalnice.
- 1965 Manjša knjižna razstava za klubski večer, posvečen pisatelju Francetu Bevku
- 1966 Manjša knjižna razstava za Prešernovo proslavo šolske mladine
- 1967 Razstava leposlovnega in dokumentarnega gradiva o NOB pod naslovom »Iz težkih dni 1941—1945«
»S priročnikom in karto na pot« ob občinskem prazniku (s sodelovanjem Planinskega društva Ptuj)
Knjižna razstava v počastitev 80. obletnice smrti pisatelja Frana Levstika
- 1968 Razstava starih tiskov ob 20-letnici ustanovitve Študijske knjižnice Cankarjeva knjižna razstava

Razstavni prostor na hodniku študijskega oddelka

(Foto S. Kerbler)

- 1969   Življenje in delo pomembnih mož Ptuja in okolice
             Manjši prikazi v novih prostorih:
             — izsek iz prejšnje razstave,
             — spominska razstava nekdanjega knjižničarja V. Klemenčiča,
             — prikaz L. Gregoreca,
             — v gledališču prikaz Zmaga Švajgerja
- 1970   Prešernova razstava
             Razstava del V. I. Lenina
             Razstava literarnih del Stanka Cajnkarja
             Bevkova razstava
             Razstava starih zemljevidov
             Razstava o Koroški
             Razstava knjižnih ovitkov
- 1971   Starejši revialni tisk
             Vrazova literarna dela

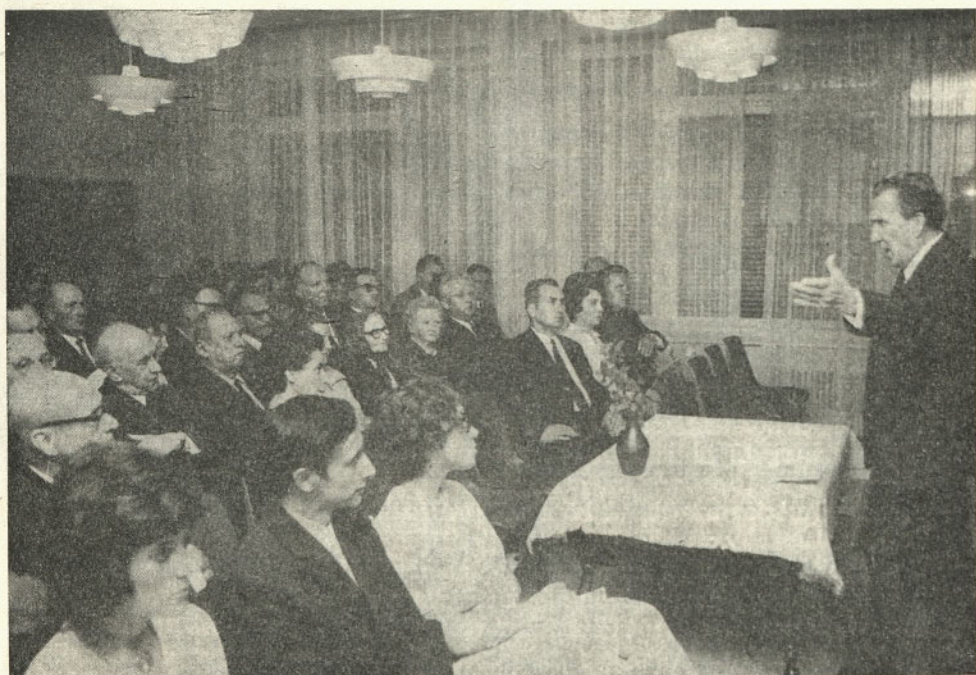

Kajkavska literatura

Kocbekova dela

(Sodelovali pri razstavi drobnih plastik Branka Zorca)

- 1972 Razstava planinske literature
Razstava ob 80-letnici maršala Tita
Spominska razstava ob smrti umetnostnega zgodovinarja F. Steleta
Ingoličeva razstava
Razstava o delu Matije Murka
- 1973 Prešernova razstava
Razstava o slovstvenem delu Ivana Potrča
Razstava o kmečkih uporih
Starejši ptujski drobni in periodični tisk
Razstava ob 20-letnici Planinskega društva Ptuj
Sodelovali smo pri:
Spominski razstavi dr. Jožeta Potrča
Razstavi o pomembnih možeh iz ormoškega okoliša ob 700-letnici mesta
Z lastno razstavo se je vključila knjižnica v republiško potujočo razstavo »Kmečki upori na Slovenskem«
- 1974 Razstava del marksistične literature ob 50-letnici Leninove smrti
Prešernova razstava ob slovenskem kulturnem prazniku
Razstava Menart-Pavček-Fric
Ob 15-letnici zavoda Borec (knjige in Svetinove skulpture)
Razstava ob 1. svetovni vojni in jugoslovanskem vprašanju
Meškova razstava ob 100-letnici pisateljevega rojstva
»Starejši štajerski pesniki« — ob 200-letnici rojstva Štefana Modrinjaka
- 1975 Razstava izdaj Prešernove družbe ob slovenskem kulturnem prazniku
Slovstveni del obsežnejše spominske razstave Dušana Kvedra ob 60-letnici rojstva
Razstava, posvečena 30-letnici osvoboditve
»Slovenski kraji na razglednicah«
Likovni katalogi Slovenije
Razstava glasil delovnih organizacij v gospodarstvu
Domožnanstvena razstava »Dornava včeraj in danes« v Dornavi
Razstava o A. Kremplu in O. Cafu (pripravil Viktor Vrbnjak)
Spominska razstava ob smrti ptujskega rojaka in publicista Metoda Turnška
Življenje in delo Ivana Cankarja
Razstava marksistične literature
Spominska razstava ob smrti nekdanjega ravnatelja D. Hasla
Razstava o Kosovelu in Ketteju

Vrazov večer v čitalnici študijskega oddelka. Zbranim govori ptujski rojak dr. A. Slodnjak

(Foto S. Kosi)

Potujoča razstava šolskih glasil

Vitomarci v ogledalu časa in pomembnih ljudi (ob otvoritvi nove šole)

Planinska razstava v OŠ Juršinci

Dr. Franjo Žgeč — napredni pedagoški delavec (v Dornavi)

- 1977 Spominska razstava ob smrti književnika in rojaka Stanka Cajnkarja
 Jubilejna razstava ob 70-letnici pisatelja in rojaka Antona Ingoliča
 Jubilejna razstava »Desetletja revolucije, borb in zmag« ob 40-letnici
 KPS, 40-letnici prihoda tov. Tita na čelo KPJ in njegovi 85-letnici
 rojstva
 Spominska razstava gornika in komponista Jakoba Aljaža ob 50-letnici
 njegove smrti
 Razstava o varstvu okolja: »Domovina, si še kakor zdravje?«
 »Haloze v besedi«
 Razstava ob 60-letnici oktobrske revolucije
 Spominska razstava ob 25-letnici smrti ptujskega rojaka Alojza Remca
 Potujoča razstava »Domovina, si še kakor zdravje?«

b) Literarni večeri

- 1970 Literarni večer v počastitev 70-letnice pisatelja S. Cajnkarja
- 1971 Vrazov večer s predavanjem prof. Slodnjaka
Kajkavski večer, ki ga je izvajalo varaždinsko gledališče
Srečanje s književnikom Edvardom Kocbekom
- 1972 Nastop pesnikov ptujskega okoliša (ob sodelovanju DPD Svoboda nastopali Jože Marinko, Ančka Šumenjak, Stanko Janežič, Ivan Cimerman, France Forstnerič, Jakob Emeršič; brali tudi pesmi Toneta Kuntnerja)
Srečanje s pisateljem Antonom Ingoličem (ob sodelovanju s ptujskimi šolami, DPD Svoboda Ptuj, PD Podlehnik)
Spominski večer Matije Murka (predaval prof. Štefan Barbarič, zaključil pa sin dr. Vladimir Murko)
- 1973 Literarni večer ob 60-letnici pisatelja Ivana Potrča
Predavanje dr. Vladimira Murka »Prispevek starejših slovenskih znanstvenikov v širši evropski kulturi«

Literarni večer »Haloze v besedi«. Na levi sedanji ravnatelj knjižnice

(Foto F. Langerholc)

- 1974 Menart — Pavček — Fric
Tone Svetina
Ivan Mesiček o Mešku in njegovem pomenu
- 1975 Koroški večer s slovenskimi zamejskimi književniki (J. Messner, G. Januš, F. Lipuš, M. Hartman, A. Hudl)
V sodelovanju z garnizijo srečanje z mariborskimi književniki (N. Gaborovič, J. Švajncer, D. Mevlja, B. Rudolf) na tematiko NOB — manjša razstava del nastopajočih
- 1976 Večer s pesnikom Tonetom Kuntnerjem
- 1977 Ob priliki Aljaževe razstave so nastopili učenci ptujskih osnovnih šol
Večer domoznanstvene literature »Haloze v besedi«

PTUJSKA OSREDNJA KNJIŽNICA IN NAŠE PODEŽELSKE KNJIŽNICE V LETU 1977

Drago Šuligoj

LJUDSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA PTUJ

V skladu z določili Zakona o knjižničarstvu in Zakona o združenem delu, ki govori o svobodni menjavi dela, si je Ljudska in študijska knjižnica Ptuj s svojim študijskim, ljudskim (splošnoizobraževalnim) in mladinskim oddelkom ter oddelkom potujoče knjižnice kot matična knjižnica v ptujski občini tudi v letu 1977 prizadevala, da zadovolji kulturne potrebe delovnih ljudi, prispeva k širjenju splošne in strokovne izobrazbe, razvije strokovno in znanstveno delo ter tako prispeva svoj delež k ustvarjalni sposobnosti naših delovnih ljudi in občanov. Povezovala se je s šolami, mladinskimi in delovnimi organizacijami z namenom, da bi čimbolj pomnožila število uporabnikov knjižnice, zajela vse kategorije, pri čemer je veljala posebna skrb pridobivanju bralcev iz vrst delavcev v neposredni proizvodnji. Interes bralcev je poskušala preusmeriti od literature, ki služi predvsem razvedrilu, na poučna in strokovna dela, ki posredujejo splošno, strokovno in družbenopolitično izobrazbo. Zato je v okviru finančnih možnosti dopolnjevala svoj knjižni fond in posebej skrbela za nakup marksistične literature. Za propagando je izkoriščala tisk in radio, k popularizaciji knjižnice pa so prispevale tudi njene kulturne prireditve — razstave in literarni večeri, kakor tudi organizirani obiski delovnih kolektivov in šolskih razrednih skupnosti v knjižnici. Sicer pa se je njena dejavnost odvijala v naslednjih smereh:

Nabava in obdelava knjižničnega gradiva

Temeljna knjižna zaloga knjižnice ob koncu leta 1977 je znašala 88.943 knjig (ŠK 62.256, LK 11.577, MK 11.022, PK 4.088), kar je za 1,3 knjige na prebivalca. Vendar pa knjižna zaloga v celoti ne ustreza, ker je v premajhni meri zastopana poučna in strokovna literatura. V letu 1977 je povečala svoj knjižni fond za 4676 novih knjig (3249 novih naslovov), in sicer ŠK za 2883, LK za 527, MK za 721 in PK za 545 knjig. Dotok nove literature je bil naslednji: nakup 1693, obvezni primerek 2341, nakup KSS za vaše knjižnice 573 in dar 69 knjig. Normativ 1 nova knjiga na 10 prebivalcev torej ni bil dosežen zaradi premajhnih finančnih sredstev, s katerimi lahko knjižnica razpolaga. Nezadosten dotok novih knjig pa seveda slabi knjižnično delovanje, saj založenost z novo in aktualno literaturo bistveno vpliva na višino in učinkovitost izposoje.

Knjižnica je stremela za tem, da se je novo knjižno gradivo strokovno sproti obdelovalo, da bi bilo tako čim hitreje dostopno bralcem. Inventarizi-

ranih je bilo 4326 knjig, vpisanih 762 naslovov revij, časnikov in glasil delovnih organizacij ter katalogiziranih 3849 knjig. Knjižnični delavci so nadaljevali s pregledovanjem starejše nemške literature in odbirali knjige za obdelavo oziroma izločitev. Pregledan je bil drobn tisk in izdelane nove knjižne police za periodični tisk, na katerih je sedaj ta obsežni fond pregledno urejen. Knjižnica je zasledovala, zbirala in obdelovala vso razpoložljivo literaturo o ptujskem in ormoškem področju za domoznansveno zbirko, v kateri hrani tudi več dragocenih starih tiskov.

Izposoja knjižničnega gradiva in delo z bralci

V letu 1977 je obiskovalo vse oddelke občinske matične knjižnice 3.655 rednih bralcev, in sicer ŠK 951, LK 1.317 in MK 1.387. Na novo se je vpisalo v knjižnico 956 bralcev (ŠK 269, LK 350, MK 337). V vseh treh oddelkih je bilo na dom in v čitalnici izposojenih 83.218 enot (ŠK 28.492, LK 24.311, MK 30.415). Od tega je bilo 62.178 knjig (ŠK 13.122, LK 18.641, MK 30.415) ter 21.040 revij in časnikov (ŠK 15.370, LK 5.670). Leposlovnih knjig je bilo izposojenih 48.901, poučnih pa 13.277. Ker je šlo v letu 1977 za 287 izposojevalnih dni, odpade povprečno na dan 290 izposojenih enot (217 knjig ter 73 revij in časnikov). V čitalnici je bilo izposojenih 27.280 enot, od tega 6.852 knjig ter 20.428 revij in časnikov. Povprečna dnevna izposoja v čitalnici je znašala 95 enot (24 knjig ter 71 revij in časnikov). Na dom pa so si bralci izposodili 55.938 knjižnih enot (55.326 knjig ter 612 revij in časnikov) ali dnevno povprečno 195 enot (193 knjig ter 2 reviji oz. časnika).

Vseh obiskov bralcev je knjižnica v letu 1977 zabeležila 39.357 (ŠK 13.498, LK 13.411, MK 12.448). Povprečni dnevni obisk je znašal 137 bralcev. V čitalnici je bilo 12.631 obiskov (dnevno povprečno 44), obiskovalcev knjižnice, ki so si sposodili knjige na dom pa 26.726 ali dnevno povprečno 93. Če vzamemo širše ptujsko mestno območje z dobrimi 12.000 prebivalci, so vse številke zadovoljive in normativi celo preseženi: v knjižnico je bilo včlanjenih 30 % prebivalcev, (normativ 15 %) in izposojenih 7 knjig na prebivalca (normativ 3 knjige). Povsem drugačno sliko pa dobimo, če upoštevamo celotno občinsko območje. V tem primeru gre za 5.033 rednih bralcev, ki so opravili v knjižnicah skupaj 44.570 obiskov in si izposodili 96.681 knjižnih enot. V knjižnice je bilo torej na celotnem območju občine včlanjenih le 7,5 % prebivalcev, izposoja pa je dosegla samo 1,4 knjige na prebivalca.

V vseh oddelkih Ljudske in študijske knjižnice so knjižničarji posebej skrbeli za vzgojo bralcev. Seznanjali so jih z uporabo katalogov, bibliografij in drugih pripomočkov pri izboru knjig ter jih usmerjali k strokovni literaturi. V študijskem oddelku je bibliotekar posredoval bralcem zahtevnejše informacije in vodil po knjižnici več skupinskih obiskov.

Akcije knjižnice

Ljudska in študijska knjižnica je pripravila v letu 1977 8 knjižnih razstav in 2 literarna večera, od katerih je posebno večer »Haloze v besedi« prav lepo uspel. Ker je prikaz akcij v letu 1977 vključen v sestavek »Razstave in literarni

večeri«, jih na tem mestu podrobneje ne navajamo. Pripomniti pa je potrebno, da je pričela knjižnica že v letu 1977 razstavljati knjižne novitete in tovrstne razstave bo pripravljala tudi v prihodnje.

Matična služba

Matična služba Ljudske in študijske knjižnice je vodila evidenco vseh vrst knjižnic v občini, jim nudila strokovno pomoč in skrbela za obogatitev knjižnega fonda potujoče knjižnice. Njen fond je v letu 1977 obogatel za 545 knjig in je znašal ob koncu tega leta skupaj 4.088 knjižnih enot. Matična služba je organizirala in usmerjala potujočo knjižnico še vedno s kovčki. Njeno prizadevanje, da bi prišla do prevoznega sredstva, ni rodilo sadov. Iz potujoče knjižnice je bilo izposojenih 2.928 knjig, ki so potem krožile v izposoji vaških knjižnic in med brigadirji akcije »Slovenske gorice 77«.

Referent za matično službo je obiskal 19 vaških in 11 šolskih knjižnic (nekatero po dvakrat) in pomagal urediti 2 vaški, 5 pionirskih, 4 učiteljske in 1 strokovno knjižnico.

Matična služba je pripravila tudi 1 literarno razstavo in priredila enodnevni seminar za knjižničarje — amaterje. Vključila se je tudi v akcijo Komunistična »Družba in knjiga« s tem, da si je prizadevala povečati zanimanje za dobro knjigo na podeželju in med delavci. Njena naloga v bodoče pa bo vplivati na reorganizacijo knjižničarstva na podeželju tako, da bodo dosedanje knjižnice prosvetnih društev, ki se ubadajo z različnimi težavami (prostor, kader, finančna sredstva) in imajo pretežno zastarel knjižni fond, postopoma prerasle v krajevne knjižnice, in sicer na tistih sedežih krajevnih skupnosti, kjer so popolne osemletke oz. morda še v nekaterih drugih krajih. Krajevne skupnosti bodo morale poskrbeti za prostor, opremo in finančna sredstva, medtem ko naj bi matična služba oskrbovala knjižnice s knjižnim fondom in jim nudila vso strokovno pomoč. Sicer pa bodo naloge matične službe ptujske osrednje knjižnice še druge, tiste, o katerih je razmišljanje v sestavku »Ponudimo knjigo tudi delavcu — našemu neposrednemu proizvajalcu«.

Popularizacija knjižničarske dejavnosti

Knjižnica je popularizirala svojo dejavnost s prispevki v tisku in po radiu. Prispevala je članka v dve publikaciji, in sicer v katalog o razstavi »Desetletja revolucij, borb in zmag« ter v publikacijo »Človek—delo—kultura«. Po radiu Ptuj je pričela poslušalce podrobneje seznanjati z vsebino pomembnejših knjižnih del, ki so se znašla na policah knjižnice. O svojih kulturnih akcijah je obveščala občane z lepaki ter posebej vabila posameznike in kolektive na te prireditve.

Problematika osrednje knjižnice

Najhujši problemi, ki pestijo knjižnico, so prostorska stiska, nezadostna kadrovska zasedba in premajhna finančna sredstva, s katerimi ni mogoče dopolnjevati knjižne zaloge v potrebni meri.

Mladi bralci v tesnem mladinskem oddelku

(Foto S. Kerbler)

Prostorska problematika

Za knjižnico so premajhni in neustrezni prostori največja ovira pri izvajanju njenih nalog. Knjižnični delavci so že večkrat opozorili merodajne forume v občini, da je potrebno takoj pristopiti k reševanju vprašanja novih knjižničnih prostorov, ker je stanje že prav nevzdržno. Stvari pa se ne morejo premakniti z mrtve točke.

Poglejmo si stanje po oddelkih.

— študijski oddelok

Oddelok domuje na Trgu svobode 1. Njegovi prostori so dejansko v dveh zgradbah: v stavbi minoritskega samostana, kjer sta skladišče knjig in hodnik, na katerem prireja knjižnica razstave. V II. nadstropju nove poštna stavbe so upravni in delovni prostori knjižnice ter čitalnica študijskega oddelka.

Oddelok razpolaga s preko 62.000 knjižnimi enotami. Letni prirast je okrog 3000 knjig ter 700 revij in časnikov. Zaradi tega je njegovo skladišče, ki meri 230 m², že povsem zatrpáno. Postaja resno vprašanje, kam z novimi knjigami in revijami. Skladiščnih prostorov in hodnika, na katerem lahko prireja

knjižnica edinole razstave, ni mogoče ogrevati in so v zimskem času prava ledenica.

Tudi čitalnica študijskega oddelka s 24 sedeži postaja zaradi vedno večjega števila študentov in dijakov, ki se kot bralci zatekajo vanjo, med 10. in 16. uro že pretesna. Razen tega je to prehodni prostor, torej neprimerna za študijsko čitalnico, in hkrati izposojevalnica knjig na dom.

Močno premajhen je poleg nje prostor za obdelavo knjig, ki meri 26 m², v njem pa dela 7 knjižničnih delavcev, občasno pa še referent za matično službo. Kako daleč je to od normativa, ki podarja knjižničnemu delavcu 8—10 m² delovnega prostora. Razen tega knjižnica ne ve, kam se naj umakne s 25.000 knjigami, ki jih ima študijski oddenek postavljene na knjižnih policah v celicah nekdanjih ptujskih zaporov v Prešernovi ulici. Od tam se bo knjižnica s knjigami morala umakniti v najbližji prihodnosti, saj omenjeno stavbo obnavljajo za oddenek muzeja NOB.

— Ljudski oddenek

Oddenek deluje v enem prostoru v Krempljevi ul. 2 in razpolaga s preko 11.000 knjigami. V njem je čitalnica z 12 sedeži. Prostor bi ustrezal, če ne bi tudi že postajal premajhen.

— Mladinski oddenek

To je izposojevalnica s prostim pristopom do knjižnih polic poleg ljudskega oddelka v Krempljevi 2 in meri vsega 20 m². Oddenek ima že čez 11.000 knjig. Če pomislimo, da nastopi obdobje, ko obišče ta oddenek dnevno tudi 80 in več izposojevalcev, je delo knjižničarja zares nemogoče, posebno še, ker mora imeti zaradi prostorske stiske določeno število knjig na policah v dveh vrstah. Tu ni več prostora za dodatne knjižne police pa tudi pravljičnih ur in drugih prireditev za vzgojo mladih bralcev v oddelku ni mogoče prirejati. In kaj zahteva normativ za mladinski oddenek knjižnice? Čitalnico z najmanj 30 sedeži, prost pristop do knjig, prostor za katalog in razstavni prostor.

— Potujoča knjižnica

Referent za matično službo nima svojega prostora. Občasno dela v oddelku za obdelavo knjižničnega gradiva, občasno pa v skladišču. Knjige potujoče knjižnice so kar na hodniku študijskega oddelka v zaprtih omarah.

Kadri

Ob koncu leta 1977 je bilo v Ljudski in študijski knjižnici Ptuj zaposlenih 14 delavcev, in sicer ravnatelj, računovodja-tajnik, 1 administrator v sobi za strokovno obdelavo knjig, 1 bibliotekar, 2 višja knjižničarja-katalogizatorja, 2 višja knjižničarja — izposojevalca v študijskem oddelku, 1 višji knjižničar — referent za matično službo, 2 knjižničarja — izposojevalca v ljudskem in mladinskem oddelku, 1 knjižničarski manipulant, 1 čistilka in 1 kurir s polovično zaposlitvijo. V letu 1977 je prišlo do dveh kadrovskih sprememb. Ker se je s 30. 8. 1977 upokojila večletna ravnateljica Milojka Aličeva, je 1. 9. 1977 prevzel ravnateljske posle Drago Šuligoj, prej profesor slov. jezika na Gimnaziji Dušana Kvedra v Ptuj. Menjal pa se je med letom tudi računovodja-tajnik.

Da bi knjižnica lahko realizirala zastavljene cilje, bo nujno potrebno okrepiti kadrovske zasledbo. Z namestitvijo še enega knjižničarja leta 1977 je knjižnici uspelo, da je študijski oddelek lahko odprt dnevno od 7. do 19. ure. Ni pa mogla uresničiti svoje želje, da bi poslovala tudi ljudski in mladinski oddelek ves dan, kajti za vsakega od teh oddelkov ima knjižnica le po enega knjižničarja — izposojevalca.

Tako bi bilo potrebno vsaj v naslednjem srednjeročnem obdobju namestiti še nekaj strokovnih knjižničnih delavcev. Knjižnica bi nujno potrebovala še 1 bibliotekarja, 2 višja knjižničarja, 1 knjižničarskega manipulanta in knjigoveza. Z novimi namestitvami bi pospešila obdelavo knjižničnega gradiva in ga hitreje dajala v uporabo bralcem, podaljšala bi lahko izposojevalni čas v ljudskem in mladinskem oddelku, eden od bibliotekarjev bi se posvetil strokovni obdelavi knjižničnega gradiva, drugi pa samo domoznanski dejavnosti, akcijam in popularizaciji knjižnice. Razen tega pa bi ustanova z 90.000 knjižnimi enotami in z vso tečoko slovensko periodiko nujno potrebovala tudi knjigoveza. Le tako bi lahko broširanim knjigam podaljšali življenjsko dobo, vezali vse revije in marsikatero huje poškodovane knjige popravili, medtem ko jih mora sedaj izločati.

Finančna sredstva

Zaradi nezadostnih finančnih sredstev knjižnica ne more ustrezno dopolnjevati knjižne zaloge. Prav tako ne more dajati v vezavo vrednejših broširanih knjig in revij. Ker nenehno naraščajo cene knjigam, bi potrebovala knjižnica za njihov nakup več denarnih sredstev, kajti le tako bo lahko zadostila normativu — 1 nova knjiga na 10 prebivalcev.

PODEŽELSKÉ KNJIZNICE

V letu 1977 je delovalo na območju ptujske občine 20 knjižnic prosvetnih društev. Od njih jih ima lasten prostor le osem, in sicer knjižnice PD Apače, Bukovci, Kidričevo, Markovci, Muretinci, Rogoznica, Trnovska vas in Vito-marci.

Skupaj s šolskimi knjižnicami pa ima svoje prostore 10 knjižnic: Cirkovce, Grajena, Juršinci, Leskovec, Majšperk, Podlehnik, Stoperce, Sela, Videm in Žetale. Preostali dve knjižnici sta v tujih in neustreznih prostorih. V 9 knjižnicah so knjige postavljene na knjižnih policah in bralcem je omogočen prost pristop k njim. V vseh ostalih knjižnicah pa se stiskajo knjige v zaprtih knjižnih omarah, tako da so dostopne bralcem le s posredovanjem knjižničarjev.

Vaške knjižnice imajo zelo skromno knjižno zalogo, skupaj samo 20.051 knjig. Če k tej številki prištejemo še 4088 knjig potujoče knjižnice, je bilo bralcem na podeželju na voljo le 24.149 knjig. Struktura knjižnega fonda ne ustreza, ker je v korist leposlovja premalo zastopana poučna in družboslovna literatura. Knjižni fond je tudi precej zastarel, ki za bralce ni več toliko za-

nimiv. Knjige so strokovno urejene, razvrščene po skupinah po UDK, kot to zahtevajo knjižničarska pravila. Nakup novih knjig je bil v letu 1977 zelo skromen, saj je le 5 knjižnic kupilo 146 novih knjig. Dobrodošla je bila solidarnostna akcija Kulturne skupnosti Slovenije, ki je za vaše knjižnice na manj razvitem področju kupila precej knjižnih del. Žal pa izbor knjig za bralce na podeželju ni bil vselej najbolj posrečen.

Če pogledamo izposojanje, ugotovimo, da je vse vaše ljudske knjižnice obiskalo 1376 bralcev, ki so opravili v knjižnicah 5213 obiskov in si izposodili 3.463 knjig (sem so vštete tudi izposojene knjige potujoče knjižnice).

Podeželske ljudske knjižnice vodijo brezplačno pretežno učitelji, ki imajo splošno in literarno izobrazbo. Le ena knjižničarka je za svoje delo honorirana.

Knjižnice naj bi dobivale finančna sredstva za nakup knjig od svojega prosvetnega društva. Toda v letu 1977 so le 3 knjižnice dobile 4.000 din, medtem ko je znesek 6004 din, ki je bil zbran z izposojevalnino, zadoščal komaj za nakup raznih tiskovin.

Iz vsega navedenega se da razbrati, da ljudske podeželske knjižnice na našem območju kot take ne morejo uspešno delovati.

Pogled v prihodnost

S pridobitvijo novih prostorov bo potrebno osrednjo ptujsko knjižnico reorganizirati v splošno izobraževalno knjižnico z ločenim mladinskim oddelkom.

Na novo bo potrebno postaviti in utrditi občinsko knjižnično mrežo z ustanovitvijo krajevnih knjižnic po vaseh oziroma na sedežih krajevnih skupnosti. Potujoča knjižnica mora priti do vozila, to je bibliobusa ali najprej vsaj do kombija.

Osrednja knjižnica se bo morala bolj povezati z animatorji kulturnega življenja v delovnih organizacijah, kjer bi bilo potrebno ustanavljati nova izposojevališča, lastne in vzajemne knjižnice, prirejati razstave, srečanja pisateljev itn. O vsem tem pa nam podrobneje govori sestavek »Ponudimo knjigo tudi delavcu — našemu neposrednemu proizvajalcu«.

KNJIŽNE REDKOSTI IN DRAGOCENOSTI V ŠTUDIJSKEM ODDELKU

Jakob Emeršič

Ob pregledu ptujskih knjižnic vidimo vso njihovo pisano zgodovino in nič ni čudnega, da so se v študijskem oddelku knjižnice znašla dela, ki spadajo med resnične raritete. Večkrat so se omenjali ti ptujski dragoceni tiski, vendar le nekaj najpomembnejših, a mnogo je še drugih, ki za njimi nič dosti ne zaostajajo.

Najstarejše delo v naši knjižnici je latinska Biblia — inkunabula iz 1475. Vezava je iz 16. stol., vendar je knjiga potrebna temeljite obnove. Usnje je z renesančnimi vzorci. Druga inkunabula je Pelbartus de Themeswar: Stellarium corone benedictae Marie Virginis: in laudem eius p singulis predicatioibus elegantissime coaptatum. Basilaee, Jakobus Wolff de Pforzheim 1480. 4° gotica. Vezava je poznejša. Knjiga je prišla iz admontske knjižnice, a J. B. Holzinger jo je 1889 podaril Ferkovemu muzeju v Gomilici. V Gspanovih Inkunabulah v Sloveniji ni tega dela. [Pač pa navaja v študijski knjižnici Ptuj delo Missale Romanum, Venetiis, Georgius Arrivabene, Paganinus de Paganinus et socii V. kal. oet. /27. IX./ 1484, 2° got., kjer pa ni o tej knjigi oziroma omembi o njej niti sledu.] Tretji prvotisk je Bernarda Claravallensisa Sermones super Cantica canticorum, Argentinae, Martin Flach 1497. Na platnicah so pripombe, verjetno iz tega časa, kjer se omenjajo služenja maš v Lepi vasi, Veliki vasi itd.

Knjižnica ima čez 25 del iz 16. stol. Največ jih je v latinščini, nekaj v nemščini in tudi v italijanščini. Med njimi spadajo med največje dragocenosti dela iz knjižnice rodbine Herbersteinov. Z njimi so namreč prišle v Ptuj knjige slavnega diplomata Sigismunda Herbersteina. Tako je tukaj tudi na zunaj lepa in redka italijanska izdaja Commentaria della Moscovia — Moskovskih zapiskov iz 1550. Ohranjeni so le 4 primerki v Ptuj, Zagrebu, Hamburgu in Dunaju. Sigismundova je tudi zgodovinsko in umetnostno zgodovinsko zanimiva knjiga Gratae posteritati (Zahvale potomstva) iz 1560. To je kratek življenjepis avtorja ter portreti sodobnih vladarjev. Poleg čudovito slikanih strani so vredne pozornosti latinske pesmi na čast S. Herbersteina. Sem spada še zbirka ponatisov raznih listin (Acta) cesarjev Maksimilijana, Karla V., Ferdinanda I. v zvezi s Herbersteini iz prve polovice 16. stol. Ponatisi so tiskani na Dunaju. Vmes je več strani rokopisnih dopolnil. V isto skupino štejemo Namen und Geschlachtsreihen der Herberstein Familie (Ime in rod družine Herbersteinov), Wien 1557—1564 z vmesnimi rokopisnimi dodatki. Edino pergamentno delo so Sigismundove potopisne notice v nemščini od 1506 do 1558, ki so v resnici izvleček »Gratae posteritati«. Pergament je iz enega kosa, zložen v liste ter s spodnje strani odrezan za 2,8 cm, tako da manjka nekaj teksta. Na inkunabulo spominja delo že prej omenjenega Bernarda Claravallensisa »Opuscula«, vendar je izdaja že iz 1515. V latinščini so tudi Sermones Magistra

Platnice najstarejše knjige v knjižnici — latinska Biblia iz leta 1475

Paulusa iz 1514. Od zgodnjih izdaj latinskih in grških avtorjev bi omenil Ovidove Metamorfoze (1505), C. Clementina Amerini Medicorum (1535), Ksenofontova dela (1540), Plinijeve Epistolae (1551), Aristotela (1580) idr. Čudovito okrašen in z bogatimi ilustracijami je Misal iz 1522. Zanimivo delo je Melanchthonova zgodovina »von Anfang der Welt biss off Keiser Carolum den Fünften« iz 1528. Delo Johanna Fabrija »Von Ankunft und herkommen der Römischen Bischoff« (1550), ki je dragoceno že samo po sebi, je vezano v pergament z besedilom iz 13. ali 14. stol. (po ustni izjavi prof. Milka Kosa 1969). Več latinskih zvezkov iz 1567 je avtorstvo Paulusa Joviusa Novocommensisa. Med biblijami je hebrejska izdaja iz 1584, latinska Biblia iz 1561, Postila iz 1588, nemški Psalter iz 1566, Concordantiae maiores sacrae scripturae iz 1529. Od ostalih del omenimo Fuchsiusove Historie iz 1545, Nurberški statut iz 1564, Münsterjevo Kozmografijo iz 1573, pravno delo Digestorum seu Pandectarum iz 1571, J. Cameraria »Symbolorum emblematum ex 1. volatibilis 2. animalibus, ptičji in živalski emblemi iz 1598 v dveh zvezkih itd.

Še več del je iz 17. stol. Omenimo jih le nekaj najzanimivejših. Taka je J. Langia »Polyantheae«, botanika iz 1681 s pergamentnim ovitkom pred l. 1500, Hubnerjev šolski atlas iz konca 17. stol., V. Cluverija »Uvod v svetovno geografijo« (1624), Purpura Austriaca (1635), F. E. Herbersteina »Norma et regula statica« (1686), Paracelsusa Opera (1616), Römischer Kayselicher (1682), nemška botanika iz 1610, H. Megiserja, ki je pomemben tudi za slovensko kulturno zgodovino, Keyser Chronicken iz 1616, Vischerjevi Bakrorezi gradov iz Topografije (1681), Mahomets und Türken (1664) idr.

V 18. stol. je ob vrsti nabožnih, zgodovinskih, geografskih in leposlovnih del zlasti zanimiv Zgodovinsko geografski leksikon v več debelih knjigah in v velikem formatu.

Namenoma smo ob naštevanju izpustili slovenska dela oziroma knjige, ki segajo v slovensko kulturno območje, saj zaslužijo posebno obravnavo.

Najdragocenejši slovenski tisk, ki ga hranimo v Studijski knjižnici, a je last Minoritske knjižnice, je Trubarjev Novi testament iz 1557—1561. Prvi del obsega 430 strani (manjka le naslovni list). Od drugega dela (Pisma Rimljanom, Korinčanom in Galačanom) je ohranjeno 87 strani in naslov z letnico 1560 ter 1561. Druga protestantska knjiga, mati slovenske besede, je Dalmatinova biblija iz 1584. Manjka le naslovni list z napisom, 3 listi nemškega predgovora, prvi list slovenskega predgovora, zadnji list novega testameta, kazalo vseh evangelijev in Zapisnik besed. Seveda je knjižnica kupila tudi faksimile te Biblije.

Iz 17. stol. imamo v knjižnici Valvasorjevo izdajo Slave vojvodine Kranjske iz 1689 (tudi drugo izdajo iz 1877) ter nabožno knjižico Duhovna bramba iz 1647.

Prav tako so sicer nepopolno zastopane pridige Janeza Svetokriškega »Sveti priročnik« (V. del iz 1707) ter očeta Rogerija »Zmagovita nebesa« v dveh knjigah (1731—1743). Še ena »Duhovna branua« so iz 1740. Od starejših del omenimo še Gorjupa Zirkounu leitu (1770), Pot svetiga krisha (1753), mari-borska in ljubljanska izdaja Hitre inu glatke poti pruti nebesam (1770; 1769), Ta veliki katechismus (okoli 1783), Linhartovo Zgodovino Kranjske (1788), Kolomonov žegen (okrog 1800), izdaje matematika J. Vege idr.

V prejšnjem stoletju zlasti opozarjamo na Prešernov »Krst pri Savici« iz 1836, »Lažnivega Kljukca« iz 1856, dela Antona Janežiča, Antona Martina Slomška, dela mladoslovencev idr.

Ne pozabimo omeniti starejših slovníc in slovarjev, kot npr. Megiserjev večjezični slovar (1744), Pohlinovo Tu malo besedishe treh jezikov (1781), Gutsmanovo slovnico (1799), Kopitarjevo slovnico (1808), Bukvize sa sholi odrasheno mladino (1810), slovnico M. Majerja-Ziljskega (1848), Metelkovo slovnico (1825; 1830) idr.

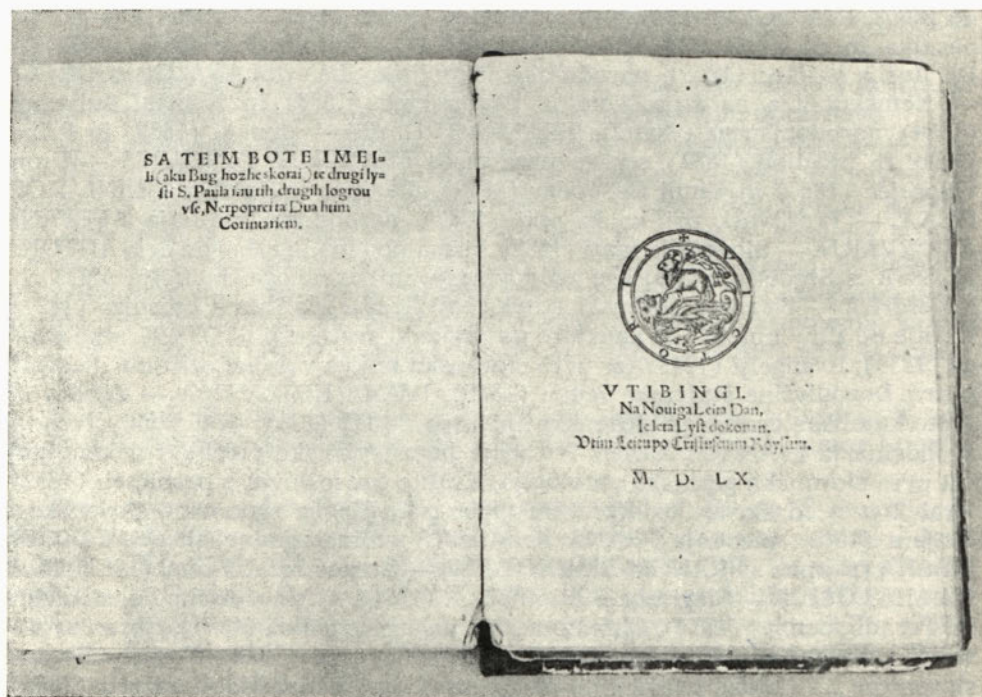
Od koledarjev so najstarejši nemški iz 1599, več pa jih je iz 1753, 1769, 1781, 1798, od slovenskih pa Breznikova Večna pratika (okoli 1800), Koledarčik slovenski za leto 1854 ter seveda večina Mohorjevih koledarjev idr.

Za Ptuj in njegovo okolico je toliko pomembnih osebnosti oziroma njihovih del, ki spadajo obenem v slovensko zakladnico dragocenejših del, da naštejmo raje le najvažnejša po abecednem redu avtorjev, ne glede na obdobje ali stroko (izpustili smo 20. stol., ker ta dela več ne spadajo med knjižne raritete, oziroma bi se obseg sestavka preveč raztegnil).

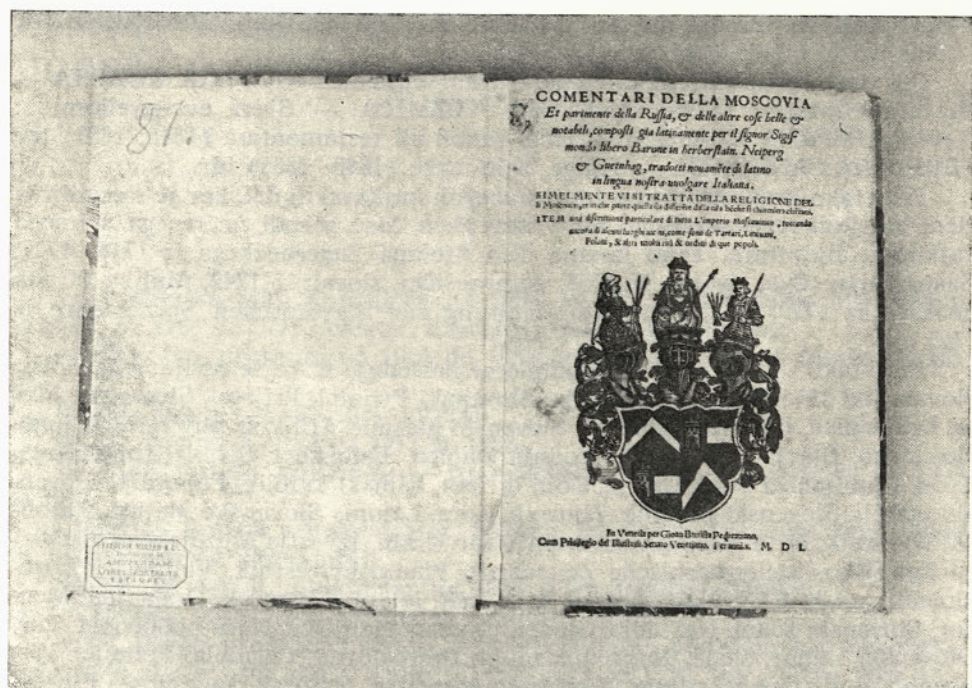
Knjižnica ima več nabožnih knjižic FRANCA BEZJAKA, jezikoslovca JURJA CAFA — Romarska palica (1853—1854), ptujskega gimnazijskega profesorja MARTINA CILENSKA — Naše škodljive rastline (1895), literarnega zgodovinarja ANDREJA FEKONJE — Davorin Trstenjak (1887), profesorja in ustanovitelja ptujskega muzeja FRANCA FERKA — več arheoloških del oziroma rokopisov, pesnika BOŽIDARJA FLEGERIČA — Grajske pesmi (1880, strojepisni prepis), IVANA GERSAKA pravnika iz Ormoža — Čitalnica (1865 do 1866), KARLA GLASERJA — Zgodovina slovenskega slovstva (1894—1898), pesnika in pisatelja JAKOBA GOMILŠAKA — Potovanje v Rim (1878) in Dr. Josip Muršec (1898), narodnjaka in politika LAVOSLAVA GREGORECA — Nemškutarija na Koroškem in Štajerskem (1888) in Nemški šulverein (1884), narodopisnega pisatelja FRANCA HUBADA — Junaki (1889) in Pripovedke za mladino (1882), strokovnega pisca FRANCETA JANČARJA — Umni vinorejec (1867) in Umni Gospodar (1869), planinca in šolnika FRANA KOČBEKA — Pregovori, prilike in reki (1887), narodnega buditelja ŠTEFANA KOČEVARJA — Slovenska mati (1882), razna poučna in zabavna dela ANTONA KOSIJA iz Središča, starejšega zgodovinarja in narodnega buditelja ANTONA KREMPLA — Nemško-slovenski katekizem (1826), Molitvena knjižica (1827), Branje od tih v kmetizhke kalendre postavljenih svetnikov (1833), Kratke predge (1839), Evangelji (1843) ter prva slovenska knjiga v gajici oziroma današnji pisavi Dogodivšine štajerske zemle (1845), IVANA KRIŽANIČA — Zgodovina svete katoliške cerkve za slovensko ljudstvo I—III (1883—1887), slovstvenega zgodovinarja IVANA MACUNA — Cvetje jugoslavjansko (1850), v nekem smislu prva slovenska pesniška antologija, Kratko krasoslovje o pesništvu (1852), Kratek pregled slovenske literature (1863), Književna zgodovina slovenskega štajera (1883), pisatelja FRANA K. MEŠKA večina zgodnejših del, JAKOBA MEŠKA (skupno s FRANOM SIMONIČEM) — Gregor Jožef Plohel (1888), FRANA MIKLOŠIČA — Slavische Bibliothek ... (1851), Altslovenische Formenlehre im Paradigmen ... (1874), Chrestomathia palaeoslovenica (1854), Chronica Nestoris (1860), Lautlehre der altslovenischen Sprache (1850), Radices linguae slovenicae ... (1845), Slovensko berilo za sedmi gimnazijalni razred (1858),

Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen (1852—1883), slovníčarja in leksikografa ter Dajnkovega nasprotnika ANTONA JANEZA MURKA — Theoretische-praktische Slovenische Sprachlehre (1832; II. izd. 1843; III. izd. 1850) ter njegov Slovensko-Němški in Němško-Slověnski roční besedník (1833; v dveh zvezkih) slavista MATIJE MURKA — Miklošič in Hrvati (1883), Enklitike v slovenščini (1891—1892) ter ostala poznejša dela, narodnega buditelja JOŽEFA MURSECA — Kratka slovenska slovnica za prvence (1847), KARLA OZVALDA — disertacija o središkem narečju (1899), JOSIPA PAJKA — Črtice iz duševnega žitka štajerskih Slovencev (1884), narodnjaka in taborita BOŽIDARJA RAIČA — Slovanstvo (1873), FERDINANDA RAISPA — Pettau (1850), prvi ptujski vodič, šolnika FRANCA RAKUŠE — Domožnanstvo ormoškega okraja (1886) in Slovensko petje v preteklih dobah (1890), JAKOBA RAZLAGA — pesmi Zvezdice (1851), in Pesmarica (1872), IVANA SKUHALE — Jožef Rozman Konjiški (1874), zgodovinarja MATEJA SLEKOVCA — župnija sv. Lovrenca na Dr. polju (1885), škofija in nadduhovnija v Ptuj (1889), Sekelji 1893 (nemška izdaja 1894), Vurberg (1895; v nemšč. in slov.), Duhovni sinovi slavne nadžupnije Konjiške (1898), Kapela žalostne Matere božje v Središču (1902), prvega štajerskega slovníčarja IVANA LEOPOLDA ŠMIGOCA — Theoretische —

Zadnja stran prvega in naslovna stran drugega dela Trubarjevega Novega testamenta

Naslovna stran redkih ohranjenih primerkov Herbersteinovih Moskovskih zapiskov iz leta 1550

praktische Windische Sprachlehre (1812), JOSIPA ŠUMANA — Slovenska slovnica po Miklošičevi primerjalni (1881), Die Slovenen (1884), Slovenska slovnica za srednje šole (1884), ANTONA TRSTENJAKA — Slovensko gledališče (1892), zgodovinarja DAVORINA TRSTENJAKA — Spomenik slovenske uzajemnosti (1886), Pannonica (1887), Triglav (1870), Ptujskogorčana ANTONA TURKUŠA — Črna gora (1892), Radikalnim kritikom ljubljanskim (1892), Vojska in mir (1893), prvega štajerskega pesnika LEOPOLDA VOLKMERJA — Pesme (1783), Leopold Volkmer, veseli pesnik Slovenskih goric (1885), pesnika STANKA VRAZA — Narodne pesni (1839), Đulabie (1840), Glasi iz dubrave žeravinske (1841), Gusle i tambura (1845) idr.

Ob tem bežnem opisu dragocenejših slovenskih knjig ne smemo pozabiti del, ki so bila pisana v dajščici, pri čemer prednjači v večini izdaj PETER DAJNKO (Evangeliumi na vse nedele ino svetke — 1817, Svetega pisma zgodbe iz starega zakona — 1821, Kmet Izidor — 1824, Der Lehrbuch der Windische Sprache — 1824, Posvetne pesmi med slovenskim narodom na Štajerskem ... — 1827, Sveti križni pot — 1829, Božja služba — 1830, Čelarstvo — 1831, Listi ino evangelji — 1833, Knjižica pobožnosti — 1833, Veliki Katekizem — 1837), v knjižnici pa so tudi dela ANTONA ŠERFA — Cvetenjak ali rožnjek (1839) in

v štirih knjigah »Predge na vse Nedele no Svetke (1835) ter VIDA RIŽNERJA — Nabirki za mlade kristjane (1828) idr.

Od starejših prekmurskih tiskov hrani knjižnica ŠTEFANA ŠIJARTA — Mrtvescne peszmi (1796), MIKLOŠA KŰZMIČA — Sveti evangyliomi... (1804), ŠTEFANA KŰZMIČA — Novi zakon ali testamentom (1848; 1883) ter TERPLANA SANDORIJA — Knige 'zoltárszke (1848; 1883) idr.

Prav tako hrani knjižnica vrsto starejših kajkavskih del, kar je razumljivo glede na jezikovno soseščino ter v novejšem času zaradi načrtnega zbiranja kajkavske literature. Tako imamo dela Štefana Zagrebečkega iz 1718—1727, Gašparotijev Cvet sveteh iz 1755, Jambrešičev slovar iz 1742, Muliha Hrana nebeska iz 1779, M. Lanosovića Anleitung zur Slavonischen Sprachlehre iz 1795 idr.

Prav tako so bolj ali manj kompletne naslednje starejše revije in časopisi: Novice (od 1846 naprej), Slovenija, Slovenski Prijatelj, Prijatelj, Slovenska bčela, Drobtnice, Učiteljski tovariš, Slovenski glasnik, Arhiv za povjestnicu jugoslovensko, Slavjan, Jezičnik, Zgodnja Danica, Laibacher Schulzeitung, Kres, Zvon, Ljubljanski zvon, Cvetje, Dom in svet, Rimski katolik, Popotnik, Slovenski učitelj, Slovenski pravnik, Zbornik, Zora, Letopis Slovenske Matice, Katoliški obzornik, Mith. des Musealvereines für Krain, Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko, Steiermarkische Zeitschrift, Planinski vestnik, Voditelj v bogoslovnih vedah, ČZN, Naši zapiski, Pedagoški letopis, Zvonček, Omladina, Mentor, Slovenski sokol, Naš dom, Slovan, Domače ognjišče, Naša bodočnost, Čas, Slovenski sadjar, Veda, Napredna misel, Staroslovan, Carniola, Pettauer Wochenblatt, Pettauer Zeitung, Slovenski gospodar, Štajerc, Tagespost, Ptujski list, Naša sloga, Jutro, Domovina, Straža in drugi poznejši časopisi.

Seveda je težko postaviti mejo med bolj ali manj dragocenimi knjigami, saj je težnja sleherne knjižnice, da se knjige, kljub uporabi, ohranijo bodočim rodovom in je v tem smislu lahko sleherni najmanjša brošura prav toliko pomembna kot ne vem kak dragocen unikat. Ne zanašajmo se, da je za to edina poklicana NUK, saj bi bila zaradi kakšne katastrofe lahko taka miselnost močno zgrešena.

Rokopisov hrani knjižnica malo, saj so se z ustanovitvijo Študijske knjižnice v njej zbirale le knjige, a vsi starejši rokopisi so ostali v Zgodovinskem arhivu. Pri nas najdemo poleg manjših zvezčičev le Sovretov prevod Sofoklejevega Kralja Ojdipa ter v zadnjem času pridobljene rokopise pisatelja Alojza Remca.

V knjižnici je več ekslibrisov privatnikov, graščin, samostanov in društev ter nekaj supralibrisov, vendar bi bilo potrebno za proučevanje te smeri natančneje pregledati celotni fond.

DELAVCI OBEH OSREDNJIH KNJIŽNIC — SEDANJE LJUDSKE IN ŠTUDIJSKE KNJIŽNICE PTUJ

ALIČ Milojka, višji knjižničar, od 1956 do 1977. Delala delno v ljudskem oddelku, od 1966 do 1977 ravnatelj Ljudske in študijske knjižnice.

ARHAR Ivo, profesor, od 1955 do 1958 honorarni upravnik Mestne knjižnice.

BAJEC Franc, računovodja od 1977.

BELE Marija, čistilka od 1972 do 1978.

BELŠAK Nataša, knjižničar — izposojevalec v ljudskem oddelku od 1971 do 1974.

CIMPRIČ Danica, administrator, pozneje knjižničar v mladinskem oddelku, uslužbenka od 1969 naprej.

EMERŠIČ Jakob, bibliotekar od 1967 v študijskem oddelku.

FRANGEŽ Lojze, 1946 knjižničar v Ljudski knjižnici.

HASL Drago, predmetni učitelj in pisec člankov s področja knjižničarstva, folklore in glasbe, zaposlen v Študijski knjižnici od 1950. Od 1951 do 1966, svoje upokojitve, opravlja ravnateljsko delo. V letih 1954—1958 je tudi predsednik upravnega odbora za Ljudsko knjižnico.

HORVAT Ivanka, računovodja od 1976 do 1977.

ILEC Jožefa, honorarna čistilka od 1962 do 1963 v Mestni knjižnici.

INGOLIČ Anton, pisatelj. V Ljudski knjižnici je bil tajnik 1945/1946.

JAKOPEC Angela, administrator v študijskem oddelku od 1965 do 1969.

KAJŽNIK Dana, administrator v Študijski knjižnici 1950.

KERBLER Milka, višji knjižničar — katalogizator, zaposlena v Ljudski in študijski knjižnici od 1964 naprej.

KLEMENČIČ Vlado, upokojen učitelj, pesnik in pisec poljudnih domoznansvenih člankov, zaposlen v Študijski knjižnici od 1957 do 1963.

KOLARIČ Jožefa, honorarna čistilka v Mestni knjižnici med leti 1958 in 1968.

KOLARIČ Verena, knjižničar v mladinskem oddelku od 1967 do 1976, 1977/78 samo honorarno.

KOLTAK Lidija, višji knjižničar — izposojevalec v študijskem oddelku od 1973 naprej.

KOVAČ Andrej, bibliotekar in pisec številnih člankov s knjižničarske stroke ter zgodovine Ptuja, služboval v Študijski knjižnici od 1949 do 1960.

LAH Jakob, čistilec in kurir, zaposlen v Študijski knjižnici od 1953 do 1972, od 1973 naprej honorarno.

LAHARNAR Rozika, administrator v Študijski knjižnici 1948.

LASTAVEC Douglas, bibliotekar v Študijski knjižnici od 1952 do 1960.

MAJNIK Lidija, višji knjižničar — izposojevalec, zaposlena od 1974 naprej.
MARINIČ Anica, knjižničarski manipulant v študijskem oddelku od 1974 naprej.

MAUČIČ Mira, računovodja, od 1969 do 1975.

OROŽ Franc, čistilec v študijski knjižnici od 1949 do 1953.

PAHOR Milica, knjižničarka Ljudske knjižnice od 1946 do 1947.

PETROVIČ Simon, višji knjižničar — referent za matično službo, v službi od 1972 naprej.

PISEK Tamara, knjižničarka v ljudskem oddelku od 1977 naprej.

PLANINSEK Mila, knjižničarka v mladinskem oddelku od 1962 do 1965.

PLOHL Jakob, knjižničar v Mestni knjižnici od 1964 do 1967.

SLAMERSEK Marjan, knjižničar v ljudskem oddelku, za določen čas v letu 1978.

SLATINSEK Sonja, knjižničar v Okrajni knjižnici od 1948 do 1956.

SMODIČ Rajka, bibliotekar v študijski knjižnici 1948.

STEFANCIOSA Tatjana, nižji bibliotekar v študijski knjižnici od 1950 do 1952.

STIPLOVSEK Franc, profesor, upravnik študijske knjižnice 1949.

STROPNIK Ivan, tajnik Ljudske in študijske knjižnice od 1961 do 1969.

SEL Henrik, šolski nadzornik v pokoju, vršilec dolžnosti upravnika študijske knjižnice od 1948 do 1951.

SKRINJAR Marjana, višji knjižničar — katalogizator v študijskem oddelku, zaposlena od 1962 do 1964 in od 1967 naprej.

ŠULIGOJ Drago, profesor, ravnatelj Ljudske in študijske knjižnice od 1977 naprej.

TEŽAK Marija, čistilka v Ljudski in študijski knjižnici od 1978 naprej.

VAUPOTIČ Nežka, knjižničarka, delno v Ljudski in delno v študijski knjižnici od 1951 do 1963, nato v ormoški knjižnici.

VOGRIN Ivanka, administratorica v študijskem oddelku od 1975 naprej.

ZUPANČIČ Drago, honorarno kot višji knjižničar v Mestni knjižnici od 1963 do 1971.

ZLENDER Mirko, knjižničar v Ljudski knjižnici 1946.

PONUĐIMO KNJIGO TUDI DELAVCU — NAŠEMU NEPOSREDNEMU PROIZVAJALCU

(ob letošnjem mesecu knjige)

Drago Šuligoj

Ko smo lani približno ob tem času pričeli načrtovati in potem izvajati smernice SZDL za izboljšanje družbenega in ekonomskega položaja knjige, to je akcijo »Družba in knjiga«, nas je v prvi vrsti vodila misel, da moramo poiskati tisto pot, po kateri naj bi knjiga predvsem prišla tudi v roke našemu delovnemu človeku, ki ga, vsaj po statistikah knjižnic, še ne najdemo med najbolj vnetimi bralci. Zavedamo se namreč, da živimo v takšni družbi, v kateri mora naš delavec kot samoupravljaec sam odločati o delovnem procesu in svoji OZD in dajati svoj prispevek k razvoju naše samoupravne socialistične družbe. Torej naj bi knjiga, ob drugih dejavnikih, pomagala izobraževati našega občana, našega delavca — neposrednega proizvajalca.

V obdobju do 11. kongresa ZKJ je bilo v naši občini na tem področju marsikaj narejenega, del postavljenega programa je bil uresničen, nekaj oblik dela oz. prizadevanj, ki jih je ta program vseboval, pa je trajnejšega značaja in bodo morale biti med nami prisotne še v prihodnje.

Pri posredovanju, propagiranju in popularizaciji dobre knjige imajo knjižnice z vsemi svojimi oblikami delovanja nedvomno eno najpomembnejših vlog in nalog.

Osrednja knjižnica v ptujski občini je Ljudska in študijska knjižnica Ptuj s tremi oddelki: študijskim, ljudskim (splošnoizobraževalnim) in mladinskim. V svojem sestavu ima tudi matično službo, ki organizira in pospešuje knjižničarstvo v celotni občini. Knjižnica razpolaga danes s fondom, ki šteje že preko 90.000 knjižnih enot. Načrtno nabavlja knjižnično gradivo, posebej marksistično literaturo, ki jo bralci v zadnjem času vse pogostejše iščejo. Tudi izposoja je zadovoljiva, saj izposodi dnevno povprečno 145 bralcem 300 knjižnih enot. Žal statistika bralcev beleži zelo nizek odstotek delavcev, komaj borih 2 %. Da bi bilo knjižnično gradivo dostopno vsem občanom, so vsi oddelki knjižnice odprti tudi ob sobotah. Organizirana je informacijska služba v sami ustanovi, o svojih akcijah in knjižnih novitetah pa obvešča javnost neposredno ter po sredstvih javnega obveščanja. Toda knjižnico že nekaj časa pesti silna prostorska stiska. Nujno bi morala dobiti nove prostore, da bi lahko razvila vse svoje oblike dela ter da bi vsi knjižnični delavci prišli do svojega življenjskega prostora, v katerem bi lahko normalno opravljali svoje delo. Vendar sama knjižnica je tu nemočna; odločujočo besedo bi morala zastaviti ustanovitelj in celotna družbena skupnost. Rešitve vprašanja knjižničnih prostorov ptujske Ljudske in študijske knjižnice pa ni dovolj samo načrtovati, temveč je skrajni čas, da se to vprašanje reši, če hočemo iti v korak s časom.

Toda kljub vsemu temu je ptujska osrednja knjižnica v letih svojega delovanja opravila pomembno kulturno poslanstvo, kar opravičuje njen obstoj tudi v prihodnje.

Da bi knjigo čimbolj približala delavcu, je pričela knjižnica letos odpirati svoja izposojevališča v delovnih organizacijah. Primer izposojevališča v Tovarni perila Labod — TOZD Delta Ptuj kaže, da se bo ta oblika kar obnesla. Seveda pa to ni edina pot, po kateri naj bi knjiga prispela tja, kamor je namenjena. Izposojevališča torej niso edina oblika izposoje v OZD. Poznano je, da poskušamo približati knjigo delovnim ljudem v neposredni proizvodnji še na druge načine, ker pač iščemo vzroke, zakaj delavec sam ne prihaja v splošnoizobraževalno knjižnico (oddaljenost njegovega del. mesta in stanovanja od knjižnice, zanj neustrezen čas, ko je knjižnica odprta, morda mu knjige še nismo znali približati itn.)

Kot zelo uspešen način, kako približati knjigo kupcu, ki drugače skoraj ne zaide v knjigarno, so prodajne razstave knjig v delovnih organizacijah. Knjigarna Mladinska knjiga v Mariboru se s svojimi rezultati že lahko pohvali. Še več. Sama je ugotovila, da je knjigarna v klasičnem smislu že preživela oblika in da njen interes ne sme biti samo prodaja, temveč informacija potrošnikov. To pa je uspešnejše kot kakršna koli druga reklama, saj se večkrat vrača iz delovne organizacije domov brez vsake knjige. Med kupci je prav gotovo našla tudi nove bralce! Želeli bi, da bi take prodajne razstave, kjer so knjige razvrščene po strokah, kot svojo stalno dejavnost prirejale tudi vse ostale knjigarne, pri nas konkretno prav tako knjigarna Mladinska knjiga.

Tudi v Ptuj bomo morali razmišljati o ustanovitvi tako imenovane »Vzajemne knjižnice«, s kakršno se že lahko ponaša Maribor.

O njej je zapisano, da je lep primer svobodne menjave dela v knjižničarstvu. Pri vzajemni knjižnici gre za samoupravni sporazum o ustanovitvi knjižnice delovnih organizacij med OZD, Občinskim sindikalnim svetom in Kulturno skupnostjo. Delovna organizacija se obveže, da poišče za knjižnico primeren prostor, kjer je mogoč prost pristop do knjig, človeka, ki bo knjige izposojal, prispeva del sredstev za nabavo knjižnega fonda, matična knjižnica pa nudi strokovno pomoč pri ureditvi knjižnice ter nabavlja in obdela knjige za vzajemno knjižnico. Pri nabavi upošteva predloge delavcev vzajemne knjižnice oz. samih bralcev. Zamenjava kolekcije knjig se izvrši po preteku določenega roka.

Pa tudi bibliobusi v Sloveniji niso več redkost. Ti poleg določenih krajev obiskujejo tudi delovne organizacije. Za ptujsko področje, in to zaradi slabih cest na gričevnatih predelih, bi za potujočo knjižnico morda bolj ustrezal kombi, kakršnega ima knjižnica v Trzinu, čeprav ima bibliobus mnoge prednosti, saj je to dejansko knjižnica v malem in to zelo pregledna.

Prav resno vprašanje so tudi na našem področju vaše knjižnice oz. knjižnice prosvetnih društev, ki imajo zastarel knjižni fond in si ga nihče več ne izposoja; običajno nimajo lastnega prostora pa tudi ne kvalificiranega kadra. Obveznost za uspešno delovanje knjižnic na podeželju bi morale poleg strokovne službe matične knjižnice prevzeti krajevne skupnosti same.

Tako v delovnih organizacijah kot v krajevnih skupnostih potrebujemo uspešne kulturne animatorje, ki morajo biti glavni propagandisti vsake akcije za dobro knjigo.

Sploh bi morali dati več poudarka kulturnim akcijam v OZD, kamor naj bi tudi knjižnica od časa do časa prenesla kako svojo razstavo in kjer naj bi se delavci srečevali z našimi pisatelji.

Velike so tudi naloge šole pri vzgoji mladih bralcev. Tu je vrsta oblik, kako približati knjigo učencu, da jo ta vzljubi in ji ostane potem zvest vse svoje življenje; saj velja tudi za knjigo tisti znani slovenski pregovor o Janezku in Janezu.

Skrb samih staršev pa je omogočiti otroku, da se ta sreča s knjigo že pred vstopom v šolo. Vedeti je namreč treba, da se zbudi v otroku ljubezen do knjige že veliko prej, preden se nauči brati. Knjiga pomeni otroku najprej igračo. In če mu bomo sami pokazali, da cenimo to »igračo«, bo tudi on sprejel vase to ljubezen kot nekaj povsem razumljivega in se bo prav v predšolski dobi naučil več in laže kakor pozneje v kateremkoli obdobju svojega življenja.

Ostaja nam na koncu še vprašanje, kaj knjiga pravzaprav človeku pomeni. Na zastavljeno vprašanje poskušajmo odgovoriti z mislimi nekega filozofa, ki je dejal približno takole: Človek se ne uči nič manj iz knjig, ki jih bere, kakor do ljudi, s katerimi se druží, zakaj knjige niso slabši prijatelji od ljudi. Moramo pa jih izbirati pazljivo kot najboljše prijatelje. Knjiga nam lajša življenje in nam ga dela prijetnejšega. To moramo vedeti, če hočemo občutiti, da nam je zares velika prijateljica, tovarišica in učiteljica.

POT KNJIGE OD KNJIGARNE (ZALOŽBE) V KNJIŽNICO IN OD TU DO BRALCA

M. Kerbler, L. Majnik, M. Škrinjar

Misel premnogih ljudi in tudi samih bralcev, da v knjižnici delavci le prebiramo knjige, je precej zmotna, kajti dela z obdelavo knjig je toliko, da ga zaposleni komaj zmoremo. Začne se že pri njihovem izboru. Dobro je treba zasledovati knjižne novosti oz. novitete in ocene novih knjig, prebirati prospekte in se smotrno odločati, kaj boš kupil, da bodo bralci zadovoljni. Čeprav poskušamo v glavnem ustreči željam in potrebam najširše plasti ljudi po izobrazbi, razvedrilu, je zaradi različnih nalog posameznih oddelkov knjižnice tudi odnos do knjig različen. Knjižnice torej izobražujejo ljudi, jih kulturno dvigajo, jim dajejo različne praktične in znanstvene informacije in skrbijo za kulturno razvedrilo delovnih ljudi. Če zajamemo vsaj teh nekaj osnovnih potreb po knjigi, je treba res izbirati sama kvalitetna dela. Zato spadata torej izbor in nabava med najodgovornejše naloge knjižničnih delavcev.

Ko knjige kupimo, najprej ugotovimo, če se vse ujema s priloženimi seznammi in računi. Nato jih pregledamo, prelistamo in ugotovimo, če niso pomanjkljive. Večkrat se namreč zgodi, da so listi v knjigah narobe vezani ali pa da kak list celo manjka. Takih knjig ne moremo in niti ne smemo ponuditi bralcem. Če se le da, jih zamenjamo, kjer smo jih kupili ali naročili.

Ves knjižni fond je treba vpisati v inventarne knjige, ki so uradni dokument ustanove. Zato morajo biti napisane čitljivo in po vseh knjižničarskih pravilih. Vanje vpisujemo tudi številke računov za prispele knjige, na račune pa inventarne številke vpisanih knjig. Eno z drugim se mora ujemati. Prav tako je treba knjige opremiti s pečati knjižnice in inventarno številko, da jim označimo lastništvo. To je v pomoč tudi bralcem, ki si hkrati izposojajo knjige v več knjižnicah in tako vedo, kam morajo knjige vrniti. Knjige opremljamo tudi s knjižnimi listki in etiketami. V vsaki knjižnici so knjige postavljene po določenem sistemu, kar omogoča, da jih kar najhitreje najdemo. Vsaki knjigi določimo svoje mesto na polici — pravimo, da jo signiramo. Signature so glede na postavitev knjig različne. Oblika je odvisna od razvrstitve — sistema, za katerega se je knjižnica odločila. Signature vpišemo v vsako knjigo nad žigom knjižnice na hrbtni strani naslovne strani, na knjižne listke in na etikete, ki so v naši knjižnici nalepljene na hrbtni strani knjig. S signaturami opremimo tudi vse katalogne listke. Pri postavitvi po prostem pristopu, to je v oddelku Ljudske knjižnice, je v signaturi že označena stroka (vsebina knjige). Knjige iste stroke stojijo na policah skupaj. Pri pultnem sistemu (pri nas študijski oddelk) pa je signatura samo tekoča številka. V oddelku Mladinske knjižnice je v signaturi oznaka za starostno stopnjo, ki ji je knjiga namenjena.

Vse knjige v knjižnici so zastopane v različnih katalogih. Ti so na voljo bralcem in jim pomagajo pri iskanju določenih knjig. Katalogi so različnih ob-

Knjižnični delavci pri strokovni obdelavi knjig

(Foto S. Kerbler)

lik: knjižni in listovni. Listovni so bolj priročni, ker jih lahko vedno dopolnujemo z novimi listki. Na katalognem listku je popis knjige — navedeni so vsi bistveni podatki; avtor, naslov dela, stroka, kraj izdaje, obseg itd. Katalogi pa so tudi različno urejeni: ali po abecedi (pisatelj) avtorjev del — abecedno imenski katalog, po vsebini del — sistematski katalog, po naslovih del — naslovni katalog, so pa še drugi, kot tematski, geselski ...

O tem, katere kataloge bo knjižnica imela in kako bodo urejeni, se odločijo knjižnice same glede na potrebe, število knjig, ki jih knjižnica ima, teritorij, ki ga pokriva in glede na strukturo uporabnikov določene knjižnice. Vsekakor morajo biti katalogi razumljivi ne le knjižničarjem, ampak vsem obiskovalcem — uporabnikom knjižnice. Zato je treba ob vpisu v knjižnico vsakega novega bralca temeljito seznaniti s katalogi, kako naj jih uporablja in čemu so namenjeni.

Listke za kataloge razmnožujemo na različne načine: ali kar s pretipkovanjem s pisalnim strojem ali pa z razmnoževalnimi stroji, če jih knjižnica ima. Vse razmnožene listke pregledamo in jih vložimo v posamezne kataloge. Sproti pa je treba dopolnjevati že vložene katalogne listke v katalogih.

Poleg vsega tega, kar smo le na kratko omenili, pa opravljajo delavci še vrsto drugih del. K opremi knjige spada tudi njena zaščita, zato knjige ovijamo v zaščitne folije, da jim vsaj nekoliko podaljšamo življenjsko dobo. Knjige je treba tudi nenehno popravljati, kajti večkrat nam jih bralci vrnejo poškodovane. Žal knjigoveza še nimamo, čeprav ga ima že vsaka večja knjižnica. To je tudi vzrok, da moramo knjige, namesto da bi jih prevezovali ali dajali v vezavo, občasno izločati iz uporabe in če se da nadomeščati z novimi, enakimi knjigami. Vse to pa je povezano s pisanjem raznih seznamov, korekturo katalogov itd.

Potrebni so tudi letni pregledi celotnega knjižnega fonda, kar zahteva veliko časa in dela. To opravljamo navadno v času, ko ima knjižnica najmanj dela z bralci, ker moramo takrat ustaviti izposojno in knjižnico zapreti. Vse knjige na policah primerjamo s katalogi. Pri tem ugotovimo število celotne knjižne zaloge, število izgubljenih knjig, koliko knjig pogrešamo itd. Tedaj izločimo tudi pomanjkljive in poškodovane knjige, za vse pa napišemo seznane.

Spregovoriti moramo še nekaj besed o izposoji. Vsak knjižničar izposojevalec ima več nalog pri delu z bralci. Ko pride bralec v knjižnico prvič, ga knjižničar seznani s katalogi, z iskanjem podatkov v katalogih, s postavitvijo knjig in z načinom izposoje ter z redom v knjižnici. V posameznih oddelkih so sicer določene posebnosti, ki pa niso tako pomembne, da ne bi mogli govoriti o enotni izposoji. Knjižničar izposojevalec opravi pri vpisu bralca vsa potrebna administrativna dela: vpis bralca v imenik in bralčevo kartoteko, v bralčev konto in izpolni izkaznico. Nato pomaga bralcu pri iskanju in izbiri gradiva. Ko je bralec željeno dobil, vpiše knjižničar vse potrebne podatke v bralčevo dokumentacijo. Nato jo sortira, dopolni in vloži. Vodi tudi dnevno, mesečno in periodično statistiko, tako da ima knjižnica vedno na voljo podatke o obisku bralcev, o njihovem številu in strukturi, pa tudi o številu izposojenih knjig in periodike po strokah. Knjižničar izposojevalec vsak dan sprejema, izpisuje in pregleduje vrnjeno gradivo. Sprejema telefonske, ustne in pismene prošnje za informacije, išče in zbira podatke, ki so potrebni za odgovor. Sprejema tudi naročila za medbibliotečno izposojno in uredi vse potrebno, ko od drugod naročena publikacija prispe.

Poleg tega rednega dela z bralci skrbi knjižničar izposojevalec tudi za aktualnost priročne knjižnice, za izbor tekočega periodičnega tiska v čitalnici, za red v čitalnici in v priročni knjižnici ter da je v čitalnici uporabljeno gradivo vrnjeno.

Dopolnjuje kataloge z novimi katalognimi listki. Spremlja strokovno literaturo in novitete ter se seznanja s knjižnimi novostmi in kritikami.

Kljub raznolikim nalogam in internemu delu pa ostaja za knjižničarja izposojevalca najvažnejše in primarno to, da bralcem svetuje in pomaga pri izbiri gradiva ter da si prizadeva, da bralec željeno gradivo tudi dobi. To pa je tudi osnovna naloga knjižnice.

KRATEK PREGLED ZGODOVINE KNJIŽNIC PTUJA IN OKOLICE

Jakob Emeršič

O zgodovini knjižnic in knjižničarstva imamo Slovenci malo literature. Poleg Avgusta Pirjevca (Knjižnice in knjižničarsko delo, Celje 1940), še bolj pa Melite Pivec-Steletove v njenem pregledu iz 1932, V. Bohinčeve skripta (Zgodovina knjige, knjižnic in tiska), B. Gerlančevih »Slovenskih ljudskih knjižnic«, so šele v novejšem času obdelane nekatere posamezne knjižnice, zlasti še na vsakoletnih knjižničarskih zborovanjih po raznih krajih Slovenije. V Ptujju se je ukvarjal z zgodovino knjižničarstva v glavnem pokojni bibliotekar študijske knjižnice Andrej Kovač ter pozneje ravnateljica Ljudske in študijske knjižnice Milojka Aličeva. Naš poskus orisa knjižničarstva na ptujskem področju je dejansko res samo poskus, ki bo zahteval še mnogo dopolnitev. Najprej bomo podali nekoliko splošnih podatkov, nato pa obdelali knjižnice po tematskih skupinah.

Ali je v času protestantizma obstajala v Ptujju poleg samostanskih in grajskih bibliotek še kakšna novoverska knjižnica, nam ni znano. Vemo le, da je l. 1610 pometala protireformacijska komisija v Dravo košaro protestantskih knjig, ni pa nam znano, če so bile slovenske ali nemške, privatne ali cerkvene.

Misel o ustanavljanju knjižnic se je začela prebujati v prejšnjem stoletju. Če so bili samostani ali cerkve prisiljeni, da so si ustvarili vsaj skromno knjižnico, je veljalo enako za šole od Marije Terezije naprej. Kot zanimivost navedimo, da je v Currrende minoritskega samostana za Rodni vrh v Halozah 1807. leta naveden seznam 54 »kranjskih knjig«, ki so bile pripravljene za šolske nagrade. Podobno je z meščanstvom, ki je videlo tudi v knjigah ključ do uveljavitve. Romantika se hoče dvigniti v nov, nevsakdanji svet in knjiga oziroma knjižnica postane tisti cilj, ki privlači čedalje več posameznikov. V Ptujju bomo omenili nekaj takih meščanskih knjižnic. Znak zanimanja za knjižnice je tudi oglas v Pettauer Wochenblattu 1878, ki obvešča bralce, da se prodaja neka graška knjižnica s 30.000 zvezki v nemškem, francoskem, angleškem in italijanskem jeziku.

Proti koncu prejšnjega stoletja pa se pojavijo farne knjižnice ter Südmarkine podružnice. Prve so kaj kmalu zamlrle, vsaj v prvotni obliki, medtem ko so se druge v dobi čedalje hujšega potujčevanja po Štajerskem širile kot kuga. Tako je bilo že 1902 87 Südmarkinih knjižnic. Kot odgovor tem, pa tudi strah pred liberalnim ali delavskim gibanjem, je nastala v začetku stoletja Slovenska krščanska socialistična zveza prosvet (SKSZ), ki je živahno delovala zlasti na ptujskem in mariborskem področju ter ustanovila skoraj po vseh farah bralna društva. S temi društvi so poskušali spodriniti vpliv ljudskih knjižnic, ki jih je ustanavljala narodno-radikalna struja. SKSZ je imela

1912 po Sloveniji že 102.000 knjig. Na občnem zboru v Ptuj 28. 11. 1907 so sklenili, da mora dobiti vsaka župnija svoje izobraževalno društvo, ali pa naj vrši njegovo vlogo vsaj knjižnica. Prav tako se oblikujejo potujoče farne knjižnice za obmejne kraje, ki so bili pod nemškim in švedskim pritiskom. O problematiki knjižnic so pisali, seveda vsak s svojega svetovnonazorskega vidika, Omladina, Naš dom, Slovenski gospodar, Straža idr.

Nas zanima predvsem stanje na ptujskem področju. Pravo podobo dobimo šele 1932, ko zahteva oblast statistične podatke. Tako govori statistika v Ptuj in okolici o 14 knjižnicah, ki imajo 31.239 knjig, 8843 bralcev ter za leto 1930 41.253 izposojenih knjig. Po teh nepopolnih podatkih imajo šolske mladinske knjižnice 1930 v Ptuj 10.325 knjig s 3117 bralci in 23.758 izposojenimi knjigami, od tega je zabavnih 18.640 del. Prosvetna društva imajo 57 knjižnic s 3624 člani in 20.493 knjigami. Gospodarska in strokovna društva 23 knjižnic s 1607 člani in 514 (!) knjigami. Humanističnih društev pa je 30 s 2209 člani in 1693 knjigami.

Ko govori statistika iz 1932/33 o osrednjih slovenskih javnih knjižnicah, ni med njimi nobene ptujske, čeprav je bila tukajšnja Ljudska knjižnica iz 1907 ustanovljena celo leto dni pred ljubljansko.

V statistiki za leto 1940 navaja Gerlanc v Ptuj 1 javno Ljudsko knjižnico v šoli s 223 knjigami ter 138 izposojenimi knjigami, društvenih knjižnic je bilo 23 z 11.590 knjigami ter 9977 izposojenimi deli, ostalih javnih knjižnic pa 27 s 17.225 knjigami ter 23.830 izposojenimi deli, torej skupaj 51 knjižnic z 29.038 knjigami ter 33.945 izposojenimi deli. Pred Ptujem so le Celje, Ljubljana-mesto in Maribor — levi breg.

Tako piše Š. K. (Ptujski tednik 1951) naslednje: »Knjižna zaloga slovenskih knjig je v študijski knjižnici zelo majhna, saj šteje samo 2500 enot. Študijska knjižnica je namreč 1948. leta prevzela knjige zbirnega centra v Ptuj. Ta je v letu 1945/46 zbral vse knjige javnih in privatnih knjižnic, ki jih je zapustil okupator in njegovi pomagači. V tej »zapuščini« se je nahajalo le majhno število slovenskih knjig. V glavnem smo prevzeli večje število nemških in drugojezičnih knjig. Med temi se je nahajalo le nekaj slovenskih knjig, ki so slučajno ušle uničevanju, so pa tudi take, ki jih je spravil okupator zaradi večje vrednosti in jih zaradi vojnih dogodkov ni mogel odpeljati. Tako je na primer po zaslugi tov. prof. Brataniča ohranjena celotna muzejska zbirka slovenskih knjig, med njimi Dalmatinova Biblija iz 1584, originalna izdaja Prešernovega Krsta pri Savici itd. Izginile pa so skoraj vse knjižnice naših predvojnih javnih knjižnic, šol, ustanov, uradov in preseljenih ali deportiranih zasebnikov... Nasilno je odjemal slovenski tisk, ga metal v Dravo, ga sežigal, ali kako drugače uničeval. Velikanske množine knjig je odpeljal v tovarne za predelavo v papir. Pri tem seveda ni pozabil odbrati redkosti slovenskega tiska za svoje študijske knjižnice.«

Zato je bilo potrebno po vojni marsikje v ptujskem okolišu začeti s knjižnicami popolnoma na novo. Tako kaže stanje ob koncu 1950 v Ptuj za javne knjižnice 33 knjižnic s 13.486 zvezki. Od tega je 25 javnih ljudskih knjižnic z 9941 zvezki, sindikalnih knjižnic pa 8 s 3545 knjigami.

Stanje 31. 12. 1953: Ptuj ima 37 knjižnic, od teh 1 knjižnico od 51—100 knjig, 8 od 101—150, 5 od 151—200, 5 od 201—250, 11 od 251—500, 4 od

501—1000, 2 od 1001—2000, 1 od 2001—3000. Število knjig je 14.764, število del 13.583, število izposojenih knjig 19.166, bralcev pa 4303.

Glede velikosti so pred Ptujem Celje mesto, Celje okolica, Kočevje, Kranj, Ljubljana mesto, Ljubljana okolica, Ljutomer, Maribor mesto, Maribor okolica, Murska Sobota, Postojna, Radovljica, Slovenj Gradec, Tolmin in Trbovlje. Po teh podatkih iz 1953. leta je Ptuj po številu knjig že dokaj nizko, medtem ko je po prebivalstvu med največjimi okraji.

Po l. 1945 smo začeli množično z obnavljanjem knjižnic in kot smo videli iz poznejših podatkov, je bilo to malo preveč velikopotezno zastavljeno in mnoge od teh podeželskih ljudskih knjižnic in čitalnic ter knjižnic raznih sindikatov po zadružnih posestvih so kaj kmalu shirale. Nadaljnja problematika knjižnic pa več ne spada v ta sestavek.

Knjižnice smo razdelili po običajnih skupinah na samostanske, grajske, meščanske, strokovne ter ljudske, javne ali splošno izobraževalne.

I. SAMOSTANSKE KNJIŽNICE

Ko govorimo o zgodovini knjižnic pri nas na Slovenskem, pa tudi v svetu, moramo začeti, seveda, če izključimo antiko, s samostani, ki so bili v zgodnjem srednjem veku pa vse do razvoja meščanstva tisti kulturni kotički, kjer se je negovala pisana beseda. Menihi, ki so mesece in leta prepisovali stare pergame, so bili do izuma tiskarstva in prve Gutenbergove tiskane biblije 1455. leta edini prenašalci kulture in civilizacije. Razumljivo je, da je bila v sklopu samostanov, čeprav je bilo med posameznimi redovi prav tako mnogo nepisanih menihov, že od njihove ustanovitve tudi knjižnica. To nam po eni strani razodeva logika oznanjevanja krščanstva s pisano besedo, po drugi strani pa so tudi pravila že prvih samostanov poudarjala potrebo po umskem delovanju, po širjenju evangelija s knjigo. Tako so se z večstoletnimi prepisovanji in z odkritjem ter razširitvijo tiska te knjižnice kljub vojnām, pustošenjem in požarom širile. V Ptuju, ki ga po pravici lahko štejemo za najstarejše slovensko mesto, se pojavita že v 13. stol. dominikanski in minoritski samostan.

Knjižnica dominikanskega samostana

Dominikanski samostan je bil ustanovljen v Ptuju 1230 in je bolj ali manj vplival na zgodovino Ptuja do 9. 2. 1786, ko ga je razpusil Jožef II. ter dal zapleniti samostanske dragocenosti in knjižnico, ki se je nato raztepla na vse strani. Da je bila to bogata knjižnica, nas pouči v štajerskem deželnem arhivu Joanneumu v Gradcu ohranjen zapisnik te biblioteke. Naslov se glasi: »Catalogus Librorum Bibliothecae Conventus Pettoviensis Ordinis F.F. Predicatorum«. Vpis obsega 60 strani, zadnja vpisana knjiga pa je iz 1782. l. Katalog je razporejen po skupinah, kot so bile običajne po samostanih. Vsaka od teh skupin se prične šteti od ena naprej. Pri vsakem delu je naveden naslov, avtor, leto izdaje, format in zvezek štetja. Katalog šteje 854 del v 931 zvezkih. Posebej so notice pri rokopisih, inkunabulah in drugih zgodnjih tiskih. Kern navaja 32 ptujskih rokopisov (14 se jih da ugotoviti), medtem ko jih omenja Stele-

tova 8, a Kovačič govori o požaru l. 1302, ko bi jih naj večina pogorela. Tudi revizijska komisija je v svojem poročilu ob ukinitvi samostana omenjala hiranje ptujske knjižnice. Kern celo domneva, da bi še kje mogel obstajati tak srednjeveški knjižni popis ptujskega dominikanskega samostana.

Najstarejše delo iz knjižnice je iz 1485 (Ubertinus de Casali: *Arbor vitae crucifixae Jesu Christi*, Venetiis), ki jo omenja tudi Gspan v *Inkunabulah v Sloveniji*.

Po razdelitvi je na prvem mestu 50 ascetičnih del, 39 apologetično polemičnih, 33 expositores — razlagavcev sv. pisma, 7 »Geographica«, 64 zgodovinskih del, 52 svetnega prava, 22 medicinskih knjig, pod »Miscelanea« je 40 knjig, patristika 9 del, Philosophia 75 del, Politica 7 del, Scholastica ali razne šolske knjige (vmes sta tudi edini slovenski deli Pohlina Kranjska gramatika in Megiserjev slovar iz 1744), 145 del Theologiae, 10 del o samostanskem redu idr. Rokopisi so iz 13., 14. in 15. stol. Kovačič domneva, da je največ knjig ptujskih dominikancev v c. kr. dvorni knjižnici in v raznih vseučiliških knjižnicah, še več knjig pa so ob zaplembi razmetali.

Kern trdi, da je imel samostan skromno knjižnico že od ustanovitve 1231, saj vidimo podobne primere po Franciji in Italiji. V 15. stol. je bilo že toliko knjig, da so morale biti urejene po signaturah. Samostan je imel tudi svojo knjigovoznico z lastnim pečatnikom. V naši študijski knjižnici pa nismo uspeli doslej identificirati nobenega dela s tega konventa. Po pričevanju sem zvedel, da je eno delo iz tega samostana, delo Abrahama della Clare v kapucinskem samostanu v Celju. Na obcnem zboru Muzejskega društva Ptuj poročajo 21. 2. 1941, da se je v prejšnjem letu odkril v Ptuj del arhiva in knjižnice dominikanskega samostana. Kaj je s tem fondom, se na žalost ni dalo ugotoviti, saj je prišla čez nekaj tednov okupacija in pozneje se sled za tem izgubi.

(Lit. in viri: Anton Kern, *Die Handschriften der Universitätsbibliothek*, Graz-Wien 1967, S. XVII; Fran Kovačič, *Dominikanski samostan v Ptuj, VBV* 1914, 128—130; Andrej Kovač, *Iz zgodovine ptujskih knjižnic*, PTD 1958, št. 44; Melita Pivec-Stele, *Srednjeveške knjižnice v Sloveniji*, Knjižnica 1971, 90.)

Minoritska knjižnica

Skoraj v istem času kot dominikanci (1239) so se v Ptuj naselili minoriti in njihov samostan je ohranjen do danes. Stavba minoritskega samostana nudi zavetje tudi študijski knjižnici, medtem ko je bila cerkev 1945 porušena. Če smo govorili pri dominikanskem samostanu o zgodnji knjižnici, ki je danes raztrese na bogve kje, pa se je v minoritskem konventu ohranila praktično celotna biblioteka, srečno preživela vojno ter bila 1951 tudi uradno zaščitena v Ur. l. LRS 1951, št. 12 (20. III.), člen 64. (Žigi v knjigah z oznako »Uradno zaščitena LRS 288/2-51« so napačni!) Tu piše dobesedno: »Minoritska knjižnica v Ptuj, last minoritskega reda — samostan v Ptuj, ki šteje okrog 4000 knjig, med njimi so stari redki tiski od 16. stol. dalje itd.; mnogi zvezki se odlikujejo po izredno lepih vezavah.

Knjižnica je urejena in nameščena v posebni sobi samostana na nalašč za to pripravljenih starih policah, ki se zavarujejo s knjižnico.«

Nastanek knjižnice se da težko ugotoviti, saj v njej ni nobene inkunabule, niti rokopisov, vendar jo je možno glede na fond postaviti v začetek 16. stol.

Del dragocene minoritske knjižnice

(Foto S. Kerbler)

Čeprav je ostala na mestu, je o njej zelo malo napisanega. V zapiskih gvardijana in provinciala Gašperja Dietla (Remec A.: Zgodovina prezidave minoritskega samostana, ČZN 1933, 197) zasledimo 1695, da je bila v samostanskih prostorih nameščena knjižnica ob barokizaciji samostana. Pred 1925 je bila v dokaj neprimernih prostorih in tega leta so jo prenesli v vogalno štukaturno sobo v 2. nadstropju, kjer je sedaj prav tako študijska knjižnica. Do 1931 so bile končane nove neoklasicistične omare in stelaže in knjige postavljene po formatu ter urejene po strokah, običajnih v starejših samostanih. Takrat je bilo več knjig vezanih. Vse stene, pokrite z donastropnimi policami, so razdeljene po abecedi črk, a navpično po rimskih številkah in zadnja inventarna številka začasnega sicer pomanjkljivega vpisa iz 1952 kaže številko 4858. Signature v knjigah pa so npr. K III, L II, C VII itd. in tako ni na policah težko najti knjig.

Knjižnica je bila namreč brez katalogov. V arhivu sem sicer izbrskal pod skupino »Inventarium über das bey dem Minoriten Klosters zu Pettau« iz 1788 zvezke 48, 49, 50 in 51, ki se sicer skoraj dobesedno ponavljajo, vendar pa se pri skupini Rubrica Bücher med sabo razlikujejo. Zvezka št. 48 in 49

štejeta 122 del, zvezek št. 50 in 51 pa 135 del (le da je v zvezku 50 Valvasor, a v 51. ga ni). V Študijski knjižnici Ptuj je tudi rokopisni »Alphabetischer Bücher Katalog der Bibliothek des Minoriten — Conventes in Pettau vom Jahre 1836 bis 1838, s formatom 37 × 14 cm, ki ima vmes 2 slovenski knjigi ter šteje le 21 del. V naši knjižnici je še en naslovni delni katalog s 522 deli, za katerega pa se ne da ugotoviti starost ter tudi ne vsebuje slovenskih del. Verjetno bi se našli kakšni sledovi o minoritski knjižnici v graškem minoritskem samostanu, ki je pred prvo svetovno vojno odpeljal del arhiva v Gradec.

V začetku 1933 so začeli sestavljati listovni katalog, a je ostal nedokončan. Do sedaj je še najpopolnejši seznam, ki so ga sestavili knjižničarji Študijske knjižnice 1951, čeprav ima tudi ta vrsto pomanjkljivosti: je nepregleden, s tipkopisnimi napakami, ne upošteva privezkov, ne notira zanimivih in dragocenih pergamentnih ovitkov iz starejše dobe itd.

Iz kronike zvemo, da je bil prvi znani samostanski knjižničar p. Ludvik Pečko, ki je bil tudi pisec ptujske in trojiške minoritske kronike. Ksaver Meško omenja v svojih spominih, da mu je kot 15-letniku izposojal knjige v samostanu p. Nikolaj Stazinsky.

Ker ne obstajajo starejši sezname, je razumljivo, da ne moremo ugotoviti dejanskega stanja knjižnice, oziroma koliko je bilo v raznih obdobjih iz nje izločeno ali uničeno. V Currende za Sv. Duh v Halozah (Rodni vrh), ki je spadal pod minoritski samostan, se omenja Dalmatinova Biblija, vendar je danes ni več najti v samostanu. Dejstvo je tudi, da je iz samostanske knjižnice izginila v letih 1941—1951 dragocena rokopisna Nurberška kronika iz 1552, o kateri je obširno pisal A. Remec v Kroniki 1934. l.

Knjižnica spada med najdragocenejše v Sloveniji in bi bila potrebna temeljite obravnave. Bežen pogled v njen fond pokaže, da je mnogo knjig iz 16. stol., a pretežna večina iz 17. in 18. stol. Ob latinskih in nemških ter italijanskih delih zasledimo vrsto zgodnjih slovenskih in kajkavskih tiskov. Najdragocenejše delo za slovensko kulturno zgodovino pa je vsekakor Trubarjev Novi testament iz 1557, 1560 in 1561, ki so ga našli 1951 pri urejanju knjižnice. Zadnji privezek Pavlove poslanice Korinčanom in Galačanom je bil do lani, ko so v Jeruzalemu odkrili zadnji del iz l. 1577, najpopolnejši znan primerek, po samem obsegu pa je to še danes. Sedaj hrani knjigo Študijska knjižnica, prav tako tudi iz minoritske knjižnice še Fabrijevo delo iz 1550 čigar pergamentni ovitek je po ustnem mnenju dr. M. Kosa iz 13. ali 14. stol.

Na nekaterih novejših knjigah se pojavlja žig »Župnijski urad sv. Peter in Pavel«, druge pa »Minoritski samostan v Ptuj«.

Knjižnica daje danes vtis dokajšnje zapuščenosti in zanemarjenosti. Ko so 1969 preselili Študijski oddelek v sedanje prostore, so iz arhivske sobe, ki je bila obenem »rumpel kamra«, predstavili vso ropotijo v samostansko knjižnico in tako je knjižnica, ki je bila že itak poškodovana l. 1945 ob priliki bombardiranja, postala še bolj zapuščena in nepregledna, poleg tega pa je do stop v njo skozi stranišče Študijske knjižnice. Vendar pa bi bila ob primerni ureditvi ena najlepših kulturnih spomenikov Slovenije.

Poleg te biblioteke je v samostanu manjša priročna biblioteka, ki šteje okrog 2150 knjig. Eden od patrov je knjižničar. Vsako leto nabavijo okrog 100 knjig, med njimi tudi beletristične in z neversko vsebino. Verski tisk vežejo.

(Viri in lit.: M. Stele-Pivec, Srednjeveške knjižnice v Sloveniji, Knjižnica 1971, 91; A. Kovač, Iz zgodovine ptujskih knjižnic, PTd 1958, št. 44, Pax et bonum 1939, A. Remec, Nürnberška kronika iz l. 1552 v Ptuj, Kronika 1934, 233—5, ZAP 2 Minoritski konvent v Ptuj 1399—1941.)

Kapucinska knjižnica

Tretji red v Ptuj, so bili kapucini, ki so se tukaj naselili 1615 in ostali do 6. 3. 1786, ko jih je pregnal Jožef II. Zapisniki iz 1789 ne govorijo pri zaplembi o knjigah, čeprav je morala obstajati bogata knjižnica. Ostale stvari so razposlali v Gradec. Ko so se v stari Jugoslaviji kapucini spet naselili v Ptuj (1924), so ponovno zbrali dokaj bogato knjižnico, ki je morala šteti čez 6000 knjig. Ob začetku okupacije so skrili 5000 knjig v mestnem Ferkovem muzeju ter jih 1945 dobili nazaj. Pozneje je več knjig Kapucinske knjižnice prišlo v študijsko knjižnico; to so bili starejši slovenski tiski s prve polovice prejšnjega stoletja. Danes je v kapucinskem samostanu po sobah in na podstrešju cca 6000 neurejenih in večidel nabožnih knjig. Inventarne knjige nimajo. Pred vojno so sicer začeli knjižnico urejati, saj imajo knjige žig »Kapucinska knjižnica Ptuj« ter signature. Sedaj kupujejo nove knjige ne glede na stroko. Za knjižnico je zadolžen eden od patrov.

(Viri: ZAP 6, 10 Zbirka muzejskega društva v Ptuj 1945; ogled na mestu.)

Proštijska knjižnica

Pisatelj Meško omenja v svojih spominih tudi knjižnico prošta Modri-njaka. Sedanja proštijska knjižnica ali župni urad sv. Jurija šteje cca 1500 knjig. V proštiji je bila pred vojno celo Dalmatinova biblija, ki jo je uničila ali ukradla nacistična organizacija Hitlerjugend. Preden so prevzeli po proštovi smrti cerkev in župnišče minoriti, je bila uničena župnijska knjižnica, v katere sklopu je bila tudi knjižnica CMD, bodisi razprodana bodisi zažgana. Tako so med izginulimi deli Valvasor, Prešernov predvojni faksimile Poezije itd.

Med preostalimi knjigami je knjiga z ekslibrisom Simona Povodna in dela iz 17. in 18. stol. brez večjih bibliotečnih posebnosti. Danes kupujejo delno tudi nove knjige.

Zanimivo bi bilo ugotoviti stanje preostalih župnijskih knjižnic po ptujski okolici, saj bi se, kljub temu da je nazivem neusmiljeno zažigal slovenske knjige, še marsikje našla kakšna dragocena rariteta.

II. PLEMIŠKE KNJIŽNICE

V ptujski Ljudski in študijski knjižnici so knjige s turniškega, dornavskega, ormoškega in ptujskega gradu. V knjižnici je več del, sicer novejšega datuma z žigom »Schloss Thurnisch, Steiermark, Post Pettau«; v glavnem lovske in gospodarske vsebine. Dragocenejša so dela iz »Bibliothek Dornau«.

Več gospodarskih in sadjarskih del je iz 19. stol., leksikoni iz 18. stol. ter še več drugih dragocenih starejših del iz 17. in 18. stol. Več knjig je z žigom »Guido von Pongratz«, Schloss Dornau, Post Moschganzen«. Zapisnik Narodne imovine po zaplembi 1945 pa omenja več košar knjig z dornavskega gradu, ki so šle v zbirni center v Celje. Najdragocenejše pa so knjige s ptujskega Herbersteinovega gradu. V knjižnico jih je prišlo malo, vendar so ti tiski iz prve polovice 16. in 17. stol. ter pergamentni rokopisni zapiski, kar bomo itak obravnavali v posebnem članku. Knjige imajo ekslibris. Del Herbersteinove knjižnice je ostal kot dekoracija v grajskih sobanah.

III. MEŠČANSKE KNJIŽNICE

Ob ne najbolj posrečenem naslovu pogledjmo starejše knjižnice, ki so bile v Ptuj.

1793 se je preselil v Ptuj tiskarnar Franz Anton Schütz (rojen 4. septembra 1753 v Celovcu). Poleg tiskarniškega dela je imel svoj »Bücherlesekabinett«, iz katerega je izposojal knjige, kar smemo šteti za najstarejšo javno knjižnico v Ptuj. Ko je prosil čez tri leta za premestitev v Maribor in tudi za prenos svoje čitalnice, pa mu oblast tega ni dovolila, temveč je ukazala, da mora svoj »kabinet« ukiniti, knjige pa prodati. Bili so namreč mnenja, da se sme taka izposoja dovoliti le v glavnem mestu, čeprav pozneje vidimo, da je imel tudi v Mariboru »čitalniški kabinet«.

Verjetno so bile v knjižnici le nemške knjige, vendar ni nemogoče, da bi ne bile vmes tudi slovenske, saj so znani njegovi prvi tiski v Ptuj, to so kajkavski Malevčev molitvenik, slovenska Hitra inu glatka pot pruti nebessam ter Volkmerjev »Te Deum laudamus«. (J. Glaser, Zgodovina slovenskih tiskarn, Slovenski tisk 1931, 19.)

Ptujski kronist F. Raisp omenja l. 1852 privatno knjižnico Ernesta Fürsta, ki je štela okrog 3000 zvezkov, večinoma v nemškem jeziku. Mnogo teh del je v sedanjem študijskem oddelku, kar je videti iz žigov. Ne smemo pa jih zamenjati s knjižnim fondom Conrada Fürsta, čigar dela pa so prišla v knjižnico z zaplembo oziroma Narodno imovino 1945/46.

Od Slovencev omenja Gerlanc v svoji zgodovini ljudskih knjižnic Oroslava Cafa, ki je imel v prejšnjem stoletju neke vrste ljudsko knjižnico. Zanj vemo, da je dolgo živel v Ptuj in tu tudi umrl.

Ptujski advokat in narodni delavec dr. Anton Brumen si je ustvaril lepo knjižnico, ki je delno prišla v muzej in od tu v knjižnico. Prav tako je daroval gimnazijski knjižnici ter Muzejskemu društvu Ptuj več svojih del dr. Fran Jurtela. Kako so bili pravniki bibliofili in narodno zavedni, nas pouči še tretji, notar Oton Ploj, ki je 1921 podaril svojo knjižnico, ki se je imenovala po njegovem očetu »Knjižnica dr. Jakoba Ploja«, ptujski gimnaziji. Od 789 del je 380 starejših slovenskih knjig, 4 hrvatske in 345 nemških. Postavil pa je pogoji, da ima to knjižnico pravico uporabljati poleg profesorjev in dijakov tudi drugo občinstvo. Te knjige so delno izrabljene, ostale pa so bodisi v gimnazijski profsorski knjižnici, bodisi v Ljudski in študijski knjižnici.

(Lit.: Komljanec J., Knjižnica dr. Jakoba Ploja, 51. izvestje Državne realne gimnazije v Ptuj 1929, 30—31.)

V nekem smislu najdragocenejša knjižnica, ki jo je dobila v last Ferkova knjižnica, zlasti za slaviste, pa je Žunkovičeva knjižnica. Ptujskogorski rojak Davorin Žunkovič (1858—1940), podpolkovnik in prvi ravnatelj mariborske študijske knjižnice, je bil pisec številnih psevdoznanstvenih del, toda po drugi strani je bil eden najstrastnejših bibliofilov. Sam navaja v svoji inventarni knjigi do l. 1931, da je kupoval knjige že od 1882 naprej, jih zaradi stalnega službenega preseljevanja večkrat podarjal raznim šolam in narodno kulturnim

Franz Anton Schütz,
prvi ptujski tiskar
in knjižničar

društvom, ali pa jih razprodajal. Tako je štela 1924 njegova knjižnica 1520 del in 352 map. 1932 je preselil svojo knjižnico iz Maribora v Ptuj (takrat je več knjig podaril mariborski študijski knjižnici) in po njegovi smrti so čez 360 dragocenih knjig Žunkovičevi sorodniki podarili ptujski muzejski knjižnici, več knjig pa je podaril že sam. Knjige so pretežno slavistične, jezikoslovne smeri v češkem, slovaškem, ruskem, poljskem, srbskem in hrvatskem ter slovenskem jeziku. Vmes je vrsta starejših štajerskih piscev iz 18. in 19. stol. Zlasti je bogato češko gradivo v zvezi s polemiko o Kraljedvorskem in Zelenogorskem rokopisu, v katero se je sam aktivno vključeval.

(Lit. A. Kovač: Iz zgodovine ptujskih knjižnic, PTd 1958, št. 44—45; Katalog knjižnice Davorina Žunkoviča, rkp.)

Seveda je tudi danes v Ptujju več privatnih ljubiteljev knjig, ki hranijo doma cele knjižnice od 2000 do 5000 del, ali pa še več. Škoda je le, da njihovi lastniki, ki knjige tako skrbno zbirajo, ne vodijo knjižnih seznamov ali katalogov, saj običajno končajo po njihovi smrti ta dela v peči ali pa na odpadu.

IV. FERKOVA KNJIŽNICA

Če govorimo o zgodovini Ljudske in študijske knjižnice Ptuj, še zlasti o zgodovini Študijske knjižnice, moramo začeti z njeno neposredno predhodnico, Ferkovo muzejsko knjižnico, katere fond je temelj današnje knjižnice. Njena stalna rast se kaže od 1893 do 1941 ter po vojni, dokler ni 1948 postala z dopolnitvijo fonda Študijska knjižnica, oziroma od 1958 Ljudska in študijska knjižnica Ptuj. Zato nas njena zgodovina tembolj zanima in s tem tudi podatki o njenem ustanovitelju profesorju Francu Ferku.

Ferk se je rodil 16. 11. 1844 v Gamlitzu ali Gomilici pri Arvežu, v avstrijskem delu Slovenskih goric. Ker je bil v Ptujju njegov stric Matija Ferk kaplan, je hodil tukaj nekaj časa v osnovno šolo, v Mariboru pa sta mu zanimanje za zgodovino zbudila Davorin Trstenjak in Rudolf G. Puff. Študiral je germanistiko in zgodovino. Čeprav je na gimnaziji v Ptujju služboval le eno leto, se je vendar sem vračal na izkopavanja. Že zgodaj si je ustvaril bogato knjižnico. Tako je npr. podaril graškemu Joanneumu okrog 4000 knjig in prav tolikšno število je daroval muzeju v rojstni Gomilici, ki ga je tam ustanovil 1878. Posredno ali neposredno je tudi ustanovitelj muzejev v Celju (1882) ter v Mariboru (1901). V Ptujju je postal 1893 prvi predsednik novega Muzejskega društva. »Ker je Ferka skrbelo in se je bal, da ne bo po njegovi smrti ustanova (muzej v Gomilici) razpadla, je sklenil, da bo muzej in z njim bogato knjižnico daroval geniju loci mesta Petovije, ki ga je za arheološke študije »vzpodbudil.«

(F. Kotnik, prof. F. F., Ptujski list 2. 4. 1922)

Glede prihajanja Ferkovih knjig v Ptuj se moramo zanesti na skromne predvojne članke, listine Muzejskega društva ter na vesti v tedanjem lokalnem časopisju. Zlasti dragocen vir so Ferkova nemška pisma od 1895 do 1901.

Od uradne ustanovitve Ferkovega muzeja 1893 do dejanskega prihoda Ferkovih podarjenih muzejskih predmetov ter okrog 4000 knjig je preteklo vsaj dve leti. Ali je prišla tudi Fürstova knjižnica takoj v sklop novoustanovljene knjižnice ali pa je bila tu že prej, se ne da ugotoviti. (Poročilo iz 1923 namreč govori o letu 1893: »Knjižnica se je povečala s Ferkovo knjižnico«, iz česar bi sklepali, da je bila tukaj pred tem kakšna skromna knjižnica.)

Kotnik piše l. 1922, da je Ferk poslal knjižnico iz Gomilice v Ptuj 16. julija 1895. To bo le delno res, saj piše Ferk tajniku Muzejskega društva J. Gspaltu 24. marca, da bo poslal knjižnico ob velikem tednu. Tudi notica v Pettaufer Zeitung (21. 4. 1895) govori, da sta v prejšnjem tednu prispela za Ferkov muzej dva vagona, polna predmetov in strokovnih knjig in da bo potrebno knjige razpakirati ter jih začeti urejati. Muzej je bil v tem času v Ordonančni hiši ali današnji gimnaziji. Član društva Josef Felsner, pisec ptujskega vodiča, se sicer nekajkrat omeni kot »Bibliothekar«, toda samo knjižnico nič več ne obravnavajo. V naslednjem letu ta toži, da mu jemlje delo s knjigami poleg drugega dela mnogih časa.

Leta 1897 so natiskana pravila Muzejskega društva, kjer je jasno videti, da postavljajo na enakopravno mesto muzej in knjižnico. (Die Zwecke des Vereines sind:

a) Förderung des Städtische Ferk-Museum in Pettau und der mit demselben verbundenen Bibliothek ...

Franc Ferk,
ustanovitelj ptujskega
muzeja in knjižnice

2. Der Verein überlässt die von ihm erworbenen Museum — u. Bibliotheks-gegenstände unter Verzicht auf das Eigenthumsrecht dem städtischen Ferk-Museum und der mit demselben verbundenen Bibliothek ...)

Leta 1898 se v Pett. Z. omenja knjižnica le dvakrat mimogrede v zvezi z Muzejskim društvom.

20. junija 1899 sta prof. F. Ferk in njegova žena Florentina sklenila s Ptujem nekako darilno pogodbo, s katero je bilo določeno, da mora biti študirajoči mladini dan prost vstop do uporabe muzeja in knjižnice brez vstopnine. Vse redkejše knjige naj dobijo drugačne barvne signature kot ostale.

Medtem ko je bil prvi statut glede uporabe knjižnice še dvoumen, govori drugi iz leta 1903 jasno: »Omogočitev uporabe knjižnice za pouk in strokovne šole v Ptuju.«

Zanimiva so Ferkova pisma iz l. 1900. Zanima ga, kako je v Ptuju s prof. Pircheggerjem, ki bi bil sposoben urediti njegovo knjižnico. V teh pismih

se kaže njegov značaj, posebno ljubezen do knjižnice. Maja navdušeno piše o obljubi ptujskega župana Orniga, da bo dal posebne prostore za knjižnico. Zato predlaga, naj začne Hans Pirchegger, ptujski profesor in znan zgodovinski pisec, že s postavitvijo in katalogiziranjem. Toda že prihajajo v pismo pesimiistični toni: prostor v gimnaziji je pretesen, poleg tega so mu knjižnico brez vednosti predstavili. Med knjigami so ogorki cigaret in sedanji knjižni prostor ne dovoljuje nadaljnjega razvoja. Ves je besen na Orniga, ki ga je, po domače povedano, naplahtal. Dobesedno pravi: »Usoda knjižnice mi je vzela vso veselje do dela v Ptuj!« (28. 11. 1900)

Še bolj je ogorčen v naslednjem pismu (11. 1. 1901), kjer pravi ravno v zvezi s knjižnico: »Najrajši bi Ptuj za zmeraj rekel adijo!« Zato ni čudno, da mu je tudi župan Ornig septembra naslednjega leta svetoval v Pett. Z., naj se več ne prikaže v Ptuj.

Da so Muzejsko knjižnico in društvo dobili dejansko v roke nemškutarji, priča tudi notica 19. 5. 1901 v Pettauer Zeitung, ki pravi, da je bilo na seji Muzejskega društva sklenjeno, da se preuredi Muzejska knjižnica v Ljudsko knjižnico in na prošnjo se tej knjižnici priključi še društvo »Südmarke«.

H. Pirchegger se je dejansko lotil knjižnice, vpisal knjige in uredil fond, o čemer poroča Pettauer Zeitung (2. 6. 1901). Manjka le še sistematska postavitve ter vpisi priročnikov. Ta katalog, ki je ohranjen v študijski knjižnici pod naslovom Auszug (izvleček) aus dem Hauptkatalog der Bibliothek enthält die Prof. Ferk'sche Bibliothek, je razdeljen na 19 strok in ima 3645 zvezkov. Največ obsegata skupini nemške literature in nemške filologije. Felsner 1902 ostro graja prvega predsednika društva Ferka, ker ni dal na voljo inventarnega seznama predmetov in knjig. Tak seznam sicer zasledimo naslednje leto, a v njem ni knjig. V poročilu v istem letu govorijo o popolni ureditvi knjižnice ter o listovnem katalogu. Verjetno je na tem poleg Pircheggerja delal tudi Felsner, saj prosi za sestavo inventarja muzejskih zbirk in knjižnice, ki jo je katalogiziral 1902—1903, za povračilo stroškov.

Iz poročila 1912. leta zvemo, kako je bilo s knjižnico v prvih letih. Mesto, kjer je postavljena knjižnica, je neprimerno. Najboljša dela so v eni omari, medtem ko so ostale knjige v nekaki »rumpelkamri« in v pravi trohnobi. V tej knjižni zmedi je težko najti zaželeno delo. »Na kratko in odkrito lahko rečemo, da je sedanje stanje knjižnice glede na namen ustanovitelja od daleč zgrešeno.«

Ne vemo niti, koliko se je kupovalo (po vsej verjetnosti nič), pač pa, koliko je bilo darov.

Po dolgem času dobimo prvi podatek šele 1921 v zvezi s prošnjo novoustanovljene študijske knjižnice v Mariboru za odstop duplikatov.

Poročila o občnem zboru Muzejskega društva 12. 3. 1921, objavljena v ČZN 1922, govorijo, da se je »tudi društvena knjižnica v poslovnem letu znatno pomnožila,« vendar navaja med nakupi le eno knjigo.

Na seji 2. 5. 1923 pride do predloga, da se muzej razdeli na oddelke. Knjižnico naj vodi prof. Mlakar. V tem letu so nabavili 5 knjig. Ko sta na primer zvedela arheologa Skrabar in Abramič na Dunaju za ceno dveh knjig, sta ju lahko šele nato kupila, kar kaže na mačehovski odnos do knjižnice in dejansko na minimalen nakup.

Slovenec (13. 4. 1924) prinaša članek o občnem zboru Muzejskega društva Ptuj in navaja več pridobljenih starejših knjižnih del iz prejšnjega stoletja, ki pa so sami darovi. Večje število darov je v naslednjem letu, zlasti ker je podarila muzeju več knjig vdova pokojnega učitelja Šalamuna, a nekaj jih je bilo tudi kupljenih.

Na seji 30. 7. 1925 sta predsednik Muzejskega društva Fran Kotnik in arheolog Viktor Skrabar poverila ureditev knjižnice učitelju Antonu Smodiču. Ta je uredil knjižnico po posameznih strokah in po abecednem redu avtorjev. Na koncu vsake stroke se nahajajo knjige, ki niso bile vpisane v imeniku (inventarni knjigi), ki ga je nekoč sestavil tedanji odbornik prof. Hans Pirchegger. Knjige, ki niso imele nobene oznake, je Smodič postavil v poseben oddelek. Za ureditev knjižnice je potreboval 14 dni, povprečno 8 ur na dan. Da bo to lažje razumljivo, povejmo, da npr. črka R pomeni revije, časopise, anale; H je zgodovina, umetnostna zgodovina, splošno narodopisje; A arheologija grška in rimska; D. domoznanstvo; N numizmatika itd.

Leta 1926 dobi knjižnica Valvasorja.

V poročilu 1927 navaja Smodič, da je knjige uredil po naslednjem redu: »Knjižnica je dobila dvojni seznam, ki je urejen po posameznih strokah. Vsaka stroka je zaznamovana z rimsko številko. Knjige vsake stroke si sledijo po abecednem redu z ozirom na naše kraje z našo zgodovino, potem pa šele druge knjige. Vsaka knjiga nosi sedaj številko in v njej se nahaja pečat knjižnice ali Muzejskega društva.« Za nagrado je prejel Smodič 300 din. Vdova advokata dr. Jurtele je podarila v tem letu muzeju več knjig, a graščina več starih letnikov »Tagespost«. Kupljenih je bilo 21 knjig, vezani pa so bili časopisi ČZN, Voditelj v bogoslovnih vedah ter Povodnov Kirchengeschichte.

Društvo je s starimi gledališkimi listi iz Ptuja sodelovalo na razstavi jezenskega velesejma v Ljubljani.

Leta 1928 je Smodič uredil priročno muzejsko knjižnico, jo inventariziral po posameznih strokah ter napravil dvojni katalog. Knjižnica kupuje v glavnem zgodovinska in arheološka dela.

9. decembra 1930 prosijo občino za podporo, ker so sredstva porabili za razna dela, med drugim za »izpopolnjevanje knjižnice«. ČZN (1930, 253—254) poroča: »Ferkova knjižnica se je deloma tudi preselila in preuredila ... Ogromno knjig je bilo tudi vezanih.«

V začetku 1931 so dobili v dar 32 knjig, več pa so jih kupili ali zamenjali.

V letu 1932 kupijo 50 starih slovenskih in hrvaških knjig iz let 1770—1860 za 1000 din ter več starih nemških del. To leto se pojavi tudi prvič statistično poročilo o knjižnicah, njen kratek historiat. Podatki pravijo, da šteje inventarna knjiga 6800 števil, vendar je še mnogo nevpisanega. Biblioteka ima 2650 zvezkov in 3400 vezanih knjig, 12 revij, 4 stare politične časopise, 300 rokopisov itd. Ima 2 stelaži in 8 omar. Knjižnica je urejena po strokah: a) znanstvene, b) leposlovne, c) rokopisi. Ima strokovni katalog v vezani obliki in listovni katalog. O biblioteki ne obstajajo tiskana poročila in drugi spisi. Odprta je bila za vse člane Muzejskega društva, za druge deloma. Letno je imela 60 bralcev, ki ne plačujejo članarine, a izposojujejo si na reverz. Z drugimi ustanovami ni sodelovala. V knjižnici je delal strokovni učitelj Anton Smodič. Knjižnica se je vzdrževala iz dohodkov in podpore Muzejskega društva.

Poročilo srezkemu načelniku v naslednjem letu pa navaja še natančnejše število knjig in pravi, da šteje Ferkova knjižnica, mišljena je leposlovna, 6000 knjig, znanstvena (ali priročna) pa 500 knjig. Na seji 13. maja (1933) predlaga odbornik Alojz Remec, da se napravi nov katalog za znanstveno knjižnico, ker stari več ne odgovarja potrebam. Vezati bi morali tudi večje število knjig, da se ne poškodujejo. Tajniku Smodiču se izplača nagrada 1000 din za ureditev Muzejske knjižnice s pogojem, da uredi tudi knjige Jurtelove in Ferkove zbirke. Knjižnica je dobila vrsto starejših slovenskih tiskov, iz zapuščine dr. A. Brumna pa večje število Štajerca, Slovenskega Štajerca, Sloge itd. V svojem članku o zgodovini knjižnic Slovenije obravnava Melita Pivec-Stele v Glasniku muzejskega društva tudi ptujske knjižnice. Od 15. 6. 1933 naprej se nove knjige vpisujejo v poseben zvezek »Tekoča naročila«, ki pokaže natančno podobo, kaj se je kupovalo, zamenjalo ali darovalo. Ta zvezek ima podatke vse do 20. 12. 1954.

Potreba po razširjenju knjižnice je prisilila Muzejsko društvo, da je prosilo občino za podporo in večje prostore. Tako beremo v poročilih od 5. 5. 1934 do 15. 5. 1935, ali v ČZN 1935, 127—8:

»Vsakdo ve, v kako neprimernih prostorih je bila nastanjena knjižnica. V temni in tesni sobici je bila pisarna, knjižnica, arhiv, delavnica in magacin. Povrh je bil ta prostor še vlažen in dragocena dela so se vidno kvarila. Odbor Muzejskega društva je dolgo razmišljal, kako naj odstrani ta nedostatek. Končno je potrkal na mestna vrata in odprlo se je. Prošnja Muzejskega društva je našla, lahko bi rekli, tridicijselno razumevanje pri občinskem svetu, kateremu načeljuje župan g. L. Jerše. Mestna občina je za knjižnico radevoljno prepustila nekdanji zimski refektorji ...

Muzejska knjižnica je razdeljena na 4 sobe. V prvi je pisarna, v drugi arheološko-znanstvena knjižnica in v tretji je nameščena Ferkova leposlovna knjižnica. V zadnji sobi je arhiv ... Vse knjige so inventarizirane ter se vodi o njih dvostroki katalog. Šele po preselitvi knjižnice so se pokazale pomanjkljivosti inventarja. Društvo je dalo napraviti nove in moderne stelaže in je dalo napeljati električno razsvetljavo. Z novimi in strokovnimi deli so bile izpolnjene vrzeli v posameznih strokah, da ta važna institucija povsem odgovarja svojemu namenu. Velik del knjig je bil v knjigoveznici, vsi letniki Štajerca, v kolikor so popolni, dalje Ptujski list, Narodna sloga in Pettaufer Zeitung so vezani.«

Pred postavitvijo so knjige sortirali v refektoriju in tiste, ki so imele manjšo vrednost, izločili. Pri tem so sodelovali J. Komljanec, A. Smodič in D. Žunkovič. Zadnji je bil pripravljen odstopiti za malenkostno ceno knjižnici več starejših slovenskih del, tako da je sprejela to leto (1934) cca 70 knjig. Najemnica za knjižnico je znašala 1.000 din, ki pa jo je občina v prihodnjem letu črtala.

Po ureditvi (1935) knjižnico v poročilih s ponosom imenujejo eno najboljših v Dravski banovini.

Naslednji podatki so iz 1937, ko je knjižnica oziroma Muzejsko društvo kupilo od vinogradnika na Kogu in upokojenega učitelja Roberta Košarja — Dalmatinovo Biblijo za 5.000 din. Tako so lahko v poročilu 30. 3. 1938 na občnem zboru zapisali: »Posebno skrb je muzej posvetil svoji knjižnici, ki je bila izpopolnjena z mnogimi redkimi in dragocenimi deli, tako da danes prištevajo

ptujsko muzejsko knjižnico med najboljše znanstvene tovrstne ustanove v Sloveniji.« Knjižnica je dobila tako z nakupi, darili in zamenjavami nad 120 del. Še v istem letu oktobra pa je vdova pokojnega notarja in arheologa Viktorja Skrabarja izročila vso knjižnico svojega moža v muzej, s pogojem, da »ostane vse skupaj v eni sobi ter se tako vodi v posebnem inventarju.« Izpraznila se je Ferkova knjižnica in knjige so namestili v arhivu, manj vredne, oziroma tiste, ki se manj rabijo, pa v skladiščih. Skrabarjeva knjižnica, ki je obsegala nad 1000 del, je dobila ime »Bibliotheca Skrabariana«. Inventar je bil zabeležen v posebnem zvezku, napravljen pa je bil listkovni katalog.

V naslednjem letu (1940) so dobili drugo večjo knjižnico od naslednikov pokojnega Davorina Žunkoviča, o kateri smo posebej spregovorili. Smodič je iz njegove knjižnice odbral za muzej okrog 360 dragocenejših del, več knjig pa so darovali minister A. Korošec, arheolog B. Saria, ministrstvo za prosveto idr.

Kako je bilo s knjižnico v dobi okupacije? Iz knjige tekočih naročil muzejske knjižnice razberemo, da so se med okupacijo kupovale zlasti nemške nacistično obarvane knjige z zgodovinskega in arheološkega področja in od 1942 do 1945 so nabavili 230 knjig. Takoj ob začetku okupacije so skrili v muzej 5.000 knjig kapucinske knjižnice, gimnazijsko profesorsko knjižnico ter 20 manjših knjižnic raznih župnijskih uradov. Ves čas vojne je služboval tu kot kustos Anton Smodič, ki je bil od 1945 do 1951 tudi ravnatelj. In naj bodo očitki ob njegovi odstititvi 1951 kakršnikoli, dejstvo je, da je poleg Brataniča prav njegova zasluga, da so se ob nacističnem divjanju nad slovenskimi knjigami, te, ki so bile tukaj skrite, ohranile.

Tako beremo v poročilu Muzejskega društva 2. 7. 1945, da šteje Ferkova leposlovna knjižnica 6.800 del, znanstvena (zlasti arheologija, zgodovina, domoznanstvo, numizmatika in splošna zgodovinska dela pa 4.070 knjig. »Ker knjižnica vsled vojnih razmer ni urejena, nista obe števili dokončni. Brezdvomno šteje nad 12.000 različnih del.« Poroča se tudi, da se vrne gimnaziji njena profesorska knjižnica, ki šteje 3.000 knjig, kapucinska, ki šteje 5.000 zvezkov ter druge župnijske knjižnice z okrog 10.000 knjigami.

10. julija 1945 govorijo na seji o pripravljalnih delih za katalogizacijo znanstvene knjižnice ptujskega muzeja, brez katere ni mogoče urediti muzejskih zbirk. Za knjižničarja je bil nastavljen Uroš Peček.

Septembra so pripravili v prostorih muzeja razstavo starejših slovenskih, hrvaških in srbskih tiskov. O tem pravi poročilo: »V mestnem muzeju je bila »Razstava slovenske knjige«, Prešernovih del in listin ptujske čitalnice ter partizanskega tiska, popoln uspeh. Razstavo so obiskali sindikati, vse ptujske šole in društva in mnogo drugih ljudi. Ogledal si jo je tudi prosvetni referent okrožja tov. Liška.«

Muzejsko društvo je tudi pripravilo nova pravila, ki med drugim pravijo: »Zbirke in knjižnico daje na razpolago šolam in posameznim članom v učne svrhe...«

11. 3. 1946 prosi upravnik Smodič učitelja Franca Gumilarja, da se oglasi glede inventarizacije »naše študijske knjižnice«. Ta je to delo sprejel in začel z inventarizacijo in katalogizacijo priročne ali znanstvene knjižnice. O prostorski problematiki poroča Smodič (29. 3. 1946): »Kakor sem že omenil, da se to delo [ureditev knjižnice] ne bo moglo izvršiti, ako ne dobimo za knjižnico in arhiv nujno potrebnih prostorov in stelaž. Prosim, oglejte si sami, kako je težko

delo v teh prostorih, kaj šele zadaj v arhivu in v knjižnici, kjer imamo knjige in listine natrpane po sredini sob, ob zidu, na hodniku itd. Danes ima naša knjižnica najdragocenejša dela starejše slovenske literature. Mariborska študijska knjižnica jih danes nima več, tudi časopisov ne, enako jih nima Univerzitetna knjižnica Ljubljana, kjer so zgorele, v Mariboru pa jih je odnesel okupator. Če bo to ležalo na kupih, bo to v kratkem propadlo. Omenja še, da knjižnica obsega najmanj 50.000 raznih del. 19. 7. 1946 pa skoraj grozi: »Dragoceno muzejsko gradivo in knjige se kvarijo iz dneva v dan in če nismo v stanju, da očuvamo naše zbirke, se lahko zgodi, da jih prepeljejo v drug kraj.«

Več dopisov v tem letu velja nakupu in zamenjavi Štajerskega gospodarja med ptujsko, mariborsko in ljubljansko univerzitetno knjižnico. Zamenjava publikacij je tudi s SAZU, Sarajevsko univerzitetno biblioteko in Hrvatskim etnografskim muzejem.

Decembra je bila v NUK seja bibliotekarjev, ki so se je morali obvezno udeležiti tudi iz Ferkove knjižnice, kar kaže na pomen in naloge, ki so ji bile predpisane.

4. 1. 1947 priporoča upravnik F. Gumilarja za stalno nastavitev.

Za nas je zanimiv dopis z 22. 1. 1947 glede dodelitve prostorov za študijsko knjižnico:

»Z ozirom na odlok ministrstva za prosveto, da se v Ptuj ustanovi specialna študijska knjižnica, moramo preskrbeti za njo primerne prostore. Ministrstvo je v ta namen dodelilo moč, ki mu je poverjeno delo v knjižnici. Ponovno smo že prosili za razširitev sedanje knjižnice, ki je nujno potrebna. V poštev pride za enkrat stanovanje Kopšeto v bivšem dominikanskem samostanu, ki je v neposredni vezi z muzejskimi prostori.

Prosimo, da se dodeli omenjeni stranki vsaj začasno drugo stanovanje, da lahko poročam na ponovne pozive ministrstva, kaj se je storilo v tem oziru. Smatrajte to zadevo za zelo nujno. Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Upravnik«

Knjižnica je te tri prostore dobila in začelo se je z adaptacijskimi deli. Inventarizirana je bila priročna knjižnica z dvojnimi katalogi ter izpopolnjena z nakupi in darili. Vendar poročila še pravijo: »Potrebno je, da se ti prostori čimprej uredijo, kajti v sedanjih prilikah je povsem nemogoče voditi evidence niti nad ročno knjižnico, še manj pa za študijsko. Nimamo nobenega osebja, ki bi upravljalo bogato knjižnico in jo inventariziralo. Dotok znanstvenikov in študentov je vsako leto večji in v muzejski pisarni ni mogoče, da bi se študiralo. Nemogoče je sploh proučiti bogato arheološko in kulturno zgodovinsko gradivo v muzejski knjižnici. Na zasiedanju bibliotekarjev v Ljubljani se je že razpravljalo o muzejski študijski knjižnici. Nujno potrebno je, da ministrstvo nastavi čimprej knjižničarja za to knjižnico.«

Ko sprašuje v mesecu maju M. Pivec — Steletova za nove podatke o knjižnici, ji upravnik Smodič v pismu še natančneje popiše stanje:

»Saj Vam težko odgovorim na vašo željo, ker smo v največjem delu in nimam trenutno nikakega pregleda, kaj in koliko del imamo v naši knjižnici.

Uredili smo si po okupaciji našo znanstveno priročno knjižnico, ki šteje

1.923 vpisanih del, nevpisanih je cca 200, koliko zvezkov pa imamo, pa Vam trenutno ne morem povedati.

Ferkova knjižnica je ostala v celoti in med okupacijo se je izgubilo le malo del. Kolikor smo mogli v tesnih prostorih oceniti, imamo najmanj 40.215 zvezkov. Nisem tukaj štel letakov in arhiva, ki ima najmanj 16.530 števil. Ravno kar smo dobili za našo Študijsko knjižnico tri nove prostore, tako da bomo mogli sortirati naše knjige, kar je bilo doslej popolnoma izključeno. Naša muzejska knjižnica bo imela sedaj 9 prostorov. Čim bodo adaptacije končane in police gotove, bomo začeli s sortiranjem, ker je vse križem, kražem. Med okupacijo so bile knjige večinoma skrite in smo jih za silo namestili v treh tesnih prostorih skoraj do stropa.

Nimam nikogar, ki bi mi pomagal pri tem delu, jaz sam imam preveč dela z muzejem ...

Rad bi spravil v muzejsko knjižnico svojo ženo, ki trenutno prakticira na Univerzitetni knjižnici v Zagrebu. Sploh bi morala vprašanja naše znanstvene knjižnice kreniti z mrtve točke. Imamo izvrstna dela, posebno arheologija, zgodovina in umetnostna zgodovina, ki jih v celi državi ne najdete. Včeraj mi je povedal ravnatelj gimnazije, da bi morala gimnazijska profesorska knjižnica postati javna knjižnica po onem odloku ministrstva, ker v Ptujtu ni študijske knjižnice. Gimnazija stoji na stališču, da je vendar muzejska študijska knjižnica za to v prvi vrsti poklicana. Saj je bilo na sestanku bibliotekarjev govora, da bi muzejska knjižnica postala špeciijelna Študijska knjižnica ...»

V knjižnico je kmalu prišla Rajka Smodič-Tonejc. Vse knjige so združili, da bi jih lažje na novo preuredili.

Na seji 6. januarja 1948 so se mnenja glede ustanovitve Študijske knjižnice rahlo razhajala. Dr. J. Korošec n. pr., vidi razliko med Študijsko knjižnico, ki mora upoštevati vse znanstvene smeri ter so ji potrebni dolžnostni izvodi, in sedanjo muzejsko knjižnico, ki gre le v eno smer: zgodovina — arheologija.

Muzejsko društvo v Ptujtu »toplo pozdravlja predlog ministrstva za prosveto, da se v Ptujtu ustanovi Študijska knjižnica. Glasom sklepa odborove seje 6. januarja 1948 bo društvo v vsakem oziru in z vsemi sredstvi podprlo novo ustanovo, da bo odgovarjala vsem znanstvenim in kulturnim potrebam. Zavedamo se, da je Študijska knjižnica v Ptujtu nujno potrebna za proučevanje bogatega kulturnoznanstvenega in folklorističnega gradiva ter za splošno povzdigo ljudske izobrazbe ravno v SV delu LRS, kjer so bile skoraj vse knjižnice uničene ... Soglasno se sklene, da Muzejsko društvo odstopi novi ustanovi vso razpoložljivo gradivo s pridržkom lastninske pravice in z ozirom na zapuščinski značaj in zasebne lastnine, da ostanejo knjige v Ptujtu. Knjige, ki spadajo v priročno muzejsko knjižnico, ostanejo v muzeju.«

Ker je o Študijski knjižnici govoril poseben članek, pogledjmo samo njene nadaljnje odnose v zvezi s priročno muzejsko knjižnico.

Leta 1948 pripeljejo iz Ormoža knjižnico, ne omenja se katero, ki jo začne ta urejati R. Smodičeva in U. Peček in ta knjižnica ostane v Ptujtu.

Po odloku 27. 7. 1948 o ustanovitvi Študijske knjižnice Ptuj nastane v zvezi z odnosi med muzejem in knjižnico več problemov, saj je zadnja imela prej obljubljene prostore v Narodnem domu, a je ostala v istih muzejskih prostorih in drugič — tudi problem muzejskega fonda, ki preide v novo knjižnico. Študijski knjižnici je bil dodeljen tudi arhiv, ki pa je bil januarja 1949 obenem s pri-

ročno knjižnico zopet združen z muzejem (Glej F. Baš: Mestni muzej v Ptuj, ZČ 1948, 185). Muzej odgovarja (9. junija 1948) Okrajni stanovanjski komisiji Ptuj v zvezi z namestitvijo Študijske knjižnice v njegovih prostorih: »Po nalogu ministrstva za prosveto in komisije ministrstva, ki si je dne 7. t. m. ogledala prostore za okrajno študijsko knjižnico v Ptuj, je ugotovila, da sedanji prostori knjižnici ne zadoščajo. Izdala nam je nalog, da izpraznimo takoj naše skladišče v prvem nadstropju muzeja ter vključimo te prostore v sestav knjižnice, da bo v polnem obsegu odgovarjala svojemu namenu. Z adaptacijami prostorov za študijsko knjižnico je takoj pričeti. Tega ne moremo storiti, dokler nimamo primernih prostorov za skladišče dragocenih slik in umetnin. Prosimo, da nemudoma izdate MLO v Ptuj nalog, da v prvem nadstropju muzeja izpraznite dve stanovanji za vskladiščenje teh zbirk, da lahko poročamo ministrstvu izvršitev nujnega naloga, ki nam je bil naročen, kajti z deli moramo pričeti takoj.«

Ministrstvo za prosveto LRS je 15. 1. 1949 izdalo na zahtevo muzeja odlok, da se celotna Skrabarjeva knjižnica vrne v muzej. Študijska je tako vrnila 119 teh knjig, nekatere pa so bile že prej v priročni knjižnici. Vendar je 1950 prevzela študijska knjižnica iz muzejske priročne knjižnice vsa dela, ki niso po odloku Ministrstva za znanost in kulturo tja spadala. Zaradi tega je bilo potrebno muzejsko priročno knjižnico na novo inventarizirati. Tako inventarna knjiga Skrabarjeve knjižnice 18. decembra 1951 šteje 569 števil. Na novo inventarizirana knjižnica od 11. 12. 1950 do cca 30. 12. 1977 pa šteje 2.900 števil. Drugih katalogov nimajo. Danes so knjige v neurejenem stanju ter razbite v spodnjih prostorih ter na gradu. Več knjig, v večji meri nemških leposlovnih (od grofa Herbersteina), pa je v samih prostorih grajskega razstavnega muzeja ter neobdelanih. Posebej je obdelana knjižnica oddelka NOB ter etnografije.

Med manjše knjižnice kulturnih ustanov šteje arhivska knjižnica, ki ima v inventarni knjigi 473 števil ter AIK. Vanjo seveda niso všteti rokopisi.

(Lit. in viri: ZAP 6,10 Zbirka muzejskega društva v Ptuj 1863—1957; 5 Mestna občina Ptuj 1864—1945; 50 Tajništvo za prosveto in kulturo pri OLO 1945—1957, ostalo gradivo naštetu v tekstu ali bibliografiji.)

V. NEMŠKE KNJIŽNICE

Dejansko je fond vseh do sedaj omenjenih knjižnic obsegal večji ali manjši delež del v nemščini, toda tu bomo obravnavali nemške knjižnice z izrazito nacionalno ali celo nacionalno nestrpno ostjo. V prvi vrsti so to knjižnice, ki jih je ustanavljalo društvo Schulvereina in Südmarke.

V Pettauer Z. beremo v zvezi z Germanenbundom — nemškim društvom — 11. 7. 1890, da bosta bralna soba in ljudska knjižnica (Volksbücherei), ki so jo uspeli s knjižnimi darovi postaviti, zaradi prezidav Osterbergerjeve hiše odprti šele s 1. oktobrom.

Prav tako smo že prej omenili v zvezi s Ferkovo knjižnico težnjo, da jo 1901. leta spremenijo v Volksbücherei in ji pridružijo društvo Südmarke. Iz 1902. leta (ZAP 73—5—1902) govori listina o ustanovitvi »Volksbücherei« Südmarkinega društva.

V nemškutarskem Štajercu beremo 17. aprila 1910, da ima Štajersko ljud-

sko izobraževalno društvo Štajerc v Gradcu občni zbor, kjer se omenja, da ima po Štajerskem 79 ljudskih knjižnic in je razposlalo 64 knjig ter 100 zvezkov. Slovenski branik navaja 1911 (str. 179), da ima Südmarka po slovenskih pokrajinah 212 knjižnic s 147.000 knjigami.

Ptujska podružnica je imela 1.369 knjig, ki so po prevratu 1918 ostale deponirane na Srbskem trgu 6 (Regensi ptujske občine 513). Med regensi 1919 zasledimo dopis Ante Begu, Uredništvu Domovine, Vič pri Ljubljani:

»Na vaš dopis z dne 2. 3. 1920 vam naznanjam, da sem zadevo Schulvereina in Südmarke definitivno rešil, poslal na Vaš naslov zahtevane knjige, ostalo pa razdelil med tukajšnje zavode: dijaški dom, dekliško meščansko šolo in žensko izobraževalno društvo ...« Podpis: Miha Meža.

Dopis iz leta 1920 še natančneje govori, da je šlo nekaj zabojev omenjene knjižnice za licejsko (današnjo NUK) knjižnico, nekaj pa za vseučiliške knjižnice v Ljubljani. Od 113 knjig, ki jih je prejel Dijaški dom Ptuj (11. 3. 1920) iz te »Südmarkische Volksbücherei Pettau«, je ohranjen seznam in prav tako od dekliške meščanske šole v Ptuj (51 knjig).

Kdaj je začela delovati »Bücherei der Evangelische Filialgemeinde Ptuj«, ali redkejši žig »Evangeljska cerkvena podružna občina v Ptuj« nisem mogel ugotoviti, ker nisem imel v rokah nemških statistik, ki so vodile natančno evidenco o svojih knjižnicah pri nas, na vsak način pa je bilo to po letu 1918, čeprav beremo že v poročilih Evangelische Pfarngemeinde 1912, da so dali za nakup knjig 86 kron 17 h. Leta 1932 se omenja v Ptujskem jubilejnim zborniku jugoslovanskih akademikov: »V nemškem duhu deluje evangelijska cerkvena občina, ki ima lepo nemško knjižnico modernih del, katere izposojuje ne le članom verske edinice, nego stavi na razpolago vsakemu«. Knjižnica je bila najprej v protestantski cerkvi v Prešernovi ulici, pozneje pa so jo prenesli v današnjo steklarno nasproti Orfejevega spomenika. Nekaj časa jo je urejala Berta Knez, nato Tognio Vogel. 1939 je bila omenjena v statistiki ptujskih knjižnic. Med okupacijo so jo vključili v Mestno knjižnico in tako je prišla po 1945 v sklop Študijske knjižnice. Zanimivo je, da je v okviru knjižnice obstajala Jugend Bücherei des evangelischen Gemeinde in Ptuj.

Med obema vojnoma se v Ptuj omenjata še dve knjižnici. Prva, čigar žigi se nahajajo na nekaterih nemških delih v Študijski knjižnici, je bila »Politische und wirtschaftlicher Verein der Deutschen in Slowenien«, a »Nemško kulturno društvo« je omenjeno v statistiki knjižnic 1939. leta.

Razumljivo je, da so hoteli Nemci ob svojem prihodu ponemčevati tudi s knjigo. Kljub šokantnim parolam o kulturi, so jo skušali izkoristiti za dvig nemštva in nacistične miselnosti. Zato pri njih ni bil problem najti denar za knjižnico, ki naj služi njihovim ciljem. 1941 so takoj po prihodu ustanovili »Gemeindebücherei«, ki ji je bila osnova evangelijska knjižnica oziroma Bibliothek des Schwabisch-Deutschen Kulturbundes, ki je bila začasno v mestni hiši. Nato so jo preselili na Ungartorgasse (prej Panonsko ulico), današnjo Lackovo ulico, v staro kasarno. Načrte za to novo »Städtische Bücherei« je napravil arhitekt Jonser iz Gradca. Knjižnica je štela 4.000 knjig in imela približno 500 bralcev, urejali pa sta jo dve knjižničarki. Odprta je bila od 7. do 12. in od 13. do 18. ure, a v soboto le dopoldne. Direktor je bil dr. Passini iz Gradca, ki je skrbel tudi za ideološko čistost knjižnice. Tako je na primer v začetku okupacije napravil pravi halo, ko je ugotovil, da je med fondom več del Wer-

fla, Zweiga, Heineja idr., skratka nemških Židov in tako so napravili čistko ter odpeljali v Gradec skoraj pol tovarnjaka prepovedanih knjig in jih tam zažgali. Med bralci je bilo dosti vojakov in ptujskih Nemcev. Od katalogov so obstajali Standortkarte, Systematische Karte in Buchkarte. Knjige iz študijske sobe se niso smele izposojati ven, a sedežev je bilo cca 10. Bralci so zlasti segali po planinski literaturi, kriminalnih in fantastičnih romanih idr. Leta 1945 je padla na kasarno bomba in knjižnica je bila močno poškodovana. Od tu so knjige odpeljali v zbirni center v Narodni dom, odkoder so prišle v študijsko knjižnico.

Med okupacijo je obstajala še »Potujoča knjižnica deželnega sveta ptujskega okraja« ali »Gefolgschaftsbücherei des Landrates des Kreises Pettau«. Drugih podatkov o njej nimamo.

(Viri in lit.: ZAP 5 Mestna občina Ptuj 1864—1945; Uprava narodne imovine 1945—1951; H. Auer, Ein Juwel der Stadt Pettau. MbZ 9. oktobra 1943; ustna izjava knjižničarke Schneiderjeve).

VI. LJUDSKA KNJIŽNICA NARODNE ČITALNICE

V nekem smislu bi morala biti ta med najstarejšimi ptujskimi javnimi knjižnicami, saj beremo leta 1863 v pripravljenih pravilih ptujske Narodne čitalnice, da je namen čitalnice: »1. čitanje časopisov in knjig pisanih v slovenskih in tudi drugih jezikih ...«. Kdaj se je dejansko prvič pojavila misel o čitalniški knjižnici, iz skopo ohranjenih zapisov ni znano. Komljanec navaja, da »je sicer že leta 1885 učitelj Porekar na občnem zboru Narodne čitalnice predlagal in leta 1887 ponovil predlog, naj se osnuje v Narodni čitalnici knjižnica.« 30. septembra 1896 je predlagal jurist Mulej, da naj bi si čitalnica omislila knjižnico, torej naj se naroči na a) Družbo sv. Mohorja, b) Matico Slovensko, Matico Hrvatsko, drugič si naj vse letnike Zvona oziroma LZ, Doma in sveta ter Viena obdrži za čitalnico. Ta sklep je bil sprejet. čeprav ni videti iz poznejših zapiskov, če je bil uveljavljen. Strelec govori v brošuri o ptujski čitalnici iz 1889 (Črtice Narodne čitalnice), da je bila 1864 čitalnica edino bralno društvo in so vanjo zahajali tudi Nemci. Glede časopisov pravi, da so jih imeli naročenih letno po 9, 10, 18 (1864 — 15, 1865 — 14, 1866 — 12, 1867 — 9, 1869 — 12, 1872/73 — 10, 1874/82 — 14, 1883 — 13, 1884 — 12, 1885 — 17, 1886 — 18, 1887 — 16, 1888 — 13). Od teh je 27 slovenskih, 19 nemških, 4 hrvaški in 3 češki. Na koncu vsakega leta so te časopise izlicitali in prodali. Od 1897. leta ne najdemo vmes LZ in DiS, kar pomeni, da so si ju obdržali v čitalnici. (1893 so prodali 14 časopisov, 1894 — 13, 1897 — 17, 1899 — 17, 1900 — 20, 1901 — 18, 1903 — 17, 1905 — 16, 1906 — 18, 1907 — 15).

25. januarja 1907 poroča tajnik, da je potreba ustanoviti v Ptuj nekako Ljudsko knjižnico, za katero se zanima tudi politično društvo Pozor, ki naj bi bila pod čitalniškim okriljem. V tozadevni knjižnični odsek se izvolijo učitelj Kajnih, profesor Komljanec ter p. Žirovnik, ki so ga 1914. leta nemčurji kamenjali. Komljanec pa pravi, da je bila knjižnica ustanovljena na pobudo dr. Jurtele. 14. junija istega leta sklene poslati odbor čitalniške knjige (Slovan, Dom in svet) v Maribor v vezavo, pod pogojem, da ne bodo previsoke cene. 21. oktobra prepustijo Ljudski knjižnici tamburaško sobo brez kurjave. Za-

pisnik za to leto poroča: »V minulem letu se je stvarila pod okriljem Narodne čitalnice prepotrebna Ljudska knjižnica, ki je dostopna vsakomur, bodisi članu, ali ne, in ki postane lahko velikega pomena za naše tukajšnje narodno življenje.« Tajnik Komljanec o tem še pravi: »Knjige sem nabiral, jih uredil in izposojal do svoje bolezni leta 1918 jaz kot čitalniški tajnik in videl, kako je segala po knjigah odraščujoča mladina in tudi že odrasli iz Ptujja, pa tudi močno kmetijska mladina iz bližnje okolice; prihajali so posamezni tudi od daleč.«

14. marca 1908 kupijo za knjižnico Rohrmanovo Kmetijsko gospodarstvo. V odsek za Ljudsko knjižnico se izvolijo Kajnih, Kolarič in Komljanec. V tem letu je knjižnica že izposodila 750 knjig.

17. januarja 1909 predlagajo gledališko predstavo v korist knjižnice. Kupijo Ilustrirani narodni koledar, kar kaže, da niso ravno kupovali dosti knjig.

Slovenski Branik poroča 1910 (str. 52), da je dobila Ljudska knjižnica v Ptujju od celjskih naprednih akademikov 50 kron podpore.

Za stanje knjižnice med obema vojnoma imamo prav malo podatkov. F. Alič govori v članku o Narodnem domu (Ptujski zbornik 1962), da je »glavno vzgojno delo na tistem opravljala društvena knjižnica...« Knjižnico so upravljali »nekateri za knjigo najbolj zavzeti čitalničarji, med katerimi naj imenujem poleg Valentine Kauklerjeve še posebno agilnega prerano umrlega uradnika Mestne hranilnice v Ptujju Mihe Plevnika. Da je bila knjižnica potrebna, je potrdil leto za letom večji obisk čitanja željnih ljudi«.

Nekaj podatkov o knjižnici sicer zasledimo v časopisju, čeprav ne mnogo. Tako piše Ptujski list 29. 2. 1920: »Javna knjižnica v Narodnem domu posluje od 1. marca naprej trikrat na teden in sicer ob ponedeljkih, sredah in sobotah od 17. do 18. ure. Cenjeno občinstvo se obenem prosi, da zanesljivo vrne vse one knjige, ki so bile izposojene v prejšnjih letih in se dozda te niso vrnile, kajti knjižnica trpi občutno škodo vsled izgube njenih najboljših knjig«. 17. aprila 1921 pa poroča isti časopis, da je odprta vsak torek od 17. do 19. ure ter v petek od 13. do 14. ure. 15. maja istega leta pa piše, da »Knjižnica 'čitalnica' v Ptujju ostane do 20. maja t. l. zaprta zaradi preureditev in se do tega časa knjige ne bodo izposojale.«

Med regensi ptujškega arhiva zasledimo 1926 prošnjo Ljudske narodne knjižnice v Ptujju občini za pomoč, »ker so radi izposoje knjige že raztrgane, člani so iz delavskih družin in plačujejo minimalno članarino, šolska mladina pa skoraj zastoj«. Podpis T. č. knjižničar F. Alič, predsednik J. Komljanec.

Tudi v naslednjem letu najdemo Komljančevo prošnjo z žigom Ljudska knjižnica Narodne čitalnice o vrzelih v knjižnici in nabavi novih knjig ter ustanovitvi tujejezičnih oddelkov, zato prosi občino za pomoč.

Leta 1932 je knjižnica štela 2.000 del, letna izposoja pa je bila do 3.000 knjig.

Zadnjo notico o delu predvojne knjižnice srečamo v Večerniku 1941 (št. 17) z naslovom Kulturno delo Narodne čitalnice v Ptujju. Tu navaja zadnji knjižničar Viktor Knez (sedaj upokojen sodnik): »V 1940 si je 2.972 čitatelj izposodilo 6.179 knjig, a izposojnina in vpisnina je znašala preko 8.000 din. Čitalnica ima sedaj 4.105 knjig. Lani so nabavili 139 novih knjig. Poleg tega so naročeni na 10 revij in 10 rednih knjižnih zbirk«. (Knez je bil knjižničar zadnji dve leti pred vojno).

Knjige so seveda nacisti 1941 zažgali oziroma pometali v Dravo. Da pa ni bilo to samo slepo uničevanje knjižnic kot takih, temveč perfidno odstranjevanje vsega slovenskega, so dokaz tiste redke nemške knjige z žigom Ljudske knjižnice Narodne čitalnice, ki so jih Nemci pred uničenjem skrbno odbrali iz knjižnice, jih dali na razpolago Städtische Bücherei Pettau, odkoder so po okupaciji prišle v Študijsko knjižnico.

(Lit. in viri: Komljančevi zapisi, tu glej bibliografijo, prav tako delo I. Strelca in članki F. Aliča; ustna izjava V. Kneza; ZAP 5 Mestna občina Ptuj 1864—1945).

VIII. KMETIJSKO BRALNO DRUŠTVO V KRČEVINI ALI PROSVETNO DRUŠTVO PTUJ

Na srečo se je od tega društva, ki je vršilo poleg Ljudske knjižnice Narodne čitalnice funkcijo javne knjižnice, ohranila Kronika zapisnikov sej občnih zborov od 1895 do 1929.

Na prizadevanje rojaka in duhovnika Franca Gomilšaka iz Krčevine se je tukaj ustanovilo »Kmetijsko bralno društvo v Krčevini pri Ptuj«. Marca naslednjega leta je štelо društvo 56 članov, ki so prebrali od 15. 9. 1895 do 22. 3. 1896 okoli 620 knjig. Občni zbori društva so bili običajno avgusta.

Nato imamo naslednje podatke šele 1902/03, ko je bil predsednik Ivan Lah, podpredsednik Skuhala Peter, tajnik učitelj Silvester Šentjunc, blagajnik p. Peter Žirovnik in knjižničar Franc Ver. Ta odbor je ostal v glavnem nespremenjen do konca prve svetovne vojne in članstvo se je gibalo od 20 do 30 članov, a med vojno padlo celo na 5 članov.

V okviru Bralnega društva je bil tudi shod Dekliške zveze, ki je bila ustanovljena 1898 in je skrbela za knjižnico ter imela tudi svojo knjižničarko (Naš dom 1912, str. 58: »Kot tretja poroča knjižničarka Ivana Horvat, poudarjajoč, da se je tekom leta zelo pridno čitalo in da se je knjižnica Krčevinskega bralnega društva vsled gmotne podpore od strani »Dekliške zveze« in tudi vsled podarjenih knjig znatno pomnožila ...«).

Vojska je delovanje društva skoraj onemogočila. Na predlog minorita p. Ljud. Rantaše se je društvo na občnem zboru 1919 razširilo v »Bralno društvo za minoritsko župnijo v Ptuj«. Predsednik je ostal isti, knjižničar pa je bil Franc Dokl, kmet, a za Dekliško zvezo knjižničarka I. Horvat. Ker so v društvu v nekem smislu vključeni Orli, Orlice in Dekliška zveza, šteje 101 člana. Konec 1919 je bilo društvo tudi uradno razpuščeno in ves inventar je prevzelo novo ustanovljeno »Katoliško izobraževalno društvo za minoritsko župnijo v Ptuj«. Tak je tudi nov pečat društva. Pravila so bila potrjena 7. novembra 1919. Predsednik postane Miha Brenčič, kmet in nekdanji poslanec, knjižničarja pa Franc Dokl ter Ivana Horvat. V 1919. l. je bilo izposojenih 1.300 knjig.

1921 imajo čez 950 kron dolga zaradi vezave starih knjig in nabave novih. Knjižničar Martin Arnuš poroča, da šteje knjižnica 562 del, a 1920 se je izposodilo 3.000 knjig. Pritožuje se, da člani zelo slabo pazijo na knjige, da jih vračajo poškodovane in počekane. V novem odboru je predsednik prof. dr. Franc Kotnik, podpredsednik p. L. Rantaša, knjižničar M. Arnuš, odborniki S. Cajnkari idr.

Občni zbor 6. 11. 1924 kaže, da je zaradi notranjih nesoglasij odstopil pred-

sednik F. Kotnik. Po knjižničnem poročilu šteje knjižnica 598 del, a 1921. leta je izposoja 2.000 knjig. Knjige se vračajo močno poškodovane. Nova knjižničarja sta Stanko Dolinšek in Micka Svenšek. Za pridobitev sredstev za knjige sklenejo, da del dobička od gledaliških iger odstopijo knjižnici.

Na seji 19. 2. 1922 sklenejo, da je potrebno knjižnico pregledati in urediti izposoja tako, da bo mogoče ob vsakem času hitro ugotoviti, koliko knjig je izposojenih, voditi pregled nad izposojevalci in času izposoje. Kdor si knjigo izposodi, to jamči s podpisom. Rok vračanja še ni določen. Minoritski samostan da knjižnici na razpolago primeren prostor, saj je bilo delo otežkočeno, ker se je nahajala knjižnica v mali sobici. Ob preselitvi so knjige pregledali in poročilo (15. 10. 1922) navaja: »Knjige, ki so tu, so v redu. Mnogo knjig pa je še zunaj, posebno iz beletristične zbirke, ki jih je težko dobiti nazaj. Sklene se apelirati na člane potom listov in tudi z opomini ...« Ker nima društvo dovolj sredstev za časopise, prosi naročnike, da prečitane liste posodijo knjižnici. Konec istega leta je bilo pri knjigarnarju Blankeju za 490 kron dolga za knjige. Sledi kritika tistih bralcev, ki si hočejo sami izbirati knjige in naredijo zmešnjavo. Dr. Kotnik predlaga, da bi knjižnico zaprli ter jo na novo ureza knjige. Sledi kritika tistih bralcev, ki si hočejo sami izbirati knjige in naredili. 1922 se je izposodilo 1.100 knjig.

Na seji 2. februarja 1923 se knjižničar pritožuje čez lahkomišelnost in brezbržno ravnanje nekaterih članov s knjigami. 157 knjig sploh niso vrnili, čeprav so nekatere izposojene že nekaj let. V novem odboru je tudi Jože Lacko iz Nove vasi, danes narodni heroj.

O stanju društva poroča, seveda v olepšani obliki, Straža (19. 2. 1923): »Veliko zanimanje je za dobre knjige. Žal je moglo društvo ustreči članom le v mali meri, ker mu vsled slabega gmotnega stanja ni bilo mogoče nabaviti novih knjig. Upamo pa, da se bodo razmere v kratkem izboljšale. Knjižnica je odprta vsako nedeljo in praznik pred- in popoldne.«

Na predlog F. Kotnika pristopi 3. 3. 1924 društvo k Prosvetni zvezi v Mariboru. Na isti seji se pismeno zahvalijo Šimenku za požrtvovalno delo v knjižnici.

Na občnem zboru 30. 3. 1924 ugotavljajo, da je ob številu 693 knjig, med njimi so nekatere močno raztrgane, izposoja le 500 knjig, kar pomeni od prejšnjega leta padec za 600 knjig. V odboru so p. Alfonz Svet, Rudolf Kranjc, Franc Ribič, Jožef Skaza, Jožef Lacko, Alojz Rižner, Ognjeslav Skaza, Blaž Pihler, Erna Razlag, Ivana Horvat, Ivanka Godec, Tilika Simonič ... Sprejet je sklep za 14-dnevno izposajo. Odboru se naroči, da sestavi izposojevalni pravilnik.

6. 4. 1924 postane Jože Lacko namestnik blagajnika, knjižničarja pa Hanika Godec in Jože Skaza.

Na seji 18. 2. 1927 poroča predsednik, da knjižnica sama ljudi ne zanima, ker vsebuje sama stara, že večkrat prebrana dela večinoma Mohorjeve družbe, zato naj prihodnji odbor uredi in izpopolni knjižnico ter uvede redno izposajo za posamezne knjige, da se interesira posojevalec za redno vrnitev knjig. V tem letu postane predsednik ponovno F. Kotnik, knjižničarka pa je Milka Gulin. Pri pregledu knjižnice ugotovijo, da je ta potrebna temeljite obnove.

6. 1. 1929 je prvi redni občni zbor Prosvetnega društva v sobi v minoritskem samostanu, ki je dal okrog 400 knjig na razpolago, s pogojem, da se v pri-

meru razpusta društva knjige vrnejo samostanu. Spremeni se tudi ime društva v »Prosvetno društvo v Ptuju« in dobi tudi ta žig (s Slomškovo sliko).

8. 7. 1929 je članov le 48, kar pojasnjuje dejstvo, da so se posamezni odseki (Dekliška zveza, Fantovski odsek itd.) izločili iz društva. V tem letu znaša število knjig 434. Knjižnica je dobila sobo s čitalnico v samostanskem poslopju. In v tem letu se kronika tudi konča.

Leta 1935 je praznovalo društvo 40-letnico obstoja.

Po ustnih podatkih so bili v zadnjem desetletju pred okupacijo knjižničarji Aleksander Sipoš, Anica Prevc, Anica Petek, Jožica Skale idr. Predsednik Prosvetnega društva je bil dlje časa Stanko Cajnkar. Knjižnica je bila odprta trikrat tedensko in zelo obiskana. »Po zatrtjevanju zadnje knjižničarke in bralcev je štela tik pred II. vojno 7000 do 8000 knjig. Knjižni fond je obsegal slovenske in nemške knjige, nekaj poučne vzgoje ter predvsem versko vzgojne.« (M. Alič, Razvoj in stanje knjižničarstva v Ptuju, Knjižnica 1970, 41.) Številke so verjetno malce pretirane, saj bi se ne mogla knjižnica v 10 letih desetkrat povečati, čeprav se je verjetno precej dvignil knjižni fond. Kot zanimivost je tudi, da je imela svoje prostore pod sedanjo našo knjižnico. 1941 so knjige nacisti zažgali na Minoritskem trgu pred samostanom.

(Lit. in viri: Kronika; ustne izjave nekdanjih članov Prosvetnega društva F. Gunžerja, J. Petka, J. Skaletove idr.)

IX. KNJIŽNICA SVOBODE ALI VZAJEMNOSTI

Po Komljančevih podatkih je bila ptujska podružnica Svobode ustanovljena 1. julija 1919. Natančneje jo je opisala M. Aličeva: »Ustanovljena je bila 1919 in bi naj z ustreznim knjižnim fondom posredovala splošno in predvsem družbenopolitično izobrazbo. Osnovna knjižna zaloga je bila 200 nemških knjig. Te je Svoboda prevzela od nemškega kulturno-prosvetnega društva. Po razpustu Svobode 1935. l. je prevzelo knjižnico prejšnjega društva delavsko društvo Vzajemnost. Do decembra 1940, ko je bila tudi Vzajemnost razpuščena, je knjižna zaloga narasla na okrog 700 do 800 knjig. Fond je obsegal strokovno literaturo, in sicer sociološko, politično-gospodarsko in beletristiko, v prvi vrsti dela s socialno problematiko. Najmočnejše so bili zastopani ruski pisatelji, od domačih pa Ivan Cankar. Redno je obiskovalo knjižnico okrog 30 bralcev, zlasti delavci in dijaki-komunisti s ptujske gimnazije. Društvo si je uredilo tudi čitalnico, kjer so bili bralcem na razpolago društvena revija Svoboda in drugi literarni in splošno kulturni časopisi. V 20 letih obstoja je knjižnica ideološko usmerjala in izobraževala bralce, iz katerih so zlasti mnogi poznejši organizatorji nacionalnega odpora proti okupatorju.« (Knjižnica 1970, 41.) Knjižnica je bila v stari kasarni v Panonski (sedaj Lackovi) ulici.

X. KNJIŽNICE »BODOČNOSTI«

Leta 1900 je bilo v Ptuju ustanovljeno »Akademično ferijalno društvo Bodočnost«, ki je začelo z ustanavljanjem ljudskih knjižnic (J. E. Štuhec: Slovenska narodna mladina 1912, 252). 1910 je dobilo društvo od kluba naprednih

slovenskih akademikov v Celju 50 kron za svojo knjižnico »Bodočnost«. Slovenski Branik navaja 1911. l. (str. 126-7), da je »Pri Mariji Snežni blizu Cmurka ustanovilo akademično ferijalno društvo »Bodočnost« v Ptujju IV. javno Ljudsko knjižnico. Kot predsednik JUC je podpisan Slavko Šumenjak s Polenšaka. Tudi Jubilejni zbornik ptujskih akademikov navaja 1932 (str. 6), da je društvo ustanovilo v Prekmurju v Gornjih Petrovcih »Knjižnico društva jugoslovanskih akademikov v Ptujju v Gornjih Petrovcih«.

Omladina 1906 (str. 45) sicer govori v zvezi s knjižnicami v Ptujju o ferijalnem akademskem klubu »Skala«, toda tu bo verjetno mišljeno društvo Bodočnost.

XI. KNJIŽNICE RAZNIH DRUŠTEV

Poleg omenjenih društvenih knjižnic omenjajo viri v Ptujju še nekatere. Tako poroča Ptujski list 1920 (št. 18 in 48) o ptujskem Dramatičnem društvu, ki je bilo od začetka pod okriljem Narodne čitalnice, a se je pozneje osamosvojilo, in o njegovem knjižničarju oziroma knjižnici. Enako omenja knjižničarja med obema vojnama v svoji Gledališki kroniki iz 1952 (str. 15) F. Alič. V knjižnici se nahaja nekaj starejših del, prav tako v Zgodovinskem arhivu Ptuj, z žigi »Dramatično društvo v Ptujju«. Podrobnejših podatkov o knjižnici ni.

Prav tako je med knjigami Študijske knjižnice delo z žigom »Hranilno in posojilno društvo v Ptujju«, kar kaže, da je imelo društvo svojo knjižnico.

Jubilejni zbornik Pax et Bonum omenja 1919. l. v samostanu knjižnico Orla, več knjig, celo s prejšnjega stoletja, pa nosi žig »Dijaški Orel«. Sicer pa so te knjige v glavnem itak prešle v knjižnico Prosvetnega društva v Ptujju. Več podatkov imamo o knjižnici Sokola. Leta 1906 je bilo sokolsko društvo v okviru čitalnice, 1908 pa že samostojno. Dopis v ZAP iz 15. 2. 1928 pravi, da čaka potovalna sokolska knjižnica za Ptuj že ves mesec, a nihče ne pride ponjo. Po izjavi profesorja Slava Komaca in po njegovem poročilu 31. 12. 1939 je imela sokolska knjižnica 602 knjigi, in sicer samo strokovne v zvezi z gimnastiko, medtem ko je imela leposlovne čitalniška knjižnica. Knjižnico je vodil dolgo vrsto let prof. Maks Kovačič. V Študijski knjižnici je samo ena knjiga z žigom »Sokolsko društvo Ptuj — Prosvetni odsek«. Med okupacijo so bile seveda tudi te knjige uničene, ohranilo se jih je le nekaj iz osebne knjižnice Branka Šalamuna in Slava Komaca.

Ptujski list 1919, št. 16 (18. 4.) piše: »Žensko društvo si je nabavilo lepo knjižnico, sestojeko iz slovenskih in nemških knjig iz starejše in novejše literature. Dame, sezite po knjigah. Knjižnica je v Mladiki v III. razredu dekliške meščanske šole in je odprta vsak četrtek od 15. do 16. ure.« Nadaljnja usoda knjižnice ni znana.

Leta 1926 se omenja v minoritskem samostanu knjižnica Pevskega društva sv. Cecilije. Prav tako navajajo arhivski viri od 1929 do 1937 knjižnico Lovskega društva.

Knjižnica Društva upokojencev šteje le 260 novejših leposlovnih del in je odprta enkrat na teden. Obisk je dokaj skromen, saj so upokojenci v glavnem včlanjeni v mestni knjižnici.

XII. GIMNAZIJSKA KNJIŽNICA

Ko obravnavamo zlasti starejše ptujske knjižnice, ne moremo mimo gimnazije oziroma gimnazijske knjižnice, ki se je po zakonskih določilih seveda pojavila z ustanovitvijo ptujske gimnazije 1869. leta. Podatke o knjižnici lahko zasledujemo ves čas v gimnazijskih izvestjih, zlasti v času Avstro-Ogrske, ko so redno izhajala. Slabše je bilo v stari Jugoslaviji in po osvoboditvi. Knjižnica in knjige imajo zaradi dolgega obdobja gimnazijske ustanove dokaj pisano zgodovino. Že če pogledamo žige, srečamo različne nazive (Kaiser Franz Josef — Landesgymnasium in Pettau, Bibliothek des I. Realgymnasium zu Pettau, Lehrerbibliothek-Pettau-Landesgymnasium, Državna realna gimnazija v Ptuj, Državna realna gimnazija kraljeviča Andreja v Ptuj, Dijaška knjižnica; med okupacijo: Bibliothek der Oberschule für Jungen in Pettau, Bibliothek der Wolfram Eschenbach Schule. Oberschule für Jugend; po osvoboditvi pa Državna gimnazija Ptuj, Dijaška knjižnica — Gimnazija Dušana Kvedra, Profesorska knjižnica — Gimnazija Dušana Kvedra).

Za knjižnico je ob ustanovitvi prispevala tudi ptujska mestna občina. Že v prvih izvestjih zasledimo podatke o nakupu in darovih, posebej za Lehrerbibliothek — učiteljsko ali profesorsko knjižnico in posebej za Schülerbibliothek — dijaško ali šolarsko knjižnico. V začetku je bil običajno knjižničar sam ravnatelj, zlasti za profesorsko knjižnico, in tako srečamo imena Peter Končnik, Anton Fichna, Hans Tschanet idr. Če bi hoteli dobiti statistični pregled rasti knjižnice od začetka pa vse do danes, bi naleteli na več praznin. Marsikje je samo omenjeno, da je knjižnica dobila s te in s te stroke v dar knjige, ali pa jih kupila, ne navaja pa se natančno število, da bi tako ugotovili vsakoletno stanje, zato navajamo le številke za posamezna leta.

Leta 1870 je v gimnaziji določen prostor za knjižnico in bralno sobo (Lesezimmer). Kaj kmalu po 1870 vodita knjižnico dva profesorja: eden dijaško, drugi profesorsko. 1889 beremo v Pettauer Z. (št. 37), da je dobila gimnazijska knjižnica za knjige 30 kron. 1899/1900 šteje profesorska knjižnica že 1.621 knjig ter 3.057 zvezkov in programov, a dijaška 409. Ti programi oziroma letna poročila vseh gimnazij s področja Avstro-Ogrske so do 1914 narasli na 12.723 kosov, kar seveda ne moremo šteti med knjige. Profesorska knjižnica šteje 1915. leta 2.306 del, dijaška pa 1.283. Če pogledamo, kakšne knjige so kupovali, saj večkrat izvestja navajajo naslove del, vidimo, da je večina knjig nemških, zlasti še v dijaški knjižnici. O tem piše v svojih spominih F. K. Meško, ki je tukaj obiskoval nižjo gimnazijo 1886—1890, omenja v glavnem nemška dela, kot so Hoffmanove pravljice, medtem ko si je moral izposojati slovenska dela izven šole. Tudi profesor J. Komljanec piše, da leta 1902, ko je prišel na gimnazijo, ni našel v dijaški knjižnici niti ene slovenske knjige. Od ostalih knjižničarjev omenjajo izvestja Hansa Brigolo, Wilhelma Sahla, Rudolfa Gaupmanna, Ägida Raiza, Josefa Zacka, Adolfa Braunerja idr.

V stari Jugoslaviji je izšlo prvo (51.) izvestje šele 1929. V njem je članek o knjižnici dr. Jakoba Ploja (kar smo že obravnavali na drugem mestu), ki jo je njegov sin Oton zapustil gimnaziji. Ob koncu 1928/29 šteje profesorska knjižnica 1.825 del v 3.825 zvezkih. Medtem pa je dijaška knjižnica razdeljena na 4 skupine: slovenske knjige (827), srbske in hrvatske (215), francoske (455) in nemške (1.052). Če pogledamo nadaljnjo rast do okupacije, vidimo 1938/39, da

je slovenskih knjig 1.770, srbsko-hrvatskih 590, francoskih 634 in nemških 1.086, ali skupaj 4.080. Najbolj so narasle slovenske knjige. 1941 je profesorska knjižnica imela okrog 4.200 del, medtem ko je bila dijaška razbita na nove skupine in stanje ni razvidno, na vsak način pa je štela skoraj 5.000 del. Ne smemo še pozabiti knjižnice Podpornega društva, toda to so bile večidel šolske knjige, ki so se nudile revnim dijakom skozi celo leto naposodo. Ta je nihala med 1.200 in 2.000 deli. Največ so bili darovi in vsako leto se jih je zaradi obrabljenosti ali zastarelosti izločilo tudi več sto. V začetku je vodil to knjižnico več let prof. Fran Alič, pozneje tudi Anton Ingolič. Profesorsko knjižnico v stari Jugoslaviji so urejali: F. Komljanec, Rajko Kanduč, Franjo Žgeč, Anton Ingolič, Arnold Paulinič, Jože Kos idr.; slovenski oddelek dijaške knjižnice pa Peter Holeček, A. Ingolič, France Habe, Lojze Uršič idr.; srbsko-hrvatski oddelek skoraj isti kot slovenski; francoski del dijaške knjižnice Miroslav Gorše, Hugon Bajuk, Martin Fortuna, Slavka Vučičević, France Onič, Vilko Rus, Ivan Šavli; a nemški del Albin Mali, Gregor Herzele, Franjo Žgeč, Jože Dular, Arnold Paulinič idr.

Za primer, kakšen fond je profesorska knjižnica vsebovala, navedimo letno poročilo z 1929/30: »Knjižnica ima po večini znanstvena dela, filozofijo, pedagogiko, zgodovino, geografske spise, dela iz klasičnega germanskega in slovanskega jezikoslovja. Ima mnogo leposlovnih del (grški, rimski, nemški, slovenski in slovanski pisatelji, prevodi svetovnih pisateljev). Poleg tega imajo kabineti svoje strokovne knjižnice v okviru profesorske knjižnice. Knjižnica dobi vsako leto nekaj knjig brezplačno od ministra prosvete.« Od revij navaja izvestje PV, Geografski vestnik, ČZN, GMDS, Čas, Nastavni vjesnik, Poučni slovar, knjige Šolske matice idr.

Leta 1939/40 so preuredili dijaško knjižnico v razredne. A. Ingolič o tem poroča: »Knjižničarjevo delo se je vršilo takole: v višji gimnaziji je s profesorjem slovenščine uredil razredne knjižnice, razen tega je pa še dvakrat na mesec izposojal knjige nižješolcem, a po potrebi tudi učencem višjih razredov. Učenci prvih štirih razredov so prečitali po pet, a višješolci po deset knjig. Za potrebe knjižnice smo kupili 4 omare, kartoteko s 3.000 listki ...« Kot dobrotnika dijaške knjižnice omenjajo prof. J. Komljanca in K. Meška.

Steletova navaja 1932 v svojem pregledu knjižnic podatek, da ima gimnazijska profesorska knjižnica 2 kataloga: vezani kronološki ter abecedni na listih.

Takoj v začetku 1941/42 so profesorsko knjižnico (3.000 zvezkov) v glavnem skrili v ptujskem muzeju, medtem ko je bila dijaška knjižnica uničena. Prav tako zasledimo v gimnazijskem arhivu, da je moral zadnji knjižničar Podporne knjižnice A. Ingolič pobrati vse knjige od dijakov ter jih oddati — seveda, da jih uničijo.

Kaj in koliko se je med okupacijo v gimnaziji kupovalo, ni ohranjenih virov. Zanimivo je le, da so bili 1944, ko so Nemci spoznali, da se bliža njihov poraz, poslani iz gimnazije v Judenburg 3 zaboji in v dveh od njih so bile knjige. (R. Čeh: Zaprášeni listi, 65. in 66. izvestje 1969/70 1970/71).

Prvi podatek o fondu gimnazijske knjižnice po osvoboditvi srečamo v Slovenskih knjižnicah iz 1951. leta, kjer se omenja profesorska knjižnica s 1.594 zvezki in jo vodi A. Paulinič, dijaška pa 1.240 zvezkov, ima AIK ter jo vodi Vida Sluga (medtem ko so ostali podatki o knjižnicah pomešani). Ko se je namreč po vojni vrnila profesorska knjižnica v gimnazijo, so z ustanovitvijo Študijske

knjižnice večji del izločili ter ga dali novi ustanovi. Vendar so bile te knjige iz gimnazije že nerabne oz. zastarele. (Arnold Paulinič: Profesorska knjižnica. Izvestje 1969, 84). Tu se avtor moti, ko trdi, da je bila Plojeva knjižnica uničena, saj se precej knjig hrani v Študijski knjižnici, del njih pa je še v gimnaziji! Za dijaško knjižnico piše v svojem poročilu knjižničar I. Arhar (Izvestje 1969, 84—85): »Za nastajanje nove knjižnice je poskrbel najprej Anton Ingolič, za njim pa je varuštvo dijaške knjižnice prevzela prof. Vida Slugova in jo vodila nekaj let do svojega odhoda s ptujske gimnazije. V letih osemrazredne gimnazije je narasel knjižni fond na približno 1.500 inventarnih števil. Ob preurejanju knjižnice v zvezi z oblikovanjem osemrazredne osnovne šole in štirirazredne gimnazije, je bilo večje število knjig, primernih za nižjo stopnjo, izločenih in oddanih ptujskim osnovnim šolam, bolj ali manj dotrajane, zastarele, ali kakorkoli odvečne pa ptujski Študijski knjižnici, tako da je ostalo le še kakih 1.000 knjig.«

Tako je štela 1969 profesorska knjižnica več kot 3.000 zvezkov, dijaška pa čez 4.000.

1968 so obe knjižnici združili v istem prostoru ter ju znova preuredili s primernimi katalogi po modernih normativih. Knjižnico je od 1968 do 1977 vodil prof. Drago Šuligoj. Vse knjige profesorske knjižnice, ki so bile po različnih kabinetih, so prenesli v isti prostor, ki so ga primerno adaptirali. V gimnazijski zbornici so leta 1970 uredili priročno profesorsko knjižnico. Dijaška knjižnica je odprta dvakrat tedensko, profesorjem pa je dostop do knjig omogočen v vsakem času. Konec 1976 je štela dijaška knjižnica 4.960 knjig, profesorska pa 4.059. Za obe knjižnici se posebej vodi inventarna knjiga ter AIK.

Za natančnejše poznavanje najstarejšega fonda gimnazijske knjižnice nam lahko delno služita dva gimnazijska kataloga (Altes Bibliotheks-Inventar, ki sega od 1869 do 1886 ter šteje 1.014 del ter Neues Bibliotheks-Inventar od 17. septembra 1886 do ...? ter šteje 1.072 del), ki ju hrani študijska knjižnica.

(Viri in lit.: gimnazijska izvestja od 1870 do 1976).

XIII. KNJIŽNICA UČITELJSKEGA DRUŠTVA

Istega leta (1869) kot gimnazija je bilo v Ptujju ustanovljeno Učiteljsko društvo. V pravilih društva iz Avstro-Ogrske je razvidno, da je bil v odboru tudi knjižničar (člen 18) in da smejo redni člani uporabljati knjižnico (člen 23). V Študijski knjižnici imamo Erjavčevo izdajo iz 1888 z žigom Verein des Bezirkes Pettau in prav tako spada verjetno sem delo z žigom »Stadtschulrat Pettau«.

Natančnejše podatke o knjižnici dajejo vsaj za nekaj časa sejni zapisniki Učiteljskega društva od 1927 do 1933 (ZAP — MD — II — 5). Tako poroča 11. 1. 1928 knjižničar, da je v knjižnici 544 knjig, vendar pa so sem všteti tudi dvojniki. Vštete niso raztrgane in manj vredne knjige. 16 članov si je izposodilo 62 knjig. Tega leta je bila knjižničarka Ana Bezjak, pomagal pa ji je Jančič. 24. 5. 1928 je sklenjeno, da se združita ormoška in ptujska učiteljska knjižnica. Sedež srezke knjižnice je bil v Ptujju. Ormoška knjižnica je bila v celoti prenesena v Ptuj. Lista za odbor ptujske srezke knjižnice se je 1928 glasila: Ivan Žolnir, Edo Praprotnik, Davorin Šterk, Ana Bezjak in Dora Mervič.

Izposoja je bila pravzaprav zelo nizka, saj si je 1929. leta 12 izposojevalcev izposodilo 35 knjig. V tem letu so nabavili knjige SŠM, Preglja, mesečnik za ljudsko prosveto, LZ, Die Quelle, Neuen Bahren. Zaradi premajhne obveščeniosti knjižnice in nepoznavanja vsebine, je odbor zahteval, da se pripravi seznam vseh knjig ter se odpošlje vsem šolskim upraviteljem. Knjige se naj izposojajo od enega zborovanja do drugega. Za zamudo se uvede kazen v znesku 5 din. Knjige so se izposojevale eno uro pred zborovanjem.

6. 10. 1930 šteje knjižnica 600 knjig. Še vedno ni seznama knjižne zaloge. 25. 2. 1931 sklenejo, da ne bodo naročali nobene beletristične literature, temveč le strokovno.

5. 10. 1931 je v knjižnici 318 knjig slovenskega slovstva, 43 mladinskih del, 12 srb.-hrv., 24 prevodov iz ustavne knjižnice, 87 pedagoških, 94 del z realistično vsebino, 4 spretnost in glasba, 12 revij ter 51 z različno vsebino, ali skupaj 467 del.

Na občnem zboru 15. 10. 1932 se slišijo pritožbe, ker knjižnica ne kupuje več leposlovnih del. Tudi to leto si je izposodilo le 14 članov 33 del.

Drugih podatkov o knjižnici nimamo.

XIV. FRANCOSKI KROŽEK

13. 2. 1922 je bil ustanovljen v stari vojašnici oziroma kasarni v Panonski ulici »Cercle Français Ptuj« (glej Ptujski list 12. 2. 1922!), ki je imel večje število francoskih del (čez 1.600). Vodil ga je profesor Karel Zelenik. Te knjige so prešle pozneje v gimnazijsko knjižnico in od tu v Študijsko knjižnico Ptuj.

XV. DIJAŠKI DOM

1903 prosi »Nemški dekliški dom«, sedanji »Dijaški dom« v Ptujju Südmarko za prispevek za zavodsko knjižnico. V njej je tudi pozneje obstajala knjižnica, saj je v Študijski knjižnici več nemških in starejših slovenskih del z žigom »Dijaški dom«. Danes je v domu manjša zavodska knjižnica.

XVI. BIBLIOTEKA GARNIZONA PTUJ

Natančnejših podatkov o začetku knjižnice ni. V tukajšnjem garnizonu je bila ustanovljena takoj po osvoboditvi in pozneje prestavljena v Dom JLA, kjer je ostala do 1970. Sedaj je zopet v garnizonu ter vsebuje cca 800 naslovov, od tega je okrog 300 knjig z zgodovinsko in vojno tematiko. Knjižnico obiskujejo večinoma vojaki.

XVII. PREGLED JAVNIH KNJIŽNIC PTUJSKEGA OKOLIŠA

Podatki o vaških, farnih in drugih okoliških knjižnicah so dokaj fragmentarni. Posamezne notice o knjižnicah zasledimo v starejšem časopisju, župnij-

skih in šolskih kronikah, ali pa sklepamo o njihovem obstoju po žigih ohranjenih knjig, ki so se znašle v naši knjižnici po bogve kako čudnih potih. Več podatkov je za obdobje po osvoboditvi, ko te knjižnice prevzame ZKPO. Statistiko o njih lahko najdemo v arhivu knjižnice. Naslanjati se moremo tudi na publikacijo »Slovenske knjižnice« iz 1951, ki je sicer nepopoln prikaz in več kje pomanjkljiv pregled knjižnic po Sloveniji. Zaradi obsega naše publikacije se bomo omejili na najbolj osnovne podatke o posameznih knjižnicah, upoštevali lasten fond (le pri izposoji Potujoče knjižnice je nemogoče ločevati število prebranih del) in knjižnice razporedili po abecednem seznamu krajev oziroma vasi. Fond naj obsega stanje ob koncu 1977. l.

APACE. Knjižnica se pojavi 1974 v lastnem prostoru novega kulturnega doma. 1977 šteje 262 knjig, 32 bralcev in 40 izposojenih del.

BOROVCI. Knjižnico je ustanovila OF 1946. Že nekaj let nazaj ima nespremenjeno število knjig (1065). Ne dela.

BREG PRI PTUJU. 1923/24 je knjižnico ustanovila Zveza kulturnih društev in je štela 55 knjig. Do 1931/32 je Javna knjižnica ZKD štela 83 knjig s 15 bralci, ki so prebrali 62 knjig. 1950 je ustanovila novo knjižnico OF. 1962 je štela 1500 knjig.

BUDINA. Knjižnico je 1920 ustanovilo Katoliško izobraževalno društvo za Budino in Spuhljo. Društvena čitalnica je bila deljena.

BUKOVCI. Knjižnica je ustanovljena 15. 1. 1946. 1951 ima 616 zvezkov, 1977 380 knjig s 64 bralci ter 942 izposojenimi knjigami.

CIRKOVCE. Bralno društvo se omenja 7. 2. 1907. Šolska kronika govori v letih 1935—1940 o Javni ljudski knjižnici, ki ima 120 knjig. Novo knjižnico je ustanovila LMS 1948. 1977 ima 610 knjig, 30 bralcev ter 950 izposojenih knjig.

CIRKULANE. 8. septembra 1899 je ustanovljeno Bralno društvo »Naprej« pri Sv. Barbari v Halozah, ki je v liberalnih rokah. 1908 pa je takratni župnik organiziral »Katoliško izobraževalno društvo«. O prvem društvu piše v šolski kroniki: »Namen tega društva je medsebojno izobraževanje, pošteno razveseljevanje, poučevanje, posebno v gospodarskih stvareh. Da je bilo to društvo tudi tukaj potrebno, znači najbolj to, ker mu je takoj pristopilo v prvem letu čez 100 udov ter je do danes čez 1000 knjig izposodilo.« BD »Naprej« je imelo svojo bralno sobo. 1904/5 se je ustanovila na šoli tudi Kmetijska knjižnica, ki se omenja do 1920. leta. Svojo knjižnico je moralo imeti tudi »Sokolsko društvo Ptuj — četa v Sv. Barbari v Halozah«. Vse te knjige so 1941 zažgali, ali pa so jih raznesli domačini. Ponovno je knjižnica ustanovljena 1947 in šteje danes 650 knjig.

DESTERNIK. Gospodarsko in bralno društvo se ustanovi 1907. Na občnem zboru 1909 govorijo o velikem napredku knjižnice. 1924 stopi v Prosветno zvezo. Med vojno je uničena in ponovno so odprli Ljudsko knjižnico januarja 1947. Danes šteje 281 knjig.

DOLENA. 1962—1965 je delovala tukaj potujoča knjižnica. Novejših podatkov ni.

DORNAVA. 1906 se že omenja Kmetijsko bralno gospodarsko društvo. Knjižničar je bil v začetku Franc Čuš. 1941 so knjige društva rešili ljudje pred hitlerjevskim uničenjem in jih raznesli po hišah. 1946/47 pa je bil v Dornavi in Mezgovcih ustanovljen Ljudskoprosветni svet, ki je imel v obeh vaseh knjiž-

nici. 1956/57 se v šoli omenja še Prešernova knjižnica, ki pa ni imela preveč uspeha. Prav tako je v Domu za duševno defektne knjižnica sindikalne podružnice, ki pa se je v glavnem poslužujejo člani kolektiva. Splošno knjižnico je ustanovil IZUD 1949 in ima danes 385 knjig.

GORIŠNICA. Bralno društvo pri Sv. Marjeti niže Ptuja je ustanovljeno 30. oktobra 1898. Knjižnica je bila med okupacijo uničena. Nemci in nemškutarji so sicer ustanovili nemško knjižnico s propagandno vsebino, a se je je posluževalo le nemško učiteljstvo in orožništvo. Januarja 1946 so organizirali »Teden slovenske knjige« in ustanovili Ljudsko knjižnico. 1977 šteje 265 knjig, ki so v šolskih prostorih.

GRAJENA. Ljudsko knjižnico ustanovi IZUD 1947. Danes je knjižnica v šoli, šteje 586 knjig, ima 30 bralcev in 122 prebranih knjig.

GRUŠKOVEC. Ljudska knjižnica je ustanovljena 1. 7. 1948 in je imela v tem letu 100 zvezkov. Drugih podatkov ni.

HAJDINA. Za leto 1894/95 se omenja v šolski kroniki Kmetijska knjižnica z 58 zvezki, ki se ji v naslednjem letu pridruži Ljudska knjižnica (1908/9 šteje 136 zvezkov). 1936 je bilo ustanovljeno klerikalno Bralno društvo ali Dekliška zveza. 1909 razpravlja SKSZ Prosvet o vezavi knjig hajdinskega organista. Knjige so leta 1941 ljudje razvlekli na vse strani. Prav tako je obstajala »Župnijska knjižnica Hajdina pri Ptuj«. Po osvoboditvi je knjižnica nanovo ustanovljena 1946, 1964 pa jo je prevzela LMS. Danes šteje 410 knjig, ima 130 bralcev in 56 izposojevalcev.

JUROVCI V HALOZAH. 1907 se nekajkrat omenja Kmetijsko bralno društvo.

JURŠINCI. 1907 beremo: »Tukajšnje politično narodno gospodarsko društvo izposojuje vsako nedeljo po pozni maši v stari šoli knjige.« 1911 šteje knjižnica Slovenskega katoliškega izobraževalnega društva nad 300 večinoma vezanih knjig. Od novembra 1910 do februarja 1911 je izposojenih 320 knjig. 1924 pristopi k Prosvetni zvezi. Po vojni je Prosvetno društvo ustanovilo knjižnico 1950, ki se je imenovala Ljudska knjižnica KUD »Oton Zupančič«. 1957 je ljubljanska podružnica knjižničarjev knjižnico povsem opremila s 560 knjigami (AIK, UDK). V posameznih letih je število izposoj dokaj visoko. Knjižnica je v šoli. Danes ima 1190 knjig, 20 bralcev pa je prebralo 210 knjig.

KIDRIČEVO. 1952 je bilo ustanovljeno Delavsko prosvetno društvo, ki ima svojo knjižnico. 1976 je imela 2408 knjig, 579 bralcev, ki so si izposodili 7832 knjig. Ves čas dela v njej honorarno ista knjižničarka. Knjižnica ima svoj prostor pri DPD Svoboda. Prav tako ima svojo strokovno knjižnico TGA Kidričevo, vendar nimamo na razpolago številčnih in drugih podatkov.

KUNGOTA. Podatki so le za 1972—1977. Lastnih knjig ima danes 426, izposoja je dosegla 1062 knjig.

LESKOVEC. Pred I. svetovno vojno je obstajala knjižnica »Sv. Andraž v Halozah — čitalnica« ali »Izobraževalno društvo v Leskovcu pri Ptuj«. 1924 je pristopila v Prosvetno zvezo. Po vojni je ponovno ustanovljena Ljudska knjižnica 1. 11. 1948. Danes je knjižnica v šoli ter šteje 320 knjig s 13 bralci ter 44 izposojenimi deli.

LOVRENC NA DRAVSKEM POLJU. 1903 ustanovijo Bralno društvo, ki mu 1907 podari Mohorjeva družba 63 knjig. 1933 pride društvo v »Slomškov dom«

ter se imenuje »Katoliško prosvetno društvo«. 1946 so po knjižni akciji zbrali za Ljudsko knjižnico 200 starih knjig ter nakupili nekaj novih in pričeli z bralnimi krožki. Danes je knjižnica v Klubu vaščanov ter šteje 471 knjig.

MAJŠPERK. Knjižnico je okrog 1930 ustanovila tovarna tanina ter vrši funkcijo Ljudske knjižnice. 1945 jo ponovno uredijo. V kraju je bila 1949 SKUD »Anton Ingolič« — sindikalna knjižnica. Danes je Ljudska knjižnica v osnovni šoli ter šteje 1586 knjig, ima 76 bralcev, ki so prebrali 156 knjig.

MARKOVCI. Bralno društvo je ustanovljeno 15. julija 1893 in »ima blag namen z dobrimi knjigami in časopisi prebujati narodno zavest, le škoda, da v novejšem času neljube razprtije ovirajo njegovo delovanje«. (Župnijska kronika str. 13.) 1912 so bralci prečitali blizu 600 knjig. V letih 1945/46 so po vseh vaseh markovske fare organizirali ljudske knjižnice, a delovale so le v Bukovcih in v Novi vasi pri Markovcih. 1956 sta se združili markovska in novovaška knjižnica v okviru Prosvetnega društva »Alojza Strafele«. Danes je knjižnica v združenem domu in šteje 413 knjig, ima 52 bralcev, ki so si izposodili 123 knjig.

MURETINCI. Prvi podatki so iz l. 1959. Danes je knjižnica v posebnem prostoru prosvetnega doma in šteje 1321 knjig, ima 184 bralcev ter 455 izposojenih knjig.

NARAPLJE. V knjižnici je bilo 1958 125 zastarelih knjig. Dve leti so imeli urejeno izposojlo iz potujoče knjižnice.

NOVA CERKEV V HALOZAH. V študijski knjižnici je knjiga z naslednjim žigom in notico: »Javna jubilejska knjižnica pri Novi cerkvi v Halozah 1848—1908. Pozor. Knjiga naj se čuva, skrbno čita in drugim ne posoja.« Iz tega bi sklepali, da knjižnica obstaja že od 1848 naprej (?!).

NOVA VAS PRI PTUJU. Pred vojno (1924) je obstajalo tu Izobraževalno društvo. Po vojni je ustanovljena knjižnica 1945. 1953 je prenehala delovati, vendar se še omenja 1956 njenih 216 knjig.

PODLEHNIK. 1909 se omenja Gospodarsko in bralno društvo sv. Trojica v Halozah. Po vojni ustanovi PD 1950 knjižnico, ki je bila nekaj časa v gasilskem domu, danes je v osnovni šoli ter šteje 739 knjig, ima 29 bralcev, ki so prebrali 147 del.

PODVINCI. Bralno društvo iz leta 1907 in 1908 napada nemškutarski Štanjerc. Drugih podatkov ni.

POLENSAK. 1. 4. 1904 ustanovijo Kmečko bralno društvo. 1941 zažigajo slovenske knjige Nemci in domači izdajalci. 1950 je bila v gasilskem domu nameščena Ljudska knjižnica, ki jo je 1954 prevzelo prosvetno društvo. V šolski kroniki je knjižnici odmerjeno dokaj prostora. Danes je knjižnica v šoli, ima le 187 knjig in ne dela.

PRISTAVA. 1908 je knjižnica poslovala pri Korenjaku ob nedeljah popoldne.

PTUJSKA GORA. Ustanovljena je pred 2. svetovno vojno. Po okupaciji jo je ponovno ustanovilo PD 1946. Danes ima svoj prostor zraven sedeža krajevne skupnosti ter šteje 527 knjig, a ne posluje.

ROGOZNICA. Aktivno bralno društvo je imelo svoje prostore v Bračičevi gostilni in je bilo narodnostno zelo zavedno. Knjižnica Kmetijskega bralnega

društva je bila ustanovljena 1906. Po vojni je PD ustanovilo knjižnico 1958 in danes je v lastni sobi združnega doma ter šteje 540 knjig, 29 bralcev in 29 izposojenih knjig.

RODNI VRH V HALOZAH. 1920 nameravajo ustanoviti Slovenci Ljudsko knjižnico kot protiutež Ornigovi in Wankmüllerjevi nemškutariji. Organizator tega je nadučitelj Franc Martinc.

SELA. Med okupacijo so Nemci ustanovili šolsko in ljudsko knjižnico, ki je bila 1945 uničena. Danes uporabljajo potujočo knjižnico.

SESTRZE. Ljudska knjižnica je bila ustanovljena 1951 in je imela takrat 100 zvezkov. Poznejših podatkov ni.

SPUHLJA. Ljudska knjižnica je bila ustanovljena 1920. 1951 je imela 325 zvezkov in AIK. Drugih podatkov ni.

STARŠE. Od 22. 1. 1909 imamo podatke o društvu s knjižnico. Po osvoboditvi je knjižnica ustanovljena 1. V. 1947. Poznejših podatkov ni.

STOPERCE. 22. 10. 1908 je bil knjižničar društva SKSZ nadučitelj Ivo Zupančič. Po vojni je bila knjižnica ustanovljena 1947. Danes je v šoli in šteje 708 knjig, 35 bralcev in 187 izposojenih knjig.

STRNIŠČE. 1919 so tukaj odprli čitalnico. Drugih podatkov ni.

TRNOVSKA VAS. Glej poseben članek!

VIDEM. 1924 stopi Prosvetno društvo, ki je obstajalo že prej, v Prosvetno zvezo. Po vojni so podatki od 1959 naprej. Danes je knjižnica v šoli ter šteje 728 knjig, 27 bralcev in 90 izposojenih knjig.

VITOMARCI. Kronika iz 1891 piše: »Dne 15. februarja 1891 stvorilo se je pri Sv. Andražu v Slovenskih goricah bralno društvo, s čemer si je največ zaslug stekel rajni nadučitelj Franc Zadavec in tukajšnji župnik Jožef Kukovec. Otvoritev pri g. Roli bila je prav sijajna in so isto zdatno pomnožili pevci od sv. Jurija ob Ščavnici...« 8. 1. 1911 daruje bralno društvo šoli »Ljudsko knjižnico«. O pridni izposoji v šoli beremo ves čas med obema vojnama. Med okupacijo je slovenske knjige uničil šolski upravitelj Anton Haberle. 1945 je knjižnico ponovno ustanovila OF. Danes je v prostorih stare šole ter šteje 651 knjig, ima 32 bralcev, ki so prebrali 72 knjig.

VURBERK. Knjižnica je bila ustanovljena januarja 1907 in še isto leto so bralci prebrali 1311 knjig. Knjižnica je v začetku štela 305 knjig. Tudi poznejša izposoja kaže na visoko število prebranih knjig. Po vojni se ne vodi več v ptujski evidenci.

ZAVRČ. Štajerc se 1907 norčuje, češ da je tukaj bralno društvo na stranišču. Prosvetna zveza je po vojni ustanovila knjižnico 1946. Danes je v prostorih gasilskega doma in šteje 610 knjig. Knjižnica ne dela.

ZETALE. 1907 je ustanovljeno »Kmetijsko bralno društvo«. Po osvoboditvi so ustanovili knjižnico 1946. Danes je v šoli skupno s šolarsko in obe štejeta 959 knjig, imata 45 bralcev ter 335 izposojenih knjig.

(Viri in lit.: notice v Našem domu, Slovenskem gospodarju, Štajercu, »Slovenske knjižnice« 1951, župnijske in šolske kronike, arhiv matične knjižnice; delno je podatke za zunanje knjižnice zbral iz kronik S. Petrovič, referent za matično službo).

KNJIŽNICA V TRNOVSKI VASI

Simon Petrovič

Na področju današnje krajevne skupnosti Trnovska vas so se rodili ali pa delovali pomembni možje kot Jožef Mušec, Jakob Gomilšak, Ivan Macun in drugi. Ti so pripomogli, da je začela delovati v kraju tudi knjižnica. Vseh podatkov, ki bi prikazali izčrpno zgodovino knjižničarstva v Trnovski vasi, nismo mogli zbrati, podatki pa so vendar zanimivi. Ta kratki zgodovinski oris je nastal po pregledu cerkvene in šolske kronike, statističnih poročil in poročila ob proslavi 60-letnice obstoja Prosvetnega društva Trnovska vas.

1. Vaška ljudska knjižnica

V cerkveni kroniki (Dnevnik St. Volfanka) je prvič omenjena župnijska knjižnica leta 1849. Zapis v tej kroniki: »... tudi so radovoljni dari malo knjižnico S: življenje od Veriti 4 bukve obogatili.«

Okoli leta 1860 je dr. Jožef Muršec ustanovil v Trnovski vasi župnijsko knjižnico, ki ji je daroval mnogo knjig. Iz nje naj bi si izposojali knjige kmetje in tudi dijaki, ki so prihajali na počitnice. Knjižnica v Trnovski vasi je ena prvih ljudskih knjižnic na območju današnje ptujske občine. Dr. Jožef Muršec-Živkov je na knjige, ki jih je daroval, napisal: »Knjižnici sv. Bolfanski«. Podaril ji je 40 knjig. Leta 1904 je bilo v Trnovski vasi ustanovljeno »Katoliško slovensko izobraževalno društvo pri sv. Bolfanku v Slovenskih goricah«. Od leta 1905 je imelo društvo knjižno omaro v veži mežnarije, ki je bila v šoli, mežnar pa je bil društveni knjižničar.

Leta 1931 so preselili knjige v župnišče, kjer je bilo zbirališče slovenskih knjig. Leta 1933 so knjižnico preselili v sobo hranilnice in jo nanovo uredili.

Nemci so po prihodu knjige sežigali, vendar jih je bila večina pravočasno rešena. Na skrivaj jih je raznosil v skrite shrambe Bolfenk Novak iz Črmlje. Te knjige so se v poznejših letih skoro vse porazgubile. Leta 1951 je bilo ustanovljeno Kulturno umetniško društvo »Franceta Prešerna«. Društvo svojih prostorov ni dobilo in jih še sedaj nima. Knjižničarka je bila marljiva društvena delavka Tinka Vršič. Drugi knjižničarji so bili še: Niko Šuen, Mara Pelcl, Karel Vurcer.

Leta 1960 je bilo v knjižnici 220 knjig, obiskalo jo je 36 bralcev, izposodili pa so 106 knjig.

Od leta 1973 je knjižnica v majhnem prostoru osnovne šole. Leta 1977 je imela knjižnica 518 knjig in 53 bralcev, ki so si izposodili 524 knjig. Knjižnica prosvetnega društva sodeluje z Ljudsko in študijsko knjižnico Ptuj in si knjige izposoja iz potujoče knjižnice.

2. Šolarska — pionirska knjižnica

V šolski kroniki Trnovske vasi (Chronik der Volksschule in St. Wolfgang bei Wisch) je šolarska knjižnica prvič omenjena leta 1881.

Leta 1884 je bilo v šolarski in učiteljski knjižnici 217 knjig.

Leta 1892 je imela šolarska knjižnica 78 knjig, učiteljska pa je bila od nje ločena. V letu 1895 je novi šoli v Trnovski vasi podarila 51 knjig »Posojilnica v Ptuj«. Tudi šolski upravitelj Johann Reich je podaril šolarski knjižnici 12 knjig. Knjižnica je štela v tem letu 121 knjig. V šolskem letu 1900/1 je kronist o šolarski knjižnici zapisal naslednje: »Ker so knjige družbe Sv. Mohorja za šolarsko knjižnico z večine neuporabne in je bila šola v ta namen sicer le na 'Vrtec' naročena, se šolarska knjižnica ni kaj prida pomnožila, kar je tem bolj obžalovanja vredno, ker mladina rada bere, a se je starih večinoma broširanih knjig vsled mnogokratne rabe tako poškodovalo, da so se morale zavreči.«

V šolskem letu 1908/9 je imela šolarska knjižnica 245 del v 260 zvezkih. Knjige so tudi vezali. Za šolarsko knjižnico so skrbeli krajni šolski svet, nadučitelj, učiteljica in katehet.

V šolskem letu 1910/11 je imela šolarska knjižnica 271 knjig, izposojenih pa je bilo 780. Kronist je zapisal, da šolarji pridno berejo le pozimi, in da poleti za to ni časa. V šolskem letu 1913/14 je imela ta knjižnica 294 knjig, izposojenih pa jih je bilo 962.

Za šolsko leto 1927/28 je štela šolarska knjižnica 351 knjig, v šolskem letu 1935/36 pa 402 knjigi.

Leta 1941 je okupator šolarsko knjižnico uničil.

Leta 1953 je bilo v šolarski knjižnici 394 knjig, 172 bralcem pa so izposodili 1366 knjig.

Leta 1963 je imela 410 knjig, izposojenih pa jih je bilo 1384.

Leta 1971 je že razpolagala z 999 knjigami in 115 bralcem je bilo izposojenih 1238 knjig.

Leta 1977 je število knjig v šolarski knjižnici naraslo na 1237, 84 bralcem pa jih je bilo izposojenih 2448.

3. Učiteljska knjižnica

Šolsko poslopje v Trnovski vasi naj bi bilo zgrajeno leta 1785. O tem ni pisanih virov, pač pa je to povedal piscu šolske kronike Martin Kramberger iz Trnovske vasi.

Šolska knjižnica (Schulbibliothek) je v kroniki prvič omenjena leta 1881. Kronist navaja le, da je bil prirast 7 knjig iz Mohorjevega društva (Mohori-Verein). Leta 1882 je bilo v šolski knjižnici 199 slovenskih in nemških knjig. Tedaj je knjižni fond šolarske in učiteljske knjižnice še združen. V letu 1892 je bila učiteljska knjižnica ločena od šolarske in je imela 47 knjig. V učiteljsko knjižnico so prihajale knjige »Družbe sv. Mohorja«. Dne 18. novembra 1894 je prišlo do otvoritve nove šole in knjižnica je dobila novi prostor. V šolskem letu 1908/9 je imela učiteljska knjižnica 153 del v 189 zvezkih. Knjige so tudi skrbno vezali. V šolskem letu 1911/12 je štela učiteljska knjižnica 184 knjig.

Tedaj je kronist zapisal, da učiteljska knjižnica ne vsebuje takih knjig, da bi se učiteljstvu splačalo poseči po njih.

V šolskem letu 1916/17 je knjižnica razpolagala z 221 knjigami in zvezki. Leta 1926/27 pa s 311 knjigami.

V kroniki za šolsko leto 1928/29 je naveden tisk, ki ga je prejemale učiteljska knjižnica v Trnovski vasi, in sicer: Uradni list, Prosvetni glasnik, Popotnik, Slovenski učitelj, Sadjar in vrtnar, Šolska matica.

Leta 1941 je okupator uničil učiteljsko knjižnico.

V šolskem letu 1945/46 so nakupili nekaj novih knjig.

Leta 1966 je bilo v učiteljski knjižnici 142 knjig, 6 bralcem so bile izposojene 104 knjige.

Leta 1974 je imela učiteljska knjižnica 300 knjig, izposodili so jih 47.

Leta 1977 pa je bilo v učiteljski knjižnici 145 knjig in 5 učiteljem so jih izposodili 48.

PREGLED KNJIŽNIC NA SEDANJEM OBMOČJU ORMOŠKE OBČINE OD ZAČETKOV DO DANES

Nežka Vaupotič

Da bi lahko podala čim bolj natančne podatke o začetkih in razvoju knjižnic v naši občini, sem se oprla na šolske in cerkvene kronike, na statistična poročila knjižnic, ustne izjave starejših občanov, druge tiskane vire ter na podatke, ki sem jih dobila v ptujski Ljudski in študijski knjižnici.

Pri prebiranju omenjenih zapiskov nisem našla podatkov o kaki bogati zakladnici knjig, kot to zasledimo v poročilih nekaterih krajev z bogato kulturno tradicijo in starimi samostani.

Domovi po ormoški občini so raztreseni, zato je bila vsaka, še tako skromna knjižnica dobrodošla in cenjena.

Iz dobe čitalnic imamo malo podatkov, verjetno pa je, da so tudi pri nas v vseh večjih krajih ustanavljali bralna društva.

Med obema svetovnima vojnama, ko se borita za oblast liberalna in klerikalna stranka, obe ustanavljata knjižnice, zato je v tem času že v vsaki večji vasi knjižnica. Celo gasilska društva so začela ustanavljati svoje knjižnice.

Med drugo svetovno vojno okupator tudi v naših krajih ni prizanesel slovenskim knjigam. Le tu in tam se je zavednim Slovencem posrečilo rešiti del tega, kar je bilo v knjižnicah ali v privatnih rokah. V prvih letih po osvoboditvi so pričeli za knjižnice pridno zbirati knjige.

Mnogo knjižnic je bilo tedaj ustanovljenih na pobudo Ljudske prosvete Slovenije, ki je izvedla veliko akcijo knjižničarskega tekmovanja. Tako zasledimo v publikaciji »Slovenske knjižnice«, ki jo je izdalo Društvo bibliotekarjev Slovenije 1951. leta tudi podatke o knjižnicah iz ormoške občine.

Poznejši podatki kažejo, da so te knjižnice, ki so bile ustanovljene z minimalnim številom knjig (okrog 300), kmalu zamrle. Izgovori so bili različni: ni bilo novih knjig, ne prostorov pa tudi ne ljudi, ki bi se za knjižnice zavzeli.

Občinski svet Zveze svobod in prosvetnih društev občine Ormož je v letu 1964 dodelil 10 društvenim knjižnicam knjig v vrednosti 2.000 din, vendar je bilo to odločno premalo, saj je prišlo na vsako knjižnico le po 20 knjig.

Stanje našega knjižničarstva od začetkov do konca leta 1977 bom podala po abecednem redu krajev.

Cvetkovci

V Cvetkovcih je bila ustanovljena Ljudska knjižnica 1938. l. Ob popisu 1951. leta je bilo v knjižnici 334 zvezkov. Svojo knjižnico je imelo tudi Gasilsko društvo Cvetkovci.

Hum

Med vojnama je delovala knjižnica »Društva kmečkih fantov in deklet« pri Ivanu Novaku. Leta 1941 so večji del knjig varno poskrili in jih takoj po vojni spet zbrali ter z ostanki knjig šolske knjižnice ustanovili »Mladinsko knjižnico«, ki je imela sedež v šoli, da bi bila bolj dostopna vaščanom.

Za požrtvovalno delo je knjižnica prejela priznanje in v dar zbirko knjig.

Ob popisu 1951. leta je ta knjižnica štela 160 zvezkov. Šolska knjižnica je bila ustanovljena 1946. leta. Ob popisu 1951. leta je bilo v učiteljski knjižnici 142 knjig, v šolarski 55, leta 1977 pa skupaj 1177 knjig s 500 bralci.

Ivanjkovci — Svetinje

V Ptujskem listu (3/1920 št. 20) je ob smrti Petovarja podatek, da je ta ustanovil »Bralno in izobraževalno društvo Svetinje«. Ponovno so knjižnico ustanovili 1946. leta, ki je 1951. leta štela 294 zvezkov. Tudi šolsko knjižnico so med okupacijo uničili. Po vojni so jo ponovno ustanovili in danes šteje 888 knjig. »Sindikalna knjižnica Jeruzalem« je bila ustanovljena 1946. leta s 504 knjigami.

Kog — Sv. Bolfenk na Kogu

V Ptujskem listu iz leta 1921 je podatek, da je knjižnico pred 40 leti ustanovil nadučitelj Slanc, ki so jo potem obnavljali. Za poznejši čas poroča knjižničarka, da sta delovali dve javni knjižnici, in sicer knjižnica društva »Lipa« ter knjižnica »Prosvetnega društva«. Med drugo svetovno vojno so se knjige izgubile ali so bile uničene, ker je na Kogu potekala fronta.

Po vojni so knjižnico spet ustanovili pri kulturno prosvetnem društvu »Jože Kerenčič«, kjer je bil zbirni center. Zadnja leta je bilo vedno manj bralcev, ker ni bilo dotoka novih knjig niti primerne prostora. Knjižničarka je v zimski sezoni prevzela kolekcijo knjig potujoče knjižnice in izposojevala knjige na svojem domu, ker prostor v kulturnem domu ni bil kurjen.

Šolska knjižnica na Kogu je bila ustanovljena pred vojno ter bila med okupacijo uničena. 1951. leta je štela učiteljska 211, šolarska 159 knjig, danes pa skupaj 2000 knjig.

Vinogradniška obdelovalna zadruga »Kerenčič« je imela 1947 svojo sindikalno knjižnico, ki jo je ustanovila z 288 knjigami.

Lahonci

Ljudska knjižnica iz leta 1945 je štela 1951. leta 106 knjig.

Miklavž pri Ormožu

Bralno društvo je bilo ustanovljeno 29. 8. 1907 (glej SG 29. 8. 1907) in je delovalo v šoli. Leta 1924 je pristopilo k »Prosvetni zvezi«. Ponovno je zaživela knjižnica 1946 in je štela 402 knjigi. Danes se poslužujejo potujoče knjižnice, ker je lastni fond zastarel.

V nižji gimnaziji so leta 1945 ustanovili knjižnico ter je štela 560 knjig, danes pa 5532 del.

Ormož

Fr an č i š k a n s k i s a m o s t a n je 1493 ustanovil Jakob Szekely. Potem, ko je bil leta 1786 razpuščen, kar se je zgodilo na predlog predstojnika, ki je nameraval s tem rešiti druge samostane, so šli njegovi prebivalci v Varaždin, kamor so vzeli s seboj tudi del arhiva in knjižnice. Preostalo je prišlo v Gradec, veliko pa se je porazgubilo.

G r a j s k a knjižnica je imela večjo zbirko knjig, za katere pa ne ve nihče več nič natančnega povedati. Znano je le, da so po osvoboditvi te knjige odpekljali v Ljubljano, a preostale prenesli v poseben prostor ormoškega gradu. Tiskane so v glavnem v gotici in med njimi je več pravnih del, last sorodnikov pokojne grofice Wurmbrandt.

Javna knjižnica

V samem Ormožu je Gasilsko društvo ohranilo prvi »Imenik ormoških čitalničarjev« s pečatom »Ormoška čitalnica«. 1884 je vpisanih 46 udov, kakor so jih takrat imenovali, a častni član je bil dr. Josip Juraj Strossmayer. Med člani so vpisani: doktorji, odvetniki, kancelarji, učitelji, trgovci, kmetje, obrtniki in drugi mestjani.

Toda šele 1906 beremo v ormoški občinski kroniki: »1906. leta, meseca decembra je ormoška čitalnica odprla svojo knjižnico tudi nečlanom in postala je javna ljudska knjižnica«.

V Ptujskem listu iz 1921 (št. 38.) je v članku navedeno: »Čisti dobiček je namenjen za nakup knjig Ljudski knjižnici, ki jo ima v svojem okrilju Ormoška Čitalnica«.

V seznamu, ki je priložen imeniku čitalničarjev, je listek z datumom 8. 1. 32, kjer si je knjižničar zabeležil, da je knjigo štev. 952 odnesel Radek v Ptuj in da v primeru, če je ne vrne, plača odškodnino g. Polak.

Prvi podatki o Ljudski knjižnici v novi Jugoslaviji so iz leta 1951. Knjižnica je bila ustanovljena 1945. leta in je štela 1209 zvezkov. Imela je tudi abec. imenski katalog, njen ustanovitelj pa je bil Mestni odbor OF.

V letnem poročilu 1957/58 za ljudsko knjižnico Ormož beremo:

»Lastnik knjižnice je 'DPD Svoboda' Ormož. Prostor ne ustreza potrebam knjižnice. Odprta je trikrat tedensko po 5 ur. Potrebuje police. Število knjig je 1871; leposlovnih 1375, mlad. 415 in poučnih 81. Število izposojenih knjig v letu 1957/58 je 5.550, bralcev je 287; mladine 58, odrasli 239. Po poklicih so: 49 uslužb., 30 gospod., 57 delavcev, 83 kmetov in 30 ostalih.

Dohodki: 15.000 lastni; 65.000 Obč. odbor; dotacija društva 5.000; od množ. organiz. 10.000.

Knjižnica vodi kartoteko knjig.«

Knjižničar je Hodžar Ivan, usl. Ima knjižničarski tečaj in je upravnik knjižnice od 26. 12. 1958.

Upravni odbor občinske knjižnice je sprejel sklep Občinskega ljudskega odbora Ormož z dne 15. 12. 1959, da naj prenovljene prostore knjižnice uporabljajo občinska knjižnica in čitalnica, šahovski klub za seje, Občinski svet svobod in prosvetnih društev in za seje upravni odbor Delavske univerze Ormož.

Leta 1958 je knjižnica prejela odločbo Občinskega ljudskega odbora Ormož, št. 02/1-38-55/1 z dne 23. 10. 1958, da je knjižnica ustanovljena kot finančno samostojen zavod z družbenim organom samoupravljanja.

V zvezi z zakonom o knjižnicah je občinska skupščina Ormož knjižnico imenovala za matično (odločba šte. 020-32/63 z dne 2. 9. 1963). Knjižnica je vpisana v register matičnih knjižnic pri Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani pod tek. šte. 31.

Ob proglasitvi za matico je knjižnica štela 1.800 zvezkov. Pogoji za ustanovitev je bil le eden, in to namestitev rednega knjižničarja s strokovno kvalifikacijo.

Vse dotlej se knjižnica ni mogla razviti. Vedno je bila gost v neprimernih prostorih, od koder so jo preseljevali v še bolj neprimerne prostore.

V Ptujskem tedniku iz leta 1956 zasledimo kritičen zapis, v katerem pisec članka odločno kritizira neprimerne prostore knjižnice in zagovarja potrebo v kulturnem in političnem pomenu, ki jo bo knjižnica vsekakor odigrala kot edina javna kulturna ustanova v občini. Knjižnico so od ustanovitve 1946. leta naprej vodili številni knjižničarji-volonterji, ki so za svoje delo prejeli le skromen honorar. Dostikrat pa knjižničar še tega ni prejel. Delo je opravljal zgolj iz ljubezni do knjig. Zato so se knjižničarji večkrat menjavali, kar pa je bilo za knjižnico usodno, predvsem zaradi izgube že tako pičlega knjižnega fonda. Za nabavo novih knjig in honorar knjižničarju je knjižnica prejela vedno skromno dotacijo.

Leta 1974 je Ljudska knjižnica Ormož nehala poslovati kot samostojna kulturna ustanova. Bila je združena v sestavljeno organizacijo združenega dela Delavsko univerzo Ormož in posluje z rednim delovnim časom. Finančno vzdržuje knjižnico Občinska kulturna skupnost Ormož.

V knjižnici je zaposlena ena strokovna moč za vsa knjižničarska dela, opravlja pa tudi občasne naloge matične službe za knjižničarsko dejavnost v občini. Knjižnica vodi za knjige abec.-imenski, strokovni po UDK in naslovni katalog, ki je ločen po fondu za mladino in odrasle.

Poleg teh katalogov je bralcem na voljo katalog novih knjig, ki nam jih priporoča republiška matična služba.

Ob koncu 1977. leta je bilo v knjižnici 7.272 knjig. Od tega jih je 7.022 v slovenščini in 250 v tujih jezikih. Ima tudi 22 časnikov in časopisov, posebej pa hrani en rokopis F. Ks. Meška.

Knjižnica je organizirala in pripravila sicer skromne razstave knjig, v kolikor so ji pač dopuščali prostori in inventar:

- 1965 — razstava knjig »Od romantike do sodobne književnosti«,
- 1966 — razstava del Ormožanov in del, ki govore o Ormožu in okolici. Razstava je bila povezana s predavanjem o knjigi — predav. prof. Jaro Dolar — ravnatelj NUK v Ljubljani,
- 1971 — razstava knjig »Slovenske ljudske pravljice in pripovedke« s sodelovanjem občinske Zveze kulturnih organizacij in prof. dr. Milka Matičetovega,
- 1972 — razstava knjig v tednu kulture »Otroške slikanice«,
- 1973 — razstava del »Domači literarni ustvarjalci« s strok. sodelov. Študijske knjižnice v Ptuj. Posvečena je bila 700-letnici Ormoža in zdru-

žena s predavanjem o Stanku Vrazu — pred. prof. dr. Anton Slodnjak,

- 1974 — razstava knjig ob 100-letnici rojstva Frana Meška z naslovom »Literarna dela F. Ks. Meška« in predavanjem prof. dr. Antona Slodnjaka. Povezana z odkritjem spomenika F. Ks. Mešku ter recitalom prof. Kamenika »Moja dolina«. Prireditelj Temeljna kulturna skupnost Ormož.
- 1976 — razstava knjig Ivana Cankarja ob stoletnici pisateljevega rojstva.
- 1976 — razstava knjig ob 50-letnici smrti Srečka Kosovega.
- 1977 — razstava starih tiskov »Razvoj pisave in zgodovina knjige«.

Redne razstave oz. krajši prikazi novitet in drugih knjig, ki so vezane na določen jubilej, so bralcem vedno dostopne v knjižnici. Knjižnica je za leto 1977 prejela od Obč. kulturne skupnosti 175.000 din, kar zadošča le za redno vzdrževanje knjižnic. Za prirast knjižnega fonda pa je knjižnica v decembru 1977 prejela namensko dotacijo od Kulturne skupnosti Slovenije v znesku 110.000 din. Prostori knjižnice so postali pretesni, saj poteka obdelava knjig (inventariz., katalog. in ostala oprema knjig), izposoja bralcem, ki redno obiskujejo knjižnico, ter delo računovodje Delavske univerze skoraj v istem prostoru, ki služi obenem za skladišče knjig in čitalnico.

Učiteljska knjižnica — 24. 5. 1928 je bilo sklenjeno, da se združita ormoška in ptujska učiteljska knjižnica s sedežem v Ptuj. Ormoška knjižnica je bila v celoti prenesena v Ptuj z nazivom »Knjižnica učiteljskega društva«.

1948. leta so pripeljali iz Ormoža neko knjižnico v ptujski Ferkov muzej (ni omenjeno, katero knjižnico), ki jo začneta urejati R. Smodičeva in U. Peček in ta knjižnica ostane v Ptuj.

V Slovincu 30. 3. 1930 beremo: »Knjižnica dekliške Marijine družbe si je v zadnjem času nabavila nekaj lepih novih knjig. Obiskujte knjižnico, ki izposoja knjige ob nedeljah in praznikih od 9. do 10. ure dopoldne«. Tudi v občinski kroniki je navedeno, da je bilo v Ormožu ustanovljeno »Prosvetno društvo« s fantovskim odsekom, ki je gojil telovadbo in knjižnico dekliške Marijine družbe. Drugih podatkov ni.

O »Sokolskem društvu« ni podatkov, čeprav bralci izjavljajo, da je tudi to društvo imelo svojo knjižnico z lepim številom knjig, kar dokazuje lastniški pečat na knjigah, ki so prišle v študijsko knjižnico v Ptuj: »Sokolsko društvo Ormož«.

Knjižnica psihiatričnega oddelka bolnišnice dr. Jožeta Potrča (prej bolnica za pljučno tuberk.) ima 1.210 knjig, pretežno leposlovnih, manj pa poučnih. Te knjige so namenjene bolnikom. Bolniki alkoholiki so dolžni brati in napisati obnove določenih del.

Knjižnica obstaja že od 1950. leta. Knjige so darovali posamezniki in humanitarne organizacije.

Število izposojevalcev se giblje letno okrog 240, prebranih knjig pa je okrog 1.000.

Poleg teh knjig ima bolnišnica še manjšo zbirko strokovnih knjig za svoje medicinske osebe.

Solska knjižnica osnovne šole Ormož ima po podatkih za leto 1977

skupaj 5.236 knjig; od tega je v učiteljski 2.076 in v pionirski knjižnici 3.160 knjig.

Občinska matična knjižnica Ormož predvideva podružnično oz. krajevno knjižnico v Središču ob Dravi in knjižnice v delovnih organizacijah kmetijskega kombinata »Jeruzalem« Ormož, tovarne »Jože Kerenčič« ter nove tovarne sladkorja v Ormožu.

Oddaljenejšim krajem in manjšim delovnim organizacijam bi naj občinska matična knjižnica nudila usluge s kolekcijami knjig potujoče knjižnice.

Podgorci — Sv. Lenart pri Veliki Nedelji

Bralno društvo pri Sv. Lenartu pri Veliki Nedelji je bilo ustanovljeno 1909. leta. Po letu 1919 se društvo preimenuje v »Izobraževalno društvo«. V šolski kroniki beremo: »Pomembnejši dogodek v tem šolskem letu 30/31 je tako za šolo samo, kakor za naš tukajšnji šolski okoliš ustanovitev prosvetnega društva »Ljudska knjižnica«, čigar ustanovni občni zbor se je vršil 14. decembra 1930. leta. Omenjeno društvo je namenjeno za čim intenzivnejše in čim uspešnejše širjenje izobrazbe. Ustanovljeno je bilo na iniciativo učiteljskega zbora in ima v šoli svoj sedež. Že pri ustanovitvi se je vpisalo 62 članov in članic. Knjig, darovanih predvsem od učiteljev, pa je bilo nad 100«.

V začetku 2. svetovne vojne so vrednostne knjige iz Ljudske knjižnice in tudi iz šolske knjižnice tajno odnesli iz šole in jih v dveh tristolitrskih sodih zapečatili ter jih zakopali v steljniku pri Žuranu, kjer so ostale skrite vse do konca vojne. Šolske knjige, ki so ostale, ker se vse ni dalo rešiti, so nemški učitelji vrgli na travnik in jih tam zažgali.

Leta 1949/50 se je prejšnje kulturno društvo preimenovalo v »IZUD Alojza Žurana« in se združilo s prosvetnim društvom v Cvetkovcih. Imelo je dve knjižnici in skupaj 700 knjig.

Do leta 1974 je knjižnico v Podgorcih vodil požrtvovalni knjižničar — delavec Rudolf Lah. V poročilu za leto 1973 poroča, da ima knjižnica 380 knjig, ki so že zastarele, in kolekcijo knjig potujoče knjižnice iz Ormoža s 117 knjigami. Bralcev je bilo 95, izposojenih knjig pa 254. Sedež knjižnice je bil v šoli.

Pred enim letom so to knjižnico preselili v mladinsko sobo na krajevnem uradu.

Šolska knjižnica v Podgorcih je imela ob koncu leta 1977 skupaj 1.887 knjig in 3.140 obiskov.

Pršetinci pri Tomažu

Predsednik gasilskega društva je poročal, da je društvo imelo svojo knjižnico že med vojnama.

V letu 1965 je bilo v tej knjižnici 325 knjig, prebranih pa 170.

Runeč

Ljudska knjižnica pri prosvetnem društvu Runeč je poslovala z najmanjšim številom knjig in sicer 300, ki so jih pozneje združili s šolsko knjižnico. Danes šteje ta knjižnica 768 knjig in ima 500 izposoj.

Središče ob Dravi

Franc Kovač piše v »Trgu Središče«, da je imelo svojo knjižnico bralno društvo »Edinost«, ki je bilo ustanovljeno 1883. leta in je imelo okrog 150 knjig. 1908 so to knjižnico prepustili »Javni ljudski knjižnici«, ki je bila ustanovljena 1907. leta. Dalje piše, da je občinski odbor v ta namen daroval 50 kron in pozneje še 100 kron. Knjižnica je bila v občinski hiši in sta jo vodila en občinski zastopnik in en odbornik društva »Edinost«. Leta 1909 je imela 350 knjig.

Za čas med obema vojnama so podatki skopi.

V Študijski knjižnici v Ptuj u so knjige s pečatom »Kulturno prosvetno odeljenje sokolskog društva u Središču ob Dravi« in še knjige s pečatom: »Knjižnica SKID v Središču«, kar kaže za nekdanjo knjižnico Edinosti.

Novo knjižnico so ustanovili leta 1946. Knjižnica je imela svoj sedež v stari šoli v Grabah. 1964. leta so te knjige preselili v novo šolo, v prostor, kjer so razgovori s starši. Kasneje je prostor šola uporabljala za glasbeni pouk in delo knjižnice je prenehalo.

Del knjižne zaloge, ki je zastarel, so izločili, ostale knjige pa še čakajo na čas, ko se bodo spomnili, da je krajanom Središča potrebna javna knjižnica.

Šolska knjižnica v Središču je imela konec leta 1977 skupaj 4.790 knjig.

Strežetina

Ljudska knjižnica Strežetina je bila ustanovljena 1948. leta in je imela 106 knjig.

Tomaž pri Ormožu

V Našem domu iz 1911 (str. 143) beremo, da je bil občni zbor Mladinske zveze 23. aprila. Knjig so prebrali 1.185. Žal, ni zapisano, koliko knjig je knjižnica štela. Vodilo jo je »Katoliško izobraževalno društvo«, ki je 1924. leta pristopilo v Prosvetno zvezo.

Starejši krajan Tomaž z zanosom pripoveduje, da je knjižnica tega društva imela lepo število knjig. Odprta je bila vsako nedeljo predpoldan in na knjige so čakali v vrsti, predvsem v zimskem času. Za čas med vojnama ni znano, kaj se je zgodilo z njihovo knjižnico. 1946. leta ustanovijo novo knjižnico, ki je imela v začetku 300 knjig z abecednim imenskim katalogom.

Zadnji dve leti ni poročil, niti o naši kolekciji potujoče knjižnice. V šolski kroniki navaja kronist, da so 1877 ustanovili šolsko bukvarnico. Vmesnih podatkov ni.

Leta 1951, ko je pri Tomažu bila nižja gimnazija, je ta imela v učit. knjižnici 203 knjige, v dijaški knjižnici pa 221 knjig. Ob koncu leta 1977 je bilo v knjižnici skupaj 3.794 zvezkov.

Velika Nedelja

Iz podatkov v Našem domu (1906) zvemo, da je knjižnica morala v tem času že obstajati.

1924. leta pristopi Bralno društvo v Prosvetno zvezo.

Učiteljstvo je s pomočjo »Sokola« v Ormožu in ZKD ustanovilo meseca februarja 1930 javno ljudsko knjižnico. Knjižnica je bila nastanjena v šoli in je štela leta 1930 72 vezanih in 100 broširanih knjig. Knjižnico je vodil učiteljski zbor s pritegnitvijo preds. krajevnega šolskega odbora H. Reindla.

Že leta 1935 je šolski zakon naložil šolam, da morajo poleg šolske knjižnice imeti po možnosti tudi ljudsko knjižnico za odrasle. Tako knjižnico so v Tomažu ustanovili in že v začetku je štela 200 knjig, in sicer so bile to knjige bivšega odseka »Sokol« ter darovi »Zveze kulturnim društev v Mariboru«.

Po vojni leta 1946 zasledimo v kroniki šole zapis o »Javni ljudski knjižnici« pri Prosvetnem odseku Osvobodilne fronte »Simon Gregorčič« pri Veliki Nedelji. Knjige so bile zbrane z nabiralno akcijo.

Leta 1949 je bilo v knjižnici nad 500 knjig.

Zadnja leta ležijo knjige, ki so že zdavnaj zastarele, v zaprtem prostoru, vztrajni bralci pa hodijo po knjige v Ormož.

Zasebna knjižnica Vajngerla pri Veliki Nedelji

Vajngerl je bil cerkovnik in knjigovez ter ves zaljubljen v knjige, zato jih ni le vezal, ampak jih je zbiral in izposojeval. Njegova knjižnica je štela okrog 400 knjig. Bralci vedo povedati, da je imel največ knjig Mohorjeve družbe. Izposojnine ni zaračunaval, razen, če so mu bralci dobrovoljno dali odškodnino. Več podatkov o tej knjižnici ni. Njegova žena je izjavila, da je po moževi smrti knjige prodala neznanemu moškemu, ki se je predstavil, da je učitelj, knjige pa da je kupil za knjižnico v Halozah.

Šolska knjižnica ima po zadnjih podatkih skupaj 4.271 knjig.

Veličane

Sindikalna knjižnica Državnega posestva »Jeruzalem« je bila ustanovljena 1946. leta. Leta 1951 je knjižnica štela 392 knjig.

ŠOLARSKE KNJIŽNICE NA LEVEM BREGU DRAVE IZVEN PTUJA V PTUJSKI OBČINI

Simon Petrovič

Po podatkih, zbranih iz šolskih kronik in statističnih poročil, je na tem območju delovalo 9 šolskih knjižnic. V Gorišnici, Markovcih in Vitomarcih so bile te knjižnice (Schulbibliothek) ustanovljene v šolskem letu 1873/74. Pri dveh število knjig ni navedeno, za Markovce pa je kronist zapisal, da je knjižnico ustanovil upravitelj Ivan Možina in da je najprej štela 88 zvezkov. V Dornavi je prišlo do ustanovitve knjižnice s 40 knjigami v šolskem letu 1878/79. Desterniška šolarska knjižnica je pričela delati v šolskem letu 1879/80 in je imela 136 knjig.

V Juršincih in Trnovski vasi sta bili ustanovljeni knjižnici v šolskem letu 1880/81. Juršinska knjižnica je štela najprej 45 knjig. Tu je kronist zapisal: »V tem šolskem letu se je začela šolska knjižnica. Nadučitelj je namreč pri neki priliki naletel na več knjig pri trgovcu na Polenšaku, katere je dobil od trgovca za stare časnike. Nekaj pa je nadučitelj podaril svojih knjig, tako da je narastlo število do 45.«

V šolskem letu 1899/1900 so imele šolarske knjižnice naslednje število knjig: Desternik 346, Gorišnica 641, Juršinci 271, Markovci 180, Vitomarci 225.

Ob koncu prve svetovne vojne v šolskem letu 1917/18 se je knjižni fond zmanjšal. Tako so imeli v Dornavi le 27 knjig, v Trnovski vasi pa 317 in so jih 90 bralcem izposodili 334.

V šolskem letu 1929/30 je knjižni fond bogatejši; tako ima šolarska knjižnica v Dornavi 139, v Markovcih 155, v Trnovski vasi pa 351 knjig. Leta 1941, po prihodu okupatorja, so bile vse šolarske knjižnice uničene. Kronist v Dornavi je zapisal: »Nemške oblasti so z grožnjami pobirale slovenske knjige v kraju ter jih vozili proč z vozmí. Deloma so jih ljudje skrivaj (jemali) iz kleti učiteljskega stanovanja in jih tako rešili. Tako so prišle v naše domove marsikateré slovenske knjige raznih lastnikov, zlasti šole in Bralnega društva. Pri učencih in v šoli so pobrali poleg knjig tudi slovenske zvezke, zemljevide ter uničili učiteljsko in šolarsko knjižnico. Le malo knjig se je rešilo.«

V Gorišnici pa je kronist zabeležil: »Knjige učiteljske in šolarske knjižnice so znosili na dvorišče in jih sežgali. Prav tako vse uradne spise in tiskovine. Ustanovili so nemško knjižnico, ki je bila istočasno javna ljudska knjižnica z predvsem propagandno vsebino. Knjig se je posluževalo le nemško učiteljstvo in orožništvo, dočim se ostalo ljudstvo ni zanimalo za njihove knjige.«

V šolskem letu 1947/48 so razpolagale šolarske knjižnice z naslednjim fondom: Dornava 209 (skupno z učiteljsko), Markovci 117 knjig. Šolsko leto 1962/63 izkazuje bogatejši fond, in sicer na Desterniku 785, v Dornavi 300,

v Gorišnici 565, na Grajeni 229, v Juršincih 715, v Markovcih 670, na Polenšaku 252, v Trnovski vasi 312 in v Vitomarcih 720 knjig.

V šolskem letu 1976/77 pa beležimo v šolskih knjižnicah naslednji fond, število bralcev in število izposojenih knjig:

	Število knjig	Število bralcev	Število izposojenih knjig
Desternik	3393	350	750
Dornava	1190	369	7352 (?)
Gorišnica	2110	272	4652
Grajena	651	176	1543
Juršinci	3323	308	2570
Markovci	2600	383	2891
Polenšak	680	79	1400
Trnovska vas	1237	84	2448
Vitomarci	806	101	2750

Ugotovimo lahko torej, da so bile šolarske knjižnice na tem področju ustanovljene kmalu po izidu tretjega državnega osnovnošolskega zakona (14. 5. 1869), ki je povsem na novo organiziral osnovno šolstvo v avstrijskih deželah.

Na prelomu stoletja so imele šolarske knjižnice sorazmerno bogat knjižni fond (največ knjig je bilo od Mohorjeve družbe).

Ob koncu prve svetovne vojne se je ta fond zmanjšal, ker je bilo mnogo knjig neuporabnih. Ko so se knjižnice spet obogatile, je okupator slovenske knjige sistematično in organizirano sežigal.

V šolskem letu 1976/77 pa statistični podatki izkazujejo kar bogat fond in precejšnjo izposojajo.

GRADIVO ZA ZGODOVINO PTUJSKIH KNJIŽNIC

Jakob Emeršič

Po abecednem redu so objavljeni članki (najprej anonimni) in študije o ptujskih knjižnicah do konca leta 1977.

1. Desetletja revolucije, borb in zmag. 1977. (Katalog in razstavo so pripravili Ljudska in študijska knjižnica, Pokrajinski muzej in Zgodovinski arhiv)

2. Iz naše ptujske knjižnice. *Tednik* 19/1966 (26. 8.) št. 34

3. Izvestja ptujske gimnazije 1870—1977 (Vsakoletno stanje dijaške in profesorske knjižnice)

4. Knjižničarstvo. Razvoj kulturnih dejavnosti TKS Ptuj. *Tednik* 26/1973 (5. 4.) št. 13

5. Koroški književniki v Ptuj. Večer 31/1975 (10. 11.) št. 261

6. Kulturno delo Narodne čitalnice v Ptuj. *Večernik* 15/1941, št. 17

7. Mestna knjižnica in čitalnica v Ptuj. leta 1957. *Ptujski tednik* 11/1958 (24. 1.) št. 3

8. Nekaj o perspektivi ljudskih knjižnic v naši občini. *Tednik* 15/1963 (4. 10.) št. 38

9. Nova knjižnica v Juršincih. *Knjižnica* 1/1957, 1, 30—31

10. November — kulturni mesec občine Cirkulane. Ob 55-letnici obstoja kulturnega društva. *Ptujski tednik* 7/1954 (22. 10.) št. 42

11. Ob desetletnici Študijske knjižnice v Ptuj. *Ptujski tednik* 11/1958 (1. 8.) št. 30

12. Ob 20-letnici ptujske študijske knjižnice. *Tednik* 21/1968 (27. 9.) št. 38

13. Občni zbor S.K.S.Z. v Ptuj. *Slovenski gospodar* 41/1907, (5. 12.) št. 56

14. Poročila muzejskega društva v Ptuj. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 1919—1939

15. Sodelavci: Poslovili smo se od upravnika Ljudske in študijske knjižnice Draga Hasla. *Tednik* 19/1966 (8. 7.) št. 27

16. Profesor Franc Ferk, častni član Muzejskega društva v Ptuj. *Ptujski*

list 4/1922 (2. 4.) št. 14 (objavlja v nemščini tudi MbZ 2. 4. 1923)

17. Prof. Andrej Kovač. *Ptujski tednik* 13/1960 (9. 12.) št. 48

18. Ptujska študijska knjižnica v novih prostorih. Lep prispevek k jubilejni obletnici mesta Ptuja. *Tednik* 22/1969 (4. 9.) št. 35

19. S posvetovanja knjižničarjev ptujske občine. *Ptujski tednik* 12/1959 (9. 10.) št. 40

20. Študijska knjižnica. *Tovariš* 10/1954 (3. 9.) št. 36, str. 772

21. Und am Abend ein Lesestündchen... *Marburger Zeitung* 83/1943 (20./21. 11.) Nr 324/325

22. Vedno več bralcev. *Ptujski tednik* 11/1958 (25. 7.) št. 29

23. Alič Fran: Nekdanja čitalnica in stari Narodni dom v Ptuj. *Ptujski zbornik* 1962, 253—265

24. Alič Milojka: Ljudske knjižnice v ptujski občini. *Ptujski tednik* 12/1959 (7. 8.) št. 31 — A.M.

25. Alič Milojka: Ljudska knjižnica Ptuj. Mnogo bralcev — premalo knjig. *Ptujski tednik* 13/1960 (12. 2.) št. 6 — MA

26. Alič Milojka: Z zborovanja slovenskih knjižničarjev v Kopru. *Ptujski tednik* 14/1961 (27. 10.) št. 41 — MA

27. Alič Milojka: Kratek oris razvoja ptujskih javnih knjižnic v novi Jugoslaviji. *Ptujski zbornik* 1962, 366—371

28. Alič Milojka: Ob stoletnici rojstva ptujske čitalnice. *Tednik* 17/1964 (4. 9. do 9. 10.) št. 35—40

29. Alič Milojka: Stanje ljudskih knjižnic v občini. *Tednik* 17/1964 (11. 12.) št. 48

30. Alič Milojka: Ljudska knjižnica v Kidričevem je oživila. *Ptujski tednik* 19/1966 (15. 4.) št. 15 — AM

31. Alič Milojka: Bralec in knjižnica

(O kulturnem vedenju v knjižnici. Tednik 19/1966 (21. 10.) št. 42

32. Alič Milojka: Ljudska in študijska knjižnica ob polletju 1967. Tednik 20/1967 (14. 7.) št. 28 — MA

33. Alič Milojka: V spomin Vlada Klemenčiča. Tednik 22/1969 (4. 12.) št. 48 — M.A.

34. Alič Milojka: Razvoj in stanje knjižničarstva v Ptuj. Knjižnica 14/1970, 1—4, 40—54

35. Alič Milojka: Bibliografsko kazalo Naše sodobnosti 1961—1962 in Sodobnosti 1963—1971. [Diplomska naloga]. Ptuj 1972, 280 str.

36. Alič Milojka: Ob mednarodnem letu knjige. Tednik 25/1972 (1. 6.) št. 20

37. Alič Milojka: Večer slovenske lirike v Ptuj. Tednik 25/1972 (15. 6.) št. 22 — M.A.

38. Alič Milojka: Matična služba pri Ljudski in študijski knjižnici v Ptuj. Človek — delo — kultura 1976, št. 1, str. /13—14/

39. Alič Milojka: Drago Hasl. Delo 18/1976 (19. 11.) št. 271

40. Alič Milojka: O razstavnih dejavnosti Ljudske in študijske knjižnice Ptuj. Umetnost v NOB 1976, 5—8 — M.A.

41. Alič Milojka: Drago Hasl. Knjižnica 21/1977, 1—4, 163—4

42. Alič Milojka: V spomin Dragu Zupančiču. Tednik 29/1977 (19. 5.) št. 19

43. Auer Hans: Ein Juwel der Stadt Pettau. Die schönste Stadtbücherei das Gaues Steiermark — Lesefreudigkeit der Bevölkerung. Marburger Zeitung 83/1943 (9./10. 10.) Nr 282/283

44. Cundrič Janez: Študijska knjižnica v Ptuj je letos praznovala 20-letnico. Skromnost med knjigami. Večer 24/1968 (3. 12.) 1968, št. 281

45. Čeh Rudolf: Zaprášeni listi. Izvestja 1969/71, 22

46. Dežman Polde: Nekaj besed o dobri knjigi. Naše delo 1/1948, št. 5, str. 3 — D.P.

47. Emeršič Jakob: Ob 80-letnici Levstikove smrti. Razstava Ljudske in študijske knjižnice. Tednik 20/1967 (10. 11.) št. 45 — E.J.

48. Emeršič Jakob: Nove angleške knjige v študijski knjižnici. Tednik 21/1968 (26. 7.) št. 29 — E.J.

49. Emeršič Jakob: Vloga knjižnice v turističnem kraju. Tednik 21/1968 (11. 10.) št. 40 — E.J.

50. Razstava starih tiskov v študijski

knjižnici v Ptuj. Tednik 21/1968 (18. 10.) št. 41 — E.J.

51. Emeršič Jakob: Knjiga. (Razmišljanje ob mesecu knjige.) Tednik 21/1968 (22. 11.) št. 46 — E.J.

52. Emeršič Jakob: Sodobnost del Ivana Cankarja po 50 letih od njegove smrti. Tednik 21/1968 (13. 12.) št. 49 — E.J.

53. Emeršič Jakob: Razstava: Življenje in delo pomembnih mož Ptuja in okolice. Tednik 22/1969 (8. 5.) št. 18 — E.J.

54. Emeršič Jakob: Jubilat — profesor doktor Anton Slodnjak (ob 70-letnici) Tednik 22/1969 (12. 6.) št. 23 — E.J.

55. Emeršič Jakob: Razgovor s profesorjem Antonom Slodnjakom. Tednik 22/1969 (19. 6.) št. 24 — E.J.

56. Emeršič Jakob: Anton Martin Murko (ob 160-letnici rojstva). Tednik 22/1969 (3. 7.) št. 26 — E.J.

57. Emeršič Jakob: Zborovanje bibliotekarjev v Ptuj. Tednik 22/1969 (2. 10.) št. 39 — E.J.

58. Emeršič Jakob: Posvetovanje in občni zbor društva bibliotekarjev Slovenije v Ptuj. Tednik 22/1969 (16. 10.) št. 41 — E.J.

59. Emeršič Jakob: Razstava del Vlada Klemenčiča. Tednik 22/1969 (18. 12.) št. 50 — E.J.

60. Emeršič Jakob: Lavoslav Gregorac (1839—1924). Tednik 22/1969 (18. 12.) št. 50 — E.J.

61. Emeršič Jakob: Večer rimske lirike v Ptuj. Beseda našega življenja. Večer 24/1969 (15. 11.) št. 267

62. Emeršič Jakob: Dogodivšine štajerske zemlje ali 180-letnica rojstva Antona Kremlja. Tednik 23/1970 (8. 1.) št. 1 — E.J.

63. Emeršič Jakob: Uspel Cajnkraj literarni večer. Tednik 23/1970 (21. 5.) št. 19 — ob

64. Emeršič Jakob: Rodoljub ali narobe Katon. (120-letnica smrti slovenskega in hrvatskega pesnika Stanka Vraza. Tednik 24/1971 (20. 5.—27. 5.) št. 20—21 — E.J.

65. Emeršič Jakob: Uspel Vrazov večer. Tednik 24/1971 (10. 6.) št. 23 — ob

66. Emeršič Jakob: Obvezni primerki v ptujski študijski knjižnici. Tednik 24/1971 (18. 11.) št. 45

67. Emeršič Jakob: Edvard Kocbek. Tednik 24/1971 (16. 12.) št. 49 — E.J.

68. Emeršič Jakob: Ptuj — moj garni-

zon. Tednik 24/1971 (23. 12.) št. 50 — E.J.

69. Emeršič Jakob: Kocbekovo predavanje: Tednik 24/1971 (30. 12.) št. 51 — [Emeršič Jakob]

70. Emeršič Jakob: Prireditev ob 120-letnici smrti »štajerskega pevca«. Večer Stanka Vraza v Ptuj. Večer 27/1971 (22. 5.) št. 117

71. Emeršič Jakob: Uspel kajkavski večer. Večer 27/1971 (18. 10.) št. 242 — ob

72. Emeršič Jakob: »Kaj« kajkavskega večera. Večer 27/1971 (19. 10.) št. 243

73. Emeršič Jakob: Nova obzorja. Bibliografsko kazalo. (Bibliotekarsko strokovno delo.) Ptuj. 1972. 348 str.

74. Emeršič Jakob: Prešernova akademija in še kaj. Tednik 25/1972 (10. 2.) št. 5 — -ob-

75. Emeršič Jakob: Jože Marinko: Pisano spominsko cvetje. (Pesniška zbirba 79-letnega kmeta.) Tednik 25/1972 (24. 2.) št. 7 — -ob

76. Emeršič Jakob: Ob smrti dr. Franceta Steleta. Tednik 25/1972 (17. 8.) št. 31 — E. J.

77. Emeršič Jakob: Beseda o Antonu Ingoliču. Tednik 25/1972 (28. 9.) št. 37 — E.J.

78. Emeršič Jakob: Prof. Matija Murko. (Ob 20-letnici smrti.) Tednik 25/1972 (7. 12.) št. 46 — J.E.

79. Emeršič Jakob: Bibliografija Ormoža in okolice. Ormož skozi stoletja. 1973, 213—243

80. Emeršič Jakob: Slovenjegoričan v Potrčevem delu. Tednik 26/1973 (15. 3.) št. 10 — E.J.

81. Emeršič Jakob: Večer z Ivanom Potrčem. Tednik 26/1973 (29. 3.) št. 12 — ob

82. Emeršič Jakob: Jurica Zadavec. Tednik 26/1973 (30. 8.) št. 33 — E.J. in prijatelji

83. Emeršič Jakob: Ob literarnem večeru v Ptuj. Tednik 27/1974 (18. 4.) št. 15 — ob

* Pavček — Menart — Fritz v študijski knjižnici

84. Emeršič Jakob: Umrl Metod Turnšek. Tednik 29/1976 (12. 2.) št. 6 — J.E.D.

85. Emeršič Jakob: Ob smrti profesorja Frana Veselka. Tednik 30/1977 (14. 7.) št. 27 — E.J.

86. Emeršič Jakob: Haloze v besedi. (Literarni večer v Narodnem domu,

27. sept. 1977 ob 19.30.) Tednik 30/1977 (22. 9.) št. 37 — D.E.J.

87. Ferik Franc: [Pisma od 1895—1901]. — rkp v ZAP

88. Forstnerič France: Nove ptujske kulturne zamisli. Večer 29/1973 (27. 12.) št. 300 — F. Forstnerič — D. Jančar.

89. Forstnerič France: Ena knjiga za 30 ljudi. Ptujski knjižničarji opozarjajo na hude prostorske in druge stiske. Petkrat premalo kupljenih knjig. Boje se, da bodo tako začeli izgubljati bralce. Delo 18/1976 (10. 12.) št. 287

90. Glaser Janko: Iz zgodovine slovenskih tiskarn. Slovenski tisk 2/1931, 2, 17—19

91. Glaser Janko: O prvih ptujskih tiskih. Časopis za zgodovino in narodopisje 28/1933, 207—213

92. Gomilšek Fran: O bodočih nalogah S.K.S.Z. Naš dom 7/1907, št. 25

* Predavanje v Ptuj. 28. nov. o knjižnicah

93. Hasl Drago: Študijska knjižnica. Tovariš 9/1953, št. 9, str. 243

94. Hasl Drago: O delu in problemih ljudskih knjižnic. Ptujski tednik (23. 3.) 1956, št. 12

95. Hasl Drago: Iz ptujske Madinske knjižnice. Ptujski tednik 12/1959 (17. 7.) št. 28

96. Hasl Drago: Ljudska knjižnica v Ptuj. želi približati knjigo bralcu. (K preureditvi knjižnice.) Tednik 15/1964 (27. 3.) št. 12 — DH

97. Hasl Drago: K stoti obletnici ustanovitve ptujske čitalnice. Tednik 17/1964 (16. 10.—23. 10.) št. 41—42

98. Hasl Drago: Ob stoletnici ustanovitve ptujske čitalnice. Tednik 17/1964 (13. 11.) št. 45

99. Hasl Drago: Za poživitev dela naših vaških knjižnic. Tednik 18/1965 (8. 10.) št. 40

100. Hovnik Franjo: Vedno isti bralci. Večer 33/1977 (19. 11.) št. 269

101. Kelemina Franc: Knjižna razstava. Tednik 24/1971 (18. 2.) št. 7

* Razstava pravljic v ormoški knjižnici.

102. Klemenčič Vlado: Vitomarčane je obiskala potujoča knjižnica. Ptujski tednik 12/1959 (11. 12.) št. 49 — VK

103. Klemenčič Vlado: Naše knjižnice. Hamlet: Biti ali ne biti? Tednik 15/1962 (9. 2.) št. 5 — VK

104. Klemenčič Vlado: Ptuj. študijska knjižnica ob polletju 1964. Tednik 17/1964 (17. 7.) št. 28

105. Klemenčič Vlado: Na tri občane le ena knjiga. Pogovor z upravnico ptuj-ske matične knjižnice. Tednik 20/1967 (24. 2.) št. 8

106. Klemenčič Vlado: Nekaj pripomb ob razstavi »Življenje in delo pomemb-nih mož Ptuja in okolice«. Tednik 22/1969 (29. 5.) št. 21 — V. Klemenčič

107. Kodrič Zdenko: V študijski knjiž-nici okrog 57.000 knjig. Tednik 28/1976 (30. 12.) št. 51 — zk

108. Kodrič Zdenko: Predstavljamo vam knjižničarko Nežko Vaupotič. Že nad 27 let prijateljica s knjigami. Ted-nik 30/1977 (8. 9.) št. 35 — zk

109. Komljanec Josip: Ob proslavi petdesetletnice Narodne čitalnice v Ptu-ju. Ptujski list 1/1919 (7. 9.) št. 23 — J. Komljanec

110. Komljanec Josip: Knjižnica Dr. Jakoba Ploja. 51 Izvestje v Ptuju 1929. 30—31 — [Josip Komljanec]

111. Komljanec Josip: Prosvetne pri-like in prosvetno delo v Ptuju. Jubilejni zbornik ob desetletnici društva Jugoslo-vanskih akademikov v Ptuju 1932, 58—67

112. Komljanec Josip: Dr. Anton Bru-men. Jubilejni zbornik ob desetletnici društva Jugoslovanskih akademikov v Ptuju 1932, 69

113. Kotnik Fran: Ob tridesetletnici muzejskega društva v Ptuju. Slovenec 25/1923 (4. 8.)

114. Kotnik Fran: Ob izvenšolskem delovanju ormoškega učiteljskega dru-štva. Prosveta 4/1931, št. 1, str. 11—12

115. Kovač Andrej: Nekaj o haloških knjižnicah. Ptujski tednik 5/1952 (11. 2.) št. 2 — -ak

116. Kovač Andrej: Iz zgodovine slo-venske knjige. Ptujski tednik 6/1953 (6. 2.) št. 6 [Andrej Kovač]

117. Kovač Andrej: Pet let Študijske knjižnice v Ptuju. Ptujski tednik 6/1953 (4. 9.) št. 36 — K.A.

118. Kovač Andrej: Ptujski narodno-osvobodilni pokret v slovenski narodni pesmi. Ptujski tednik 6/1953 (27. 11.) št. 48 — KA

119. Kovač Andrej: Knjižna razstava študijske knjižnice v Ptuju. Večer 9/1953 (23. 9.) št. 224 — KA

120. Kovač Andrej: Partizanski tiski iz Ptuja. (S slikami) Ptujski tednik 7/1954 (22. 10.) št. 42 — KA

121. Kovač Andrej: O velikih evrop-skih knjižnicah. Ptujski tednik 7/1954 (10. 12.) št. 49 — -ej

122. Kovač Andrej: Pa še nekaj o štu-dijski knjižnici. Ptujski tednik 8/1955 (6. 5.) št. 18

123. Kovač Andrej: Boji in zmage na-prednega in narodnoosvobodilnega ti-ska v Ptuju (s sliko). Ptujski tednik 8/1955 (19. 5.) št. 20 — -ej

124. Kovač Andrej: Slovenski tiski iz Ptuja od prvih začetkov do danes. Bi-bliotekarska naloga za strokovni izpit. Ptuj 1955. (tipkopis)

125. Kovač Andrej: Ptuj in okolica v pesmi in povesti. Ptujski tednik 9/1956 (10. 8.) št. 32, (24. 8.—5.10.) št. 34—40, (19. 10.—3. 11.) št. 42—44, (17. 11.—14. 12.) št. 46—50, (28. 12.) št. 52; 10 1957 (11. 1.—15. 3.) št. 1—10, (29. 3.—19. 4.) št. 12—15, (10. 5.) št. 17, (31. 5.—7. 6.) št. 20—21, (22. 6.—16. 8.) št. 23—31, (31. 8.) št. 33

126. Kovač Andrej: Ptuj v zrcalu svo-jih ulic in trgov. Ptujski tednik 11/1958 (31. 1.—9. 5.) št. 4—18

127. Kovač Andrej: Časniki, ki so iz-hajali v Ptuju. Ptujski tednik 11/1958 (11. 7.) št. 27 — ej.

128. Kovač Andrej: Narodne čitalnice — žarišča slovenske kulture. (K septem-brski razstavi Mestnega arhiva v Ptu-ju.) Ptujski tednik 11/1958 (1. 8.—8. 8.) št. 30—31 — KČ.

129. Kovač Andrej: Pred knjižno ak-cijo ob 40-letnici smrti Ivana Cankarja. Ptujski tednik 11/1958 (24. 10.) št. 42 — -ej

* O potujoči knjižnici v ptujski ob-čini.

130. Kovač Andrej: Ptujski občini je nujno potrebna potujoča knjižnica. Ptujski tednik 11/1958 (31. 6.) št. 43 — -ej

131. Kovač Andrej: Iz zgodovine ptuj-skih knjižnic. Ob knjižni akciji v ptuj-ski občini. Ptujski tednik 11/1958 (7. 11.—14. 11.) št. 44—45 — -ej

132. Kovač Andrej: Vloga in delo ljud-skega knjižničarja. Ob knjižni akciji v ptujski občini. Ptujski tednik 11/1958 (21. 11.—28. 11.) št. 46—47 — -ej

133. Kovač Andrej: Beži, beži nenado-mestljivi čas... Ptujski tednik 11/1958 (29. 12.) št. 51 — [Andrej Kovač]

134. Kovač Andrej: »Moskovski zapi-ski« in »Večna pratika«. Zanimivosti iz Študijske knjižnice v Ptuju. Knjigi Si-gismunda Herbersteina. Večer 14/1958 (5. 8.) št. 180

135. Kovač Andrej: Preteklost Ptuja v dokumentih. K zgodovinski razstavi

ptujskega muzeja. Večer 14/1958 (13. 9.) št. 213 — A.Kč

136. Kovač Andrej: Praznik dela v slovenski lepi besedi. Ptujski tednik 12/1959 (1. 5.) št. 17 — KA

137. Kovač Andrej: Umrli je Henrik Šel. Ptujski tednik 12/1959 (22. 5.) št. 20 — o-č

138. Kovač Andrej: V čitalnici Študijske knjižnice. Ptujski tednik 12/1959 (19. 6.) št. 24, (3. 7.—31. 7.) št. 26—30, (14. 8.—21. 8.) št. 32—33, (11. 9.—2. 10.) št. 36—39, (16. 10.—30. 10.) št. 41—43

139. Kovač Andrej: Zgodovinski dokumenti v ptujskih izložbah. Ptujski tednik 12/1959 (13. 11.) št. 45 — e-j

140. L.I.: Življenjski jubilej prosvetnega kulturnega delavca. Drago Zupančič — sedemdesetletnik. Tednik 19/1966 (3. 6.) št. 22

141. Lp.: V »tednu knjige« so miličniki priredili literarni večer. Naše delo 2/1949, št. 26

142. M.A.: V »tednu napredne knjige«. Naše delo 1/1948, št. 7.

143. Markez Ivan: Literarni večer v Ptuj. Nova mladika 3/1972, 9, 357—9

144. Meško Fran Ksaver: Knjige. 62. izvestje v Ptuj 1939/40, 3—4

* O gimn. knjižnici.

145. Muršec Jožef: O naših knjižnicah. Novice 22/1864 (14. 12.) list 50, str. 408—409 — G. Višečki

146. -na.: O mestni ljudski knjižnici v Ptuj. Večer 9/1953 (19. 8.) št. 194

147. Novak Z.: Ljudska knjižnica v Ormožu. Tednik 29/1976 (8. 4.) št. 14

148. Novina Milan: Mladi umetnik Branko Zorec razstavlja v prostorih študijske knjižnice. Tednik 24/1971 (9. 9.) št. 36

149. Novina Milan: V ptujskem gledališču uspel kajkavski večer. Tednik 24/1971 (21. 10.) št. 42 — M. Novina

150. P.P.: Profesor Andrej Kovač 50-letnik. Ptujski tednik 11/1958 (21. 3.) št. 11

151. Pivec-Stele Melita: Naše knjižnice. Glasnik muzejskega društva za Slovenijo 13/1932, 71—92; 14/1933, 144—147

152. Pivec-Stele Melita: Srednjeveške knjižnice v Sloveniji. Knjižnica 15/1971, 3, 87—97

153. Podkrajšek Božo: Ptuj v spomin pisatelju Alojzu Remcu. Večer 33/1977 (19. 12.) št. 301

154. Potočnik Peter: Občanov barometer. Knjiga je nuja. Delo 13/1971 (25. 5.) št. 139 — P. Potočnik

* Pogovor z J. Emeršičem o obveznih primerkih.

155. Remec Alojzij: Nurberška kronika iz l. 1552 v Ptuj. Kronika 1/1934, 3, 233—5

156. Remec Miha: Ali se je res treba za vsako malenkost boriti? Kdo je »nasprotnik« okrajne knjižnice? Ptujski tednik 4/1951 (19. 10.) št. 41 — -er

157. Remec Miha: Pismo o dveh knjižnicah. Ptujski tednik 7/1954 (2. 7.)

158. Rizman Drago: Problemi ormoške ljudske knjižnice. Tednik 15/1962 (29. 6.) št. 24 — R.D.

159. Rizman Drago: Povečati knjižni fond v občini Ormož. Tednik 18/1965 (26. 2.) št. 8 — DR

160. Runovec Marjetka: Kajkavska beseda med Ptujčani. Tednik 24/1971 (4. 11.) št. 44

161. -S.: V Ptuj je bila otvorjena ljudska knjižnica in čitalnica. Naše delo 2/1949, št. 34

162. Slodnjak Jože: Razgovor z Jakobom Emeršičem — bibliotekarjem v ptujski študijski knjižnici. Življenje med knjigami. Tednik 21/1968 (27. 9.) št. 38 — J.S.

163. Slodnjak Jože: »Mi bomo umrli, knjige pa bodo ostale...« Tednik 22/1969 (6. 11.) št. 44 — J.S.

* Razgovor s S. Žuranom o podgorski knjižnici.

164. Slodnjak Jože: Življenje med knjigami in haloško zemljo. Tednik 23/1970 (18. 6.) št. 23

* O N. Vaupotič.

165. Slodnjak Jože: Počitniško tihožitje med knjigami. Tednik 23/1970 (13. 8.) št. 31 — [Jože Slodnjak]

166. Smodič Anton: Ptuj erwidt Dalmatin-Bibel. Mariborer Zeitung 77/1937 (31. 12.) Nr. 497 — [Anton Smodič]

167. Stanič Stane: V slovo Dragu Haslu. Tednik 28/1976 (25. 11.) št. 47

168. Strelec Ivan: Zgodovinske črtice o Narodni čitalnici v Ptuj. 1889

169. Š.T.: Študijska knjižnica v Ptuj. Ptujski tednik 4/1951 (12. 1.) št. 2 — [avtor Henrik Šel ali Tatjana Stefančiča]

170. Š.K.: Zbirajmo slovenske knjige za študijsko knjižnico v Ptuj! Ptujski tednik 4/1951 (26. 1.) št. 4 — [verjetno Henrik Šel]

171. Šimundić Mate: Ptuj. Izložba hrvatske kajkavske književnosti. Hrvatski tjednik 1/1971 (19. 11.) br. 31

172. Šuligoj Drago: Knjiga — pomemben dejavnik naše samoupravne socialistične družbe. Človek — delo — kultura 1977, št. 2, str. 2—3

173. Vuk Vili: Razstava o ptujskih pomembnih možeh: Ustvarjalnost skozi stoletja. Večer 25/1969 (15. 5.) št. 112 — V.V.

174. Zavec Roman: Pred dvajsetletnico našega lista. Drago Zupančič, prvi urednik našega lista. Tednik 20/1967 (15. 12.) št. 49 — ZR

175. Zavec Roman: Razstava ob 20-let-

nici študijske knjižnice. Tednik 21/1968 (25. 10.) št. 42 — Z.R.

176. Zavec Roman: Študijska knjižnica Ptuj. 48.000 knjig v novih prostorih. Tednik 22/1969 (16. 10.) št. 41 — ZR

177. Zavec Roman: Osnutek zakona o obveznem pošiljanju tiskov. Neutemeljeno različni odnosi do študijskih knjižnic. Tednik 23/1970 (19. 3.) št. 11 — ZR

178. Zupančič Drago: Ljudska in študijska knjižnica v Ptuj. Tednik 19/1966 (20. 5.) št. 20 — DraZu

K A Z A L O

Uvod	5
Ustanovitev knjižnice in njeno samoupravljanje	7
Jakob Emeršič — Lidija Koltak:	
Zgodovina ptujske Ljudske in študijske knjižnice	9
Razstavna dejavnost Ljudske in študijske knjižnice in literarni večeri (zbrala Lidija Majnik)	27
Drago Šuligoj:	
Ptujska osrednja knjižnica in naše podeželske knjižnice v letu 1977	33
Jakob Emeršič:	
Knjižne redkosti in dragocenosti v študijskem oddelku	40
Delavci obeh osrednjih knjižnic in sedanje Ljudske in študijske knjižnice Ptuj	47
Drago Šuligoj:	
Ponudimo knjigo tudi delavcu — našemu neposrednemu proizvajalcu	49
Milka Kerbler — Lidija Majnik — Marjana Škrinjar:	
Pot knjige od knjigarne (založbe) v knjižnico in od tu do bralca	52
Jakob Emeršič:	
Kratek pregled zgodovine knjižnic Ptuja in okolice	55
Simon Petrovič:	
Knjižnica v Trnovski vasi	88
Nežka Vaupotič:	
Pregled knjižnic na sedanjem območju ormoške občine od začetkov do danes	91
Simon Petrovič:	
Šolarske knjižnice na levem bregu Drave izven Ptuja v ptujski občini	99
Jakob Emeršič:	
Gradivo za zgodovino ptujskih knjižnic	101

30 let Studijske knjižnice v Ptuj

Nastanek in delovanje knjižnic na
ptujskem in ormoškem področju

Uredil
Uredniški odbor

Glavni urednik
Drago Suligoj

Izdala in založila
Ljudska in študijska knjižnica Ptuj

Natisnila
Ptujška tiskarna Ptuj v 500 izvodih

Ptuj 1978

Po mnenju republiškega komiteja za kulturo št. 4210-309/78 z dne 27. 9. 78 je
publikacija oproščena prometnega davka od prometa proizvodov

Domoznanski oddelek

02

TRIDESET

13871 b

027.53(497.4 Ptuj)

5184561

KNJIŽNICA IVANA POTRCA PTUJ

COBISS o